

TEYD

KASIM 2020

SAYI 01

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIETY, ECONOMICS AND MANAGEMENT

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ
TEYD

JOURNAL OF SOCIETY, ECONOMICS AND MANAGEMENT
JSEM

TEYD HAKEMLİ BİR DERGİDİR.
JSEM IS A PEER-REVIEWED JOURNAL

Yayınlanan makalelerin sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.
The responsibilities of the articles belong to the author/authors.

Dergi İmtiyaz Sahibi: Prof. Dr. Kazım UYSAL
Journal Executive Owner

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAVASOĞLU
Editorial Board Secretary

Baş Editör: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf UYSAL
Editor in Chief

Editör: Öğr. Gör. Elif ÇAKICI
Editor

Editör Yardımcıları: Öğr. Gör. Hasbiye DİZMAN
Associate Editors
Öğr. Gör. Selçuk ASLAN
Öğr. Gör. Serhat BAYRAK
Öğr. Gör. Zeynep DUYAR

Yabancı Dil Editörü: Öğr. Gör. İsmail KARABULUT
English Language Editor

Türkçe Dil Editörü: Öğr. Gör. Mehmet Ali DİNÇAY
Turkish Language Editor

Kapak Tasarımı: Öğr. Gör. Yaşar Emin AKÇA
Cover Design

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ (TEYD)

Dumlupınar Üniversitesi Gediz Meslek Yüksekokulu'nun resmi, hakemli ve bilimsel dergisidir. Dergi, bilginin serbest dolaşımı ve yaygınlaştırılması için çalışan açık erişimli bir elektronik dergidir.

Mayıs ve **Kasım** aylarında olmak üzere altı ayda bir ve yılda iki kez yayımlanır.

Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir.

Derginin temel amacı; sosyal bilimler alanında bilimsel bilgi üretimine katkı sağlamaktır. Bilime yenilik getiren, yeni bir bilimsel yöntem geliştiren veya bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliğinde olan özgün makalelere yer vermeyi amaçlamaktadır.

Dergide, İktisat, İşletme, Siyaset Bilimi, Sosyoloji, Kamu Yönetimi, Ekonometri, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Maliye ve Uluslararası İlişkiler alanlarının kapsamına giren tüm konulardaki özgün çalışmalar yayımlanır.

DANIŞMA & YAYIN KURULU

(Advisory & Editorial Board)

Prof. Dr. Abdullah KARAMAN	(Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdullah YILMAZ	(Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Adnan ÇELİK	(Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Alpaslan YÜCE	(Kafkas Üniversitesi)
Prof. Dr. Atilla BATUR	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Bekir PARLAK	(Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih Mehmet ÖCAL	(Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Hüsamettin İNAÇ	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Mahmut ZORTUK	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER	(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Özgür ÖNDER	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Abdullah AYDIN	(Mustafa Kemal Üniversitesi)
Doç. Dr. Eray ACAR	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Esra KABAKLARLI	(Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Faiq ELEKBERLİ	(Azerbaycan Milli İlimler Akademisi)
Doç. Dr. Fatih KIRIŞIK	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Feyzullah ÜNAL	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Kemal VATANSEVER	(Alaaddin Keykubat Üniversitesi)
Doç. Dr. Liudmyla RADOVETSKA	(National Academy of Security Service of Ukraine)
Doç. Dr. Mesut DOĞAN	(Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Doç. Dr. Murtaza HASANOĞLU	(Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)
Doç. Dr. Recep REHİMLİ	(Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)
Doç. Dr. Savaş ERDOĞAN	(Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Sezgin KAYA	(Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Yavuz BOZKURT	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Arif Behiç ÖZCAN	(Selçuk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Faruk TEMEL	(Erciyes Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Salahaddin GEZİCİ	(Şırnak Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Kemalettin ERYEŞİL	(Şırnak Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZTÜRK	(Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Selami ERDOĞAN	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Seyhat BAYRAK GEZDİM	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yasin TAŞPINAR	(Selçuk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yıldız ATMACA	(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Dr. Elnur ALİYEYEV	(Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi)

İLETİŞİM BİLGİLERİ

(Contact Info)

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Gediz Meslek Yüksekokulu, Gediz, KÜTAHYA
E-posta (e-mail): teyd@dpu.edu.tr İnternet Sayfası (Web Page): <http://teyd.dpu.edu.tr>

BU SAYIDA GÖREV ALAN HAKEMLER*
(REFEREES OF THIS ISSUE)

Prof. Dr. Gökhan TUNCEL	(İnönü Üniversitesi)
Doç. Dr. Betül CAN	(Selçuk Üniversitesi)
Doç. Dr. Çiğdem ERDEM	(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Doç. Dr. Emel BADUR	(Çankaya Üniversitesi)
Doç. Dr. Eray ACAR	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Fatih Kırışık	(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)
Doç. Dr. Fikret ÇELİK	(Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa İsmail DÖNMEZ	(Selçuk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Emine ÇELİKSOY	(Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Salahaddin GEZİCİ	(Şırnak Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Özkan ÖZYAKIŞIR	(Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yasin TAŞPINAR	(Selçuk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yıldız ATMACA	(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Öğr. Gör. Dr. Çağlar EZİKOĞLU	(Çankırı Karatekin Üniversitesi)

* Öncelikle unvan daha sonra alfabetik sıralamaya göre düzenlenmiştir.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Araştırma Makaleleri / Research Articles

Türkiye'de Siyasi Parti Sistemleri: 1980 Sonrası Dönem

Political Party Systems in Turkey: Post 1980 Period

Göksel Türker.....1-13

Kamuda Örgütsel İletişim Sorunsalı: E-Devlet'e Kısa Bir Bakış

Organizational Communication Problem in the Public: A Brief Overview of the E-Government

Merve Oğuzhan.....14-33

Türkiye'nin Devlet Örgütlenmesi Bağlamında Köy İdareleri İşlevsel Mi?: Covid-19 Pandemi Sürecine İlişkin Bir Araştırma

Are Village Administrations Functional in the Context of the Organization of Turkish Public Administration?: A Research on the Covid-19 Pandemic Process

Metin Özkartal, İbrahim Çalışkan.....34-52

El-Cevâhiri'nin Şiirlerinde Vatan Özlemi

Nostalgia in the Poetry of Al-Jawahiri

Ruya Ali, Şerafettin Yıldız.....53-63

Onto-Teleolojik Bakışla Türkiye'de Kurucu İktidarlar

Constitutive Powers in Turkey From An Onto-Teleological Perspective

Ali Akkaya.....64-78

TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİ SİSTEMLERİ: 1980 SONRASI DÖNEM

Göksel Türker¹

Öz

Çoğunlukla uygulanmakta olan seçim sisteminin etkisiyle ortaya çıkan parti sistemleri, kendi içerisinde, tek partili, iki partili ve çok partili sistemler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşundan itibaren tek partili ve çok partili sistemlerin geçerli olduğu dönemler yaşanmıştır. Bu durum çalışmada ele alınan dönemde de geçerlidir. Çalışmada 1980 sonrası parti sistemleri üç farklı alt dönem içerisinde incelenmiştir. Bunlar: I. 1980-1991 dönemi; II. 1991-2002 dönemi ve III. 2002-2018 dönemidir. İstatistikî verilere ve önemli siyaset bilimi uzmanlarının (örneğin Sartori) belirlediği ilkelere göre, 1980-1991 dönemi ve 1991-2002 dönemi çok partili sistem olarak; 2002-2018 dönemi ise tek partili sistem olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Siyasi Partiler
Parti Sistemleri
Seçim Sistemleri

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi
Gönderim Tarihi : 04.08.2020
Kabul Tarihi : 28.09.2020
E-Yayın Tarihi : 30.11.2020

POLITICAL PARTY SYSTEMS IN TURKEY: POST 1980 PERIOD

Abstract

The party systems, which are mostly formed by the influence of the electoral system, are divided into three groups as single-party, two-party and multi-party systems. In Turkey, since the republic's establishment, there have been periods of single-party and multi-party system. This is also the case in the period covered in the study. In the study, post-1980 party systems were examined in three different sub-periods. These are, I. 1980-1991 period; II. 1991-2002 period and III. 2002-2018 period. According to statistical data and the principles determined by important political science experts (for example, Sartori), the period 1980-1991 and 1991-2002 were identified as a multi-party system, and the period 2002-2018 as a single-party system.

Keywords

Political Parties
Party Systems
Election Systems

Article Info

Research Article
Received : 08.04.2020
Accepted : 09.28.2020
Online Published : 11.30.2020

¹ Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi, İslahiye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi.
gokselturner@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3589-8271

Kaynakça Gösterimi: Türker, G. (2020). Türkiye’de Siyasi Parti Sistemleri: 1980 Sonrası Dönem. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 1 (1), 1-13.

Citation Information: Türker, G. (2020). Political Party Systems in Turkey: Post 1980 Period. *Journal of Society, Economics and Management*, 1 (1), 1-13.

INTRODUCTION

Many political parties have been established since the first party (CHP) of the Republican era, different electoral systems have been implemented and therefore different party systems have emerged. The period from 1923 to 1946 was called the single party period, and the period between 1946 and 1960 was called the multi-party period.

With the military coup in 1960, the multi-party system was interrupted, and with the 1961 election, the system started to be transform into multi-party model. In the 1965 and 1969 elections, the AP (Justice Party) became the power alone, and after this date the system continued in a multiparty until the 1980 coup. Since democratic elections could not be held until 1983 after the 1980 coup, it is not possible to refer to a party system in this period because there is a military government instead of political parties. In this study, party systems of the period from 1983 elections to today are discussed.

Although there are social, cultural and economic reasons that affect the formation of party systems in a country, the most effective reason is the election system. If the country in question has an electoral threshold or an electoral law that allows a single party to participate in the elections, this makes all other factors less effective and increases the influence of the electoral system in establishing party systems. It should be noted here that other factors are not trivial, but the electoral system and electoral laws are more influential than other factors.

In Turkey, there is an election threshold of 10%. Therefore, some voters in Turkey vote for their second or third preference, because they think their parties cannot pass the election threshold. This situation has been demonstrated by a survey study. According to the survey, 9.5% of the voters stated that if there were no thresholds, they would vote for different parties (tepav.org.tr/tr/yayin/s/400 08.09.2020).

In this study, social and cultural factors are not addressed, both because of the high effect of the electoral system in determining party systems, and because the study was not planned broadly enough to include other reasons. In addition, the main objective of the study was to analyze the party system in the specified period by statistical data and to expose what kind of party system in Turkey.

1. Party Systems

Downs states that: the political party refers to the groups that take part in a duly elected order to control the management apparatus (Schlesinger, 1994: 6). According to William Chambers, modern parties are characterized by a relatively resilient or orderly relationship between leaders and party

members, performing their functions of choosing candidates, managing public affairs, and distinctive perspectives (Epstein, 2000: 10).

The party system consists of regular and repetitive interactions between many parties. Although the concept of the party system is used before, the first systematic use of the concept emerged in Duverger's work titled "Political Parties". According to Duverger, if single-party states are excluded, multiple parties coexist in a country. Their combination and methods determine the party system in that country. Duverger states that: the party system is not defined according to a single feature. It is defined on the basis of the interrelationships of many features such as their numbers, alliances, political differences, and party sizes (Wolinetz, 2006: 52).

Duverger has accepted the number of parties as a criterion in classification of party systems. According to this, party systems are divided into three groups: single party, two parties and multiple parties. In single-party systems, power is in the monopoly of a single party through political and legal processes. Single-party systems have a diverse structure within themselves. This system does not always refer to the situation in which only one party is present in the political system. If there are no equal and free competition conditions in a system, and the same party is constantly coming to power, then one-party regime is also mentioned. In some cases where more than one party are legitimate and struggle with each other under equal conditions, a single party can hold power for long periods of time. Even if the system is basically pluralist, power does not shift between existing parties because of the power of a party over voters. When this situation arises, one can talk about the dominant party system, which is a kind of single party regime (Atılgan and Aytekin, 2014: 246).

A change of power is legally possible in the dominant party system. Power can change if circumstances change or if the dominant party is weakened for some reason. In the hegemony party system, which is another single party type, opposition parties are allowed to exist, but they cannot compete with the hegemony party under equal conditions and as its real opponents. There is no competition for power. The function of the opposition parties is not to try to change the power, but to enable the public to have a better opportunity to express and to provide information to the state administrators about the public's thoughts. (Özbudun, 1964: 41-42).

In a complete single-party system, there is no competition or power race, the activities of other parties are prohibited. A party holds all legislative and executive processes in the country. All organs of the state are controlled by one party. Typical examples of this system are generally totalitarian regimes in fascism and communism experiences. In addition, there are various single party practices in authoritarian regimes that are directed towards economic development, nationalization and modernization. In Turkey, up to 1945, it was defined as the authoritarian one-party system (Atılgan and Aytekin, 2014: 246).

In the two-party system, the majority parties do not tend to cooperate. Because a party that has a majority in the legislature does not need opposition parties to set a policy. The most obvious example of two-party systems is the United States. On the other hand, the two-party system does not mean that there are only two parties in that political system. What is decisive here are the rules that apply to the

representation of parties in the legislature and to obtain the power majority. These rules, even if there are more than two parties in the system, result in the shift of power between the two parties representing the majority (Atılğan and AYTEKİN, 2014: 247).

There are more than two political parties in the multi-party system and these parties closely follow each other in political competition. In this system, all parties have the power to influence the balance of power. According to Sartori, multi-party systems are divided into two as moderate (bipolar) and extreme (multipolar). In the moderate multi-party system, parties are clustered around two main poles or centers. If this cluster is based on a permanent union of forces, especially a common behavior in parliament, the operation of the system approaches a two-party system. As seen in the two-party system, political balance and stability are achieved between the two different power groups. The concept of polar here does not imply ideological polarization. The ideological distance between the poles or centers around which political parties meet is not too great. There is no disagreement on the basis of the regime, but on the contrary there is a consensus among different ruling groups. The extreme right and left parties against the system are powerless. Examples of such systems are Scandinavian countries, Belgium and Switzerland. The main feature in the multi-party system is not the large number of parties, but the distance of political poles. In addition, the ideological distance between these poles is considerably greater. To put it another way, there is almost a complete split between parties, and consensus on the regime is also low. In this case, an unstable system emerges. Government crises are frequent because of incompatible coalitions. The most obvious example of this system is Italy. In addition, the 4th Republican era in France is another example of this system (Kapani, 2007: 201-203).

2. Election Systems

According to Duverger, there is a close relationship between election systems and party systems. In the proportional representation system, there are many party systems consisting of rigid, independent and stable parties. In the one-round simple majority system, there is a two-party system in which power changes hands between large and independent parties. Here, the importance given by Duverger to election systems can be understood (Özbudun, 1964: 30-31).

Election systems are divided into two as majority systems and relative representation systems. Majority systems are divided into two as single tour and two tours.

2.1. Majority Systems

Majority system is the first election system used in the election history and is easy to implement. In this system, the party or candidate who receives the majority of the valid votes cast in an electoral district is entitled to receive the representative or all of the representative offices in that election. This system is defined by the phrase “winner takes all” (Aydoğdu, 2015: 52).

2.1.1. Single Round Majority System

It is the most suitable formula to create a two-party system among the majority systems (Erdoğan, 2013: 103). In this system, candidates with the highest number of votes in a certain election or all

candidates of the party with the highest number of votes are considered elected. This system is also called the “simple majority system” since it is sufficient for a candidate to get more votes than other candidates to be elected or for a party to get more votes than other parties in order to get all the deputies in that election. The single round majority system can be implemented in two ways: single name (single-member district) and listed (Yılmaz, 2004: 30).

The system with a single name is generally applied in Anglo-Saxon countries such as England and USA. In this system, first of all, the country is divided into electoral districts so that a representative from each of them is elected. The candidate with the highest number of votes in the first round in each election is elected without the requirement of a qualified majority. This system is also called single-member district system. The reason for this is that, in the countries where the system is applied, the electoral districts are kept narrow (small) since only one representative will be elected from each constituency. The functioning of the system is similar to horse racing. Like the winner of the race by running faster than the others, the candidate who gets the most votes in the elections wins the election. This system, which was developed to facilitate stability in management, has been criticized for ignoring the principle of fair representation. Given the positive aspects of the system, political parties and candidates must constantly improve their campaigns for voters, as only one representative will be elected from an electoral district. The system also allows for closer relations between voters and representatives after the elections (Aydoğdu, 2015: 53-55).

In the listed system, the country is divided into electoral districts, each with more than one parliamentarian. The parties list as many candidates to be listed by that constituency. The voter votes for a party, the list. The election takes place in a single round, and in this round, the party with the highest number of votes in the election district wins all the seats. This system has been implemented in Turkey during the period 1946-1960. At that time, when each province was considered an electoral district, the party that received the highest votes in a province was deemed to have won all the deputies of that province. This system has been criticized for its unfair consequences (Yılmaz, 2004: 31).

2.1.2. Two Round Majority System

According to this system, in order for the candidates or parties participating in the elections to win the election, they must get the absolute majority of the valid votes cast in the electoral districts. In the absence of the candidate or party that provides this majority, the “second round elections” to be held after a certain period of time determine the election results. Two candidates or parties with the highest number of votes in the first round, or candidates or parties with more than a certain number of votes in the first round, can participate in this round. Absolute majority is not sought in the second and final round; the candidate or party with the most votes wins the election. Two-turn majority systems were implemented in parliamentary elections in major European countries such as Austria, Belgium, Germany, Italy, the Netherlands, Norway and Spain in the first quarter of the 21st century. Today, it is mostly used in presidential elections in European and Latin American countries. In Turkey, the amendment to the Constitution on 31 May 2007 (Law No. 5678) has decided to implement this system in presidential elections. In this system, in order for the candidates or parties to win the election, they must get the

absolute majority of the valid votes cast in the electoral districts. This makes the system more suitable for the principle of fair representation than the single-turn majority system (Aydoğdu, 2015: 57-58).

2.2. Proportional Representation System

Proportional representation system started to be implemented since the mid-19th century, especially in countries with more than two political parties, in order to eliminate the drawbacks of the majority system in terms of fair representation and to provide representation to each political party in proportion to the votes they receive from voters. The system was first implemented with the Belgian Election Law in 1889. This system is the common name for a group of systems that allows political parties to be represented in parliament in proportion to their power. The purpose of this system is to prevent the wasted votes and to ensure that every party wins seats in proportion to the votes it receives. Thus, every thought can have the right to be represented in parliament. But how to achieve this relativity or proportionality is explained by various mathematical formulas. In these systems, the principle of fair representation is prominent (Yılmaz, 2004: 40).

There are different types of relative representation system in itself. In this study, d'Hondt system will be discussed. The system takes its name from the Belgian mathematician Victor d'Hondt. In this system, the wasted vote problem is eliminated. The functioning of this system, in which representative offices around a certain election are shared between party lists and independent candidates, is as follows: First, valid votes of each party and independent candidates are written one after the other. These numbers are then divided into 1, 2, and 3 etc respectively, until they reach the number of representatives to be elected from that election circle. After the completion of these transactions, the numbers obtained are ranked from small to large, and representative offices are distributed to parties (and independent candidates) according to this order. This system has been implemented in Turkey since 1961 (except for the 1965 general election and the 1966 midterm elections) (Aydoğdu, 2015: 77).

3. Party Systems in Turkey After 1980

Post-1980 period in Turkey can be divided into three sub-periods within itself. These are the period between 1980-1991; secondly, the period between 1991-2002; thirdly, it is the period between 2002-2018. Each sub-period is similar in itself in terms of party systems.

3.1. Party System in 1980-1991 Period

According to the election law issued in 1983, parties that do not exceed ten percent of valid votes could not win seat (Özbudun, 1995: 530).

The results of the first election after the 1980 coup (1983) are as in Table 1:

Table 1. 1983 Election

Political Party	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (400)
ANAP (Motherland Party)	45.1%	211	52.75%
HP (Populist Party)	30.5%	117	29.25%
MDP (Nationalist Democracy Party)	23.3%	71	17.75%

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

Thus, in a parliament with a total number of 400 members, ANAP won the majority, by winning 211 seats. The effects of the 10% threshold can be seen in these election results. Although ANAP received 45% of the votes, it obtained 52.75% of the deputies. While the election threshold positively affected ANAP, it negatively affected other political parties.

The voting rates and MP numbers of the 1987 election are as in Table 2:

Table 2. 1987 Election

Political Party	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (400)
ANAP (Motherland Party)	36.3%	292	73%
SHP (Social Democratic Populist Party)	24.8%	99	24.75%
DYP (Right Path Party)	19.1%	59	14.75%

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

There is a significant difference between the number of votes received by ANAP and the number of MPs it obtained. While the voting rate it received was 36.3%, the rate of its deputies in the parliament is 73%. This reveals that ANAP obtained twice as many seats as the votes it won. The main reason for this situation is the election system stipulated in the election law. ANAP, which was the party with the highest number of votes, had been profitable from this situation since many parties could not exceed the 10% threshold. When the 1987 elections are examined, it is seen that many parties could not pass the election threshold and could not have any seats in the parliament. In this election, the voting rates of IDP (Reformist Democracy Party), MCP (Nationalist Labor Party) and RP (Welfare Party) are as follows: 0.8%, 2.9% and 7.2%. Therefore, the votes of the parties that did not pass the election threshold were distributed to the parties that passed the threshold, and the biggest share in this distribution was obtained by ANAP, which was the first in the elections.

In the 1991 elections, the votes and MPs numbers of the parties are as in Table 3:

Table 3. 1991 Election

Political Party	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (450)
DYP (Right Path Party)	27%	178	39.5%
ANAP (Motherland Party)	24%	115	25.5%
SHP (Social Democratic Populist Party)	20.8%	88	19.5%
RP (Welfare Party)	16.9%	62	13.7%
DSP (Democratic Left Party)	10.8%	7	1.5%

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

In the 450-seat parliament, no party has been able to achieve the majority of votes alone. It can be said that the party most negatively affected by the election system is DSP. Because while the DSP's voting rate was 10.8%, the number of seats it won was limited to 1.5%. This situation caused injustice in representation.

In this period, ANAP won two elections in a row and came to power alone. Therefore, it can be said that the system went towards the dominant party system in this period. However, according to Sartori (2005: 175), in order to say that a system is the dominant party, a party must win at least three elections in succession. Therefore, even if there is a move towards the dominant party system, it would not be correct to call the party system of this period a complete dominant party system since the third election could not be won.

3.2. Party System in 1991-2002 Period

The voting rates and MP numbers of the 1995 and 1999 elections are as in Table 4:

Table 4. 1995 and 1999 Election

Political Party (1995)	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (550)
RP (Welfare Party)	21.4%	158	28.72%
ANAP (Motherland Party)	19.6%	132	24%
DYP (Right Path Party)	19.2%	135	24.54%
DSP (Democratic Left Party)	14.6%	76	13.81%
CHP (Republican People's Party)	10.7%	49	8.9%
Political Party (1999)	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (550)
DSP (Democratic Left Party)	22.2%	136	24.72%
MHP (Nationalist Movement Party)	18%	129	23.25%
FP (Virtue Party)	15.4%	111	20.18%
ANAP (Motherland Party)	13.2%	86	15.63%
DYP (Right Path Party)	12%	85	15.45%

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

In the 1995 and 1999 elections, the situation in the 1991 election continued, and no party was able to achieve the majority alone. This reveals that the party system of the period from 1991 to 2002 is a multi-party system. Because there are more than two political parties in the multi-party system and these parties follow each other more closely in political competition. Indeed, no party has achieved a majority in this period alone, and the voting rates were close to each other.

The voting rates and MP numbers of the 2002 election are as in Table 5:

Table 5. 2002 Election

Political Party	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (450)
AK Party (Justice and Development Party)	34.3%	363	66%
CHP (Republican People's Party)	19.4%	178	32.36%
Independents	1%	9	1.63%

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

For the first time after 1987 elections, a party gained the majority alone. In the 2002 elections, just like the 1987 elections, there was a significant difference between the votes of the first party and its MP numbers, due to the election law and the system. While the vote received by AK Party was 34.3%, the rate of MPs it won was 66%. With the 2002 election, the door of the dominant party system was thus reopened.

3.3. Party System in 2002-2018 Period

In the 2007 election held after 2002, AK Party seized the majority for the second time in a row, with 46.6% of the votes and 341 MPs. The votes of the other parties and the number of MPs are as follows:

Table 6. 2007 Election

Political Party	Voting Rate	MP Numbers
CHP (Republican People's Party)	20.9%	112
MHP (Nationalist Movement Party)	14.3%	71
Independents	5.2%	26

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

However, another election was needed to talk about the dominant party system. In the 2011 elections, AK Party took 327 MPs with 49.83% of votes and reached the parliamentary majority three times in a row. Therefore, in Turkey, the party system said to be dominant party system since 2011. Because the condition of "reaching the majority alone at least three times in a row" has been fulfilled.

The dominant party system was interrupted by the June 7, 2015 election held after 2011. During this period, a party had to win at least 276 MPs to reach the majority. However, no party has achieved this majority alone in the June 2015 elections. The results of the June 2015 elections are as follows:

Table 7. June 2015 Election

Political Party	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (450)
AK Party (Justice and Development Party)	40.87%	258	46.9%
CHP (Republican People's Party)	24.95%	132	24%
MHP (Nationalist Movement Party)	16.29%	80	14.54%
HDP (Peoples' Democratic Party)	13.12%	80	14.54%

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

When the efforts to establish a government in this election failed, a new election was held in November of the same year. With this election, the dominant party system, which was interrupted in June, continued from where it left off a few months later. The results of the November 2015 elections are as follows:

Table 8. November 2015 Election

Political Party	Voting Rate	MP Numbers	Seats/Total Members (450)
AK Party (Justice and Development Party)	49.5%	317	57.63%
CHP (Republican People's Party)	25.32%	134	24.36%
MHP (Nationalist Movement Party)	11.9%	40	7.27%
HDP (Peoples' Democratic Party)	10.76%	59	10.72%

(www.ysk.gov.tr 02.05.2019)

Thus, if the interim period between June and November is not counted, AK Party won the elections for the fourth time and continued the dominant party system.

In a referendum held in 2017, in Turkey, "presidential government system" was adopted. Accordingly, unlike the parliamentary system, the executive has now turned into a single headed structure and the head of the executive has been the president. Another difference from the parliamentary system occurred in terms of the relationship between the president and political parties. With the presidential government system, the president no longer needs to sever his ties with his party and the concept of a party-member president has emerged.

In 2018, one year after the referendum, Law 7102 was adopted. This law made some changes to the election law. The most important change for our topic is electoral alliances. According to Article 15 of Law No. 7102, it has been accepted that political parties can participate to elections in alliance. Alliances after this new law participated in elections under the name of "alliance of the people" and "nation alliance". The parties included in the alliance of the people have been AK Party and MHP. Nation alliance is composed of CHP, İYİ Party, SP (Felicity Party) and DP (Democrat Party).

According to the parliamentary elections held in 2018 with the presidential elections, AK party gained 295 MPs with 42.56% of the votes. However, in the 600-member parliament, 6 MPs are needed to take the majority alone. For this reason, it can be stated that the dominant party system was interrupted again after June 2015, albeit with a slight difference. In practice, however, the situation is different from official results. Because AK Party entered these elections together with the MHP under the name of the "alliance of the people". When the number of MPs of the Alliance is evaluated together, the total number of seats of AK Party and MHP is 344. Therefore, if the alliance is considered as a single party, it can be said that the dominant party system still continues, albeit at the alliance level.

CONCLUSION

After the 1980 coup, Turkish politics remained far from an environment where democratic elections and political parties competed until 1983. With the 1983 election, a system with political parties was restored. In this election and in the election held in 1987, ANAP seized the majority alone twice in a row. In this respect, it can be said that the course of the system is towards the dominant party system. However, ANAP lost its majority in the 1991 elections. The party system of this period remained in the trial phase on the way to the dominant party system and the system started a new course towards the multi-party system. In the period from 1991 to 2002, no party was able to achieve a majority alone and this period was spent with coalitions. Therefore, the party system of the period became a multi-party system.

In the election held in 2002, AK Party reached the number of seats that would provide the majority and the door of the dominant party system, which remained in the trial phase, was reopened. However, this time the process has progressed more successfully than the ANAP period and AK Party won the 2007 and 2011 elections after 2002. Thus, AK Party seized the majority three times in a row. As a result, the party system of Turkey has become dominant party system.

Research and Publication Ethics Statement

I confirm that this work is original and has not been published elsewhere nor is it currently under consideration for publication elsewhere.

Contribution Rates of Authors to the Article

This article was prepared by a single author.

REFERENCES

- Atılğan, G. and E. A. Aytekin (2015). *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler* (5th edition). İstanbul: Yordam Kitap.
- Aydoğdu, Y. (2015). *Election Systems and Turkey*. Unpublished Master Thesis, Kırıkkale University, Institute of Social Sciences, Department of Public Law, Kırıkkale.
- Epstein, L. D (2000). *Political Parties in Western Democracies* (4th edition). New Brunswick: Transaction Publishers.
- Erdoğan, M. (2013). *Relations Between Election Systems and Political Parties*. Unpublished Master Thesis, Gazi University, Institute of Social Sciences, Department of Public Law, Ankara.
- Kapani, M. (2007). *Politika Bilimine Giriş* (19th edition). İstanbul: Bilgi Publishing.
- Özbudun, E. (1964). "M. Duverger'in Siyasal Partileri ve Siyasal Partilerin İncelenmesinde Bazı Metodolojik Problemler". *Journal of Ankara University Faculty of Law*, 21 (1), pp. 23-51.
- Özbudun, E. (1995). "Seçim Sistemleri ve Türkiye", *Journal of Ankara University Faculty of Law*, 44 (1), pp. 521-539.

- Sartori, G. (2005). *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*. Colchester: ECPR Press.
- Schlesinger, J. A. (1994). *Political Parties and The Winning of Office*. United States of America: The University of Michigan Press.
- TEPAV, The Economic Policy Research Foundation of Turkey, <<https://tepav.org.tr/tr/yayin/s/400>> (08.09.2020).
- Wolinetz, S. (2006). Party Systems and Party System Types. *Handbook of Party Politics* (1st edition). (Ed. R. S. Katz and W. Crotty). London: SAGE Publications.
- Yılmaz, H. (2004). *Election Systems and Turkey*. Unpublished Master Thesis, Karadeniz Technical University, Institute of Social Sciences, Department of Public Administration, Trabzon.
- Yüksek Seçim Kurulu (Supreme Electoral Council), <<http://ysk.gov.tr/>> (02.05.2019).

KAMUDA ÖRGÜTSEL İLETİŞİM SORUNSALI: E-DEVLET'E KISA BİR BAKIŞ

Merve Oğuzhan¹

Öz

Belirli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen bireylerin oluşturmuş oldukları örgütlerde, bilgi alışveriş sürecini sağlayan iletişim, örgütün varlığını sürdürebilmesi ve etkin bir şekilde çalışabilmesi için en önemli koşullardan biridir. Bu doğrultuda örgütsel iletişim, örgütün örgüt içi ve örgüt dışıyla kurduğu sözlü, yazılı mesaj alışverişlerini ifade etmektedir. Örgütsel iletişimin amacı, örgüt çalışanlarının davranışlarını örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda yönlendirmek ve üretim ilişkilerini koordine etmektir. Örgütsel iletişim eksik veya tam anlamıyla gerçekleşmediği örgüt ve gruplarda sorunlar kendini göstermektedir. Zira iletişim eksikliği, örgüt içerisindeki personel-yönetici ve personel-personel arasındaki iletişim kopukluğunu meydana getirmektedir. Bu durum da örgütün etkinliğine yansımakta motivasyon kaybı, güven eksikliği gibi birçok sorun ortaya çıkarak örgütün etkin çalışmasını ve hizmet sunumu etkilemektedir. Söz konusu bu iletişim problemi kendini kamu kurumlarında da göstermiş ve sürekli dile getirilmiştir. Çalışmada iletişim probleminin kamuya yansımaları ele alınarak gelişen dünya düzeni, hesap verebilirlik, şeffaflık ilkelerinin bir sonucu olarak iletişim ve vatandaşın bilgi sahibi olmasına, etkin katılımına daha çok önem verilmesi detaylı şekilde ele alınmıştır. İlk olarak kamuda yaşanan genel örgütsel iletişim problemleri ve bunların sonuçları üzerinde durulmuş, ardından bu problemlerin en aza indirgenebilmesi için getirilen çözüm önerilerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise kamuda iletişim sorununun çözülmesi üzerine bir araç olarak sunulan, vatandaşın etkin katılımının sağlanması ve bilgilendirilmesi üzerine kurulmuş olan e-devlet uygulaması kısaca değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Örgüt
İletişim
Örgütsel İletişim
Kamuda Örgütsel İletişim Sorunsalı
E-devlet

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi
Gönderim Tarihi : 18.08.2020
Kabul Tarihi : 19.10.2020
E-Yayın Tarihi : 30.11.2020

¹ Doktora Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi.
merveoguzhan.1@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9414-0503

ORGANIZATIONAL COMMUNICATION PROBLEM IN THE PUBLIC: A BRIEF OVERVIEW OF THE E-GOVERNMENT

Abstract

Communication, which provides the information exchange process in organizations formed by individuals who come together to achieve a specific goal, is one of the most important conditions for the organization to survive and to work effectively. In this direction, organizational communication refers to the oral and written message exchanges that the organization establishes with and outside the organization. The purpose of organizational communication is to direct the behavior of organization employees in line with the goals and objectives of the organization and to coordinate production relations. Problems shows themselves in organizations and groups where organizational communication is incomplete or not fully realized. Because the lack of communication creates a communication gap between the personnel-manager and personnel-personnel within the organization. This situation is reflected in the efficiency of the organization, many problems such as loss of motivation and lack of trust affect the effective functioning of the organization and service delivery. This communication problem has manifested itself in public institutions and has been constantly expressed. In the study, the reflections of the communication problem on the public were discussed in detail, as a result of the developing world order, accountability and transparency principles, communication and citizens knowledge and active participation were discussed in detail. First, the general organizational communication problems experienced in the public and their consequences were emphasized, and then the solution suggestions made in order to minimize these problems were mentioned. In the last part of the study, the e-government application, which is presented as a tool for solving the communication problem in the public, and which is established on ensuring active participation and informing the citizens, is briefly evaluated.

Keywords

Organization
Communication
Organizational Communication
Organizational Communication Problem in
Public
E-government

Article Info

Research Article
Received : 08.18.2020
Accepted : 10.19.2020
Online Published : 11.30.2020

Kaynakça Gösterimi: Oğuzhan, M. (2020). Kamuda Örgütsel İletişim Sorunsalı: E-Devlet'e Kısa Bir Bakış. *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 1(1), 14-33.

Citation Information: Oğuzhan, M. (2020). Organizational Communication Problem In The Public: A Brief Overview Of The E- Government. *Journal of Society, Economics and Management*, 1 (1), 14-33.

GİRİŞ

İki veya daha fazla kişinin ortak bir amaç etrafında iş birliği ve koordinasyon halinde hareket etmesi ile meydana gelen örgütün sağlıklı ve etkin işlemesi için iletişim olgusu çok önemlidir. Zira örgütün istediği amaçları gerçekleştirebilmesinde de iletişim olgusu büyük rol oynamaktadır. Örgütsel iletişimin temel amacı, çalışanlar arasında işbirliği oluşturarak örgütlerine katkı sağlamaktır. Bu amacını da farklı bilgi tiplerine odaklanarak çalışanlar için en uygun iletişim kanalına ulaşarak, örgüt amaçları doğrultusunda çalışanları desteklemekle yapmaktadır.

Örgütsel iletişim problemlerinin kamuya yansımaları kendini iletişime yeterli önemin verilmemesiyle göstermektedir. Yönetici-personel, personel-personel ve personel-vatandaş arasındaki iletişim problemi kamu yönetiminde verimsizliğe, hizmetlerin veriminde aksaklıklara neden olmaktadır. Bu doğrultuda kurum içerisindeki iletişimsizlik, çalışanın adapte ve motivasyonu noktasında sorun meydana getirmekle beraber, gerçekleştireceği hizmet sırasında vatandaşa olan tavrını ve kamu hizmetinin ifasını da etkilemektedir. Kurum içerisindeki yetersiz iletişim, kamu personeli ve kamu kurumları arasındaki işbirliği ve uyumu güçsüzleştirebilmektedir. Bu durum, örgütün dış ilişkilerine de yansımakta olup, kamu hizmetlerinin kalitesinin düşmesine, gecikmesine ve vatandaşların ihtiyaçlarını giderme seviyesinin yetersiz olmasına yol açabilmektedir. Dolayısıyla örgüt için büyük önem arz eden iletişime yeterli önem verilmemesi, kamu kurumlarında insan kaynakları başta olmak üzere diğer kaynakların kullanımında da birçok sorunu peşi sıra getirmektedir. Sürekli dile getirilmiş olan kamudaki iletişim sorunlarına ise, değişen dünya düzeni, Bilişim ve İletişim Çağı'nın ön plana çıkmasıyla çözüm aranmaya başlanmıştır. Bu çözümlerden en çok ön plana çıkan da e-devlet uygulaması olmuştur. Çalışmanın ilk kısmında, örgütsel iletişimin tanımına, amaçlarına ve türlerine yer verilmekte devamında ise, örgüt içerisindeki iletişim eksikliğinin kamuya yansımaları üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın son kısmında da iletişim problemlerinin giderilmesi için bir araç olarak sunulan e-devlet üzerinde durularak çalışma sonlandırılmaktadır.

1. Örgütsel İletişim

Yunanca organon (organ) kelimesinden türetilmiş olan örgüt kavramı, bireylerin belirli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelerek grup halinde bilgi, emek ve yeteneklerini birleştirmeleriyle, amacı gerçekleştirmelerine imkân sağlayan bir iş bölümü ve koordinasyon sistemi, yapı veya düzendir (Şimşek ve Çelik, 2017: 16). Zira örgütler öncelikle belirli bir amaç ve bu amaç etrafında hareket edebilecek olan insanların var olması ile anlam kazanmaktadır (Konuk, 2006: 21). Örgüt açık sistemli bir yapıdır; bu bakımdan örgütü parçalardan meydana gelen bir yapı olarak tanımlayabiliriz. Parçalardan meydana gelen bu sistemin her bir parçasının kendine özgü bir hareketi vardır ve bu parçalar birbirleriyle etkileşim halindedir. Dolayısıyla bir parçada ortaya çıkabilecek olan sorun diğer parçaları ve sistemin bütünü etkilemektedir (Azizoğlu vd., 2011: 15). Bu doğrultuda, her örgüt içinde yaşadığı çevreye, açık sistemli bir yapıya, sahip olduğu için örgütlerin çevresi de bu nedenle devamlı olarak değişmektedir (Tosun, 2006: 28).

İletişim kavramına bakacak olursak; iletişim, insanların birbirlerini anlamaları için ihtiyaç olan

bir araç olmakla beraber bir kişiden diğer bir kişiye iletinin/mesajın iletilmesi şeklinde de kavramsal bir anlama sahiptir. Mesaj göndermek isteyen her bireyin bir amacı vardır ve bu mesaj sonucuna göre alıcının eylemde bulunmasını beklemektedir (Ekici, 2013: 5). Kişiler arasında bir mesajın, duygunun aktarılma süreci olan iletişim kavramının, bu sürecin gerçekleşmesini sağlayan unsurları bulunmaktadır. Bunlar; kaynak (gönderici), ileti (mesaj), iletişim kanalı (telefon, internet vb.), çevresel faktörler (gürültü gibi), alıcı (hedef), kodlama-çözümleme ve geri bildirim (geri besleme) olarak sıralanabilmektedir (Eren, 2008: 354).

Buradan hareketle, örgütsel iletişim de örgütün, örgüt içi ve örgüt dışıyla kurduğu sözlü, yazılı mesaj alışverişi tanımına denk düşmektedir. Örgütsel iletişim, örgüt içerisindeki çalışanların tutum ve davranışlarını örgütün amaçları doğrultusunda yönlendirmek, uyumlulaştırmak ve üretim ilişkilerini koordine etmek için resmi ve gayri resmi yolla sağlanan mesaj alış-veriştir. Bu bakımdan örgütsel iletişim, örgüt üyelerinin örgütsel amaçlarla kurdukları bir iletişim biçimi olarak ifade edilebilir (Genç, 2010: 197). Örgüt içerisindeki iletişimde önemli olan husus, karşılıklı olarak gerçekleşen etkileşimin sağlıklı bir biçimde kendini göstermesidir. Dolayısıyla kurumsal hedeflere ulaşmak için de kurumlarda etkin bir iletişim sisteminin sağlanmış olması gerekmektedir (Güllüoğlu, 2012: 20).

Örgütsel iletişimin temel amacı, çalışanlar arasında işbirliği oluşturarak organizasyonlarına katkı sağlamaktır. Bunu da farklı bilgi tiplerine odaklanarak, çalışanlar için en uygun iletişim kanalına ulaşarak, örgüt amaçları doğrultusunda çalışanları desteklemekle yapmayı amaçlamaktadır (Zwijze ve Koning, 2016: 10). Ancak örgütsel iletişimin amacı, örgüt amaçlarıyla paralel olarak kişileri etkilemek, yönlendirmek ve örgütsel amaçlara ulaştırmakla birlikte örgütün niteliğine göre de değişebilmektedir (Akar, 2002: 22).

Örgütsel iletişim planlama, eşgüdümleme, karar verme ve denetim işlevlerinin gerçekleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örgütler, iletişimi sağlarken yani gerek örgütün iç çevresiyle gerekse örgütün dış çevresiyle iletişim kurarken, çeşitli yöntemler kullanmaktadırlar (Genç, 2010: 203). Bu yöntemleri biçimsel iletişim ve biçimsel olmayan iletişim olarak iki başlık altında toplamak mümkündür. Örgütsel iletişimde mesajın göndericiden çıkıp alıcıya ulaşma kanalları da kendi içerisinde ayrılmaktadır. Bunlar; Biçimsel (formel/resmi) İletişim Kanalları; dikey iletişim, yatay iletişim, çapraz iletişimdir. Biçimsel Olmayan (doğal) İletişim Kanalları; tek yönlü fısıltılar, dedikodu, olasılık gruplarıdır.

Biçimsel iletişim, örgütteki, resmi bilgi/mesaj aktarım yöntemini ifade etmektedir. Bu iletişim biçimi, örgütün resmi şekilde gerçekleştirdiği bütün iletişim tarzlarını kapsar (Zencirkıran ve Keser, 2018: 91). Örgütün hiyerarşik yapısına içkin olan biçimsel iletişim, örgüt içi ve çevresi arasındaki bilgi alışverişini sağlamanın, kurum içinde ve dışında bilgi göndermenin resmi yoludur. Bu iletişim biçiminde, mesajların izlenmesi gereken kanallar örgüt şeması ile belirlenir (Tourish, 2005: 2). Örgütün yapısının zorunlu kıldığı iletişim türü olan biçimsel iletişim, örgütsel yapıya uyumlu olarak; dikey, yatay, çapraz (diyagonal) ve işlevsel (açık ve çok yönlü) iletişim olmak üzere dörde ayrılmaktadır (Tutar, 2009: 170). Dikey iletişim, örgütte üst konumundaki yöneticilerle ast konumundaki çalışanlar arasındaki karşılıklı bir iletişim biçimidir (Karatepe, 2005: 231). Burada yöneten ile çalışanlar arasında iletişim sağlanırken, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya olmak üzere iki tür iletişim kanalı kullanılır (Güllüoğlu, 2012: 28): Yukarıdan aşağıya dikey iletişim, biçimsel örgüt yapısının hiyerarşik kademe

boyunca, üstten asta doğru iletişim akışının sağlanmasıdır (Pınar, 1999: 4). Aşağıdan yukarıya dikey iletişim ise, astlara verilen işler ve kendilerinden istenen görevlerin yöneticiler tarafından izlenmesiyle denetlenmesiyle gerçekleşir. Bu denetlenme, işlerle ilgili bilgi ve raporların üst organlara iletilmesiyle sağlanır (Güllüoğlu, 2012: 29). Yatay iletişim, benzer ya da aynı kademelerdeki çalışanların her gün gerçekleştirdikleri faaliyetleri esnasında devreye giren iletişim biçimidir. Çapraz iletişim, örgüt içinde farklı düzeyler ile bölümlerde yer alan ve aralarında doğrudan bir iletişim, ilişki bulunmayan örgüt çalışanlarının etkileşimlerini içermektedir (Özcan, 2009: 52). Son olarak, işlevsel (açık ve çok yönlü) iletişim ise; bilgi ve haberlerin, örgütsel yapı içerisinde en üst kademeden en alt kademeye, aynı şekilde en alt kademeden en üst kademeye çok yönlü kanallarla, serbestçe ve sağlıklı bir biçimde akışıdır (Genç, 2010: 207).

Biçimsel olmayan iletişim, örgütün üyeleri arasında etkileşimler ve kişisel yakınlık sonucu gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, biçimsel olmayan ya da diğer adıyla doğal iletişim, biçimsel iletişimin aksine statüler arası değil, kişiler arasıdır (Tosun, 2006: 43). Bu iletişim kanalı içerisinde tek yönlü fısıltılar, dedikodular ve olasılık grupları yer almaktadır. Tek yönlü fısıltılar, bilginin birinden diğerine aktarıldığı durumdur. Dedikodu, bir kişinin öğrendiği bilgiyi bilinçli olarak başkalarıyla paylaşmasıdır. Burada kaynak hep aynı kişidir, mesaj ondan yayılır. Olasılık grupları ise, burada bilgiye tesadüfen erişmiş olan birey yine tesadüfen önüne çıkan bireylerle bu bilgiyi paylaşması sonucu ortaya çıkar (Ergeneli, 2017: 187).

2. Kamuda İletişim Sorunsalı

Örgütsel iletişimin amacı, örgüt içerisindeki çalışanların örgüte dair ve yine birbirlerine dair konularda yabancılaşmadan her şeyi bilmelerini sağlamaktır. Çalışanların örgütsel etkinliği kavrayabilmeleri, örgütsel iletişim sayesinde gerçekleşmektedir. Çalışanların kavradıkları örgütsel etkinlik ise, kurumsal bağlılık yönüne olumlu etkide bulunmaktadır. Bu bakımdan örgütsel iletişim, kurum çalışanın örgütsel konularla ilgili tartışmalara ve kararların alımı konusunda etkin olarak dâhil olmasını sağlamaktadır (Güllüoğlu, 2012: 22). Ancak örgütsel yapıda ciddi bir rol oynayan ve kimi araştırmacılara göre yönetimle eşdeğer olarak görülen iletişime, Türk kamu yönetiminde yeterli önemin gösterilmediği çoğunlukla dile getirilmiştir (Şahin, 2007: 82).

Çalışmanın bu kısmında örgütsel iletişim probleminin kamuya yansımaları ele alınarak, kamu yönetiminde bu problemlerin ortadan nasıl kaldırılabilirliği ve problemlerin çözümü olarak hangi araçların kullanıldığı üzerinde durmakta yarar görülmüştür.

2.1. Kamuda İletişimin Genel Problemi

20. yüzyılın sonlarına doğru ekonomik, sosyal ve teknolojik çevrede kendi gösteren gelişmeler, endüstri toplumundan bilgi toplumuna evrilme sürecini de hızlandırmıştır. Zira halen içinde yaşamakta olduğumuz yüzyıl Bilgi ve İletişim Çağı olarak nitelendirilmektedir. Bilgi ve İletişim Çağı'nın kendini gösteren özelliği ise, bilginin en etkili güç kaynağı olarak varlık kazanmış olmasıdır. Kısacası, bu çağ ile birlikte bilgiye sahip olanlar, onu kontrol altında tutanlar gücü de kontrol eder bir duruma gelmişlerdir. Bilgi, etkin bir iletişim için kritik bir rol oynamakla beraber, bütün yönetsel ve örgütsel faaliyetlerin de

temelini oluşturarak büyük bir öneme sahip olmaktadır. Bu noktada bilişim çağı, örgütsel ve yönetsel faaliyetlerin boyutlarında da farklılaşmalara sebebiyet vermiştir. Bu çağda, kilit rol oynayan iletişim ise; kamu sektöründe günümüzdeki değişimlerin öncesinde çok fazla önem arz etmemiş olsa da, kamusal işlem ve hizmetlerin belirlenmiş olan amaç ve hedeflere uygun şekilde gerçekleştirilebilmesi için, gerek kurum içinde ve gerekse yönetsel düzeyde etkili bir iletişim sisteminin kurulması ihtiyaç olarak görülerek üzerinde dikkatle durulması gereken bir husus olmuştur. Aksi halde, bu ihtiyacın karşılanamaması hali hizmetlerin vatandaşa ulaşımında, kurumun etkinliğinde sorunları meydana getirmesi olasılıklar dâhilindedir (Şahin, 2007: 82). Bu doğrultuda bahsi geçen küreselleşmenin yaşandığı, ekonomik, sosyal, kültürel düzeyde sınırların kalktığı yeni oluşan dünya düzeninde, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler artık Bilgi ve İletişim Çağı dediğimiz dünyada, bilgi toplumunun ihtiyaçlarının geleneksel devlet anlayışı ile giderilmesinin mümkün olmayacağını, birçok sorunları peşinden getireceğini göstermiştir (Ateş ve Yavuz, 2019: 156).

Gelişmelerin öncesine bakıldığında; geleneksel devlet anlayışında, kamu yönetimini yapısal ve davranışsal özellikleri arasında söyleyebileceğimiz kırtasiyecilik, kuralcılık, verimsizlik, işlerin ağır yürümesi gibi kavramlar hizmet alım konusunda vatandaşların karşılaştıkları başlıca sorunlar arasında bulunmaktadır. Bu problemlerin temel yansımalarının ise iletişim kopukluğu yüzünden yaşandığı ileri sürülebilir (Eryılmaz, 2014: 262-263). Genel anlamda yönetici-personel, personel-personel ve personel-vatandaş arasındaki iletişim probleminin, kamu yönetiminde verimsizliğe, hizmetlerin verimi sırasındaki tıkanıklığa sebep olduğu bilinmektedir. Zira kurum içerisindeki iletişimsizlik; çalışanın, örgüt ile çalışma ortamına adapte olması ve motivasyonunun yüksek olması gibi çalışanın verimliliğini artırmaya yönelik hususlarda sorun meydana getirmekle beraber, gerçekleştireceği hizmet sırasında da vatandaşa olan tavrını ve kamu hizmetinin ifasını da etkilemektedir.

Bu bağlamda kamuda, hem yönetici–personel hem personel–personel hem de personel- vatandaş arasında yetersiz bir iletişimin olduğu yönünde genel bir anlayış söz konusudur. Yetersiz iletişim, kamu personeli ve kamu kurumları arasındaki işbirliği ve koordinasyonu güçsüzleştirmektedir. Bu durum ise, kamu hizmetlerinin gecikmesine, vatandaşların ihtiyaçlarını giderme seviyesinin yetersiz olmasına ve kalitesinin düşmesine yol açabilmektedir. Örgüt içerisindeki iletişime yeterli önem verilmemesi, kamu yönetiminde insan kaynakları başta olmak üzere, diğer kaynakların ve araç-gereçlerin kullanımında da bir takım problemleri peşi sıra getirmektedir. Bakıldığında işbirliği ve koordinasyonun yeterli seviyede olmaması hali, enerji, zaman ve maddi kaynakların israfını yol açmakta, aynı şekilde yetersiz iletişimden kaynaklanan kurum içindeki çatışmalar, personelin moralinin düşmesine ve motivasyonunu kaybetmesine de neden olmaktadır. Bununla ilişkili olarak, personelin moral ve motivasyonun olumsuz yönde etkilenmesinin örgüte yansımaları da olumsuz yönde olup, örgütsel bağımlılık ve örgütsel verimlilik düzeyinin düşmesine sebebiyet vermektedir (Şahin, 2007: 82).

Bilgi ve İletişim Çağı'nda teknolojinin hızlı gelişimiyle beraber, bilgi ve paylaşımının önemi arttığı halde, bilgi paylaşımı amacıyla yapılan iletişim çoğunlukla kamuda yöneticiler tarafından ihmal edilmiştir. Ancak bu ihmalin aksine, bilgi paylaşımı için iletişime yeterli önemi vermek, yaptığı işin önemi hakkında yeterince bilgi sahibi olan bir personel için, motivasyonunun yükselmesiyle orantılı

olarak etkin bir çalışma sağlayacaktır. Çünkü personel, ne iş yaptığını bilecek ve bu bilinçle eylemlerini gerçekleştirecektir. Fakat gerçekte kamuda yaşanan problem, ifade edilenin tersi bir durum söz konusu olduğu için ortaya çıkmıştır. Her gün önüne yığıla dosya konulan ve bunların ne işe yaradığı konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan iş görenin, motivasyonunun zamanla köreldiği, kendi becerilerini işe katmadan, monoton bir çalışma haline büründüğü bu durumun yansıması olarak verimin azaldığı görüşü, genel bir görüş halini almıştır (Turan, 2005: 1).

Nihayetinde kamu kurumları içerisindeki örgütsel iletişim problemlerinin, yönetici-personel arasındaki dikey iletişimde, yöneticinin personele tavrı, bu iletişim sorunlarının temel nedenlerinden biridir. Kamu yöneticilerinin, dikey iletişim sırasında emredici otoriter tavır takınması, astını ayakta tutması ve eleştiriye kapalı olması gibi davranışlar gerçekleştirmesi, iletişimi olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. İkili ilişkilerde, yöneticilerin kendilerini personellerden soyutlamaları sonucunda, yöneticilere karşı saygı ve güvenin az olması durumu ortaya çıkmakta ve astlar, yukarı doğru iletecekleri olumsuz mesajları kendilerine zarar vereceği, sert bir tepki alacakları korkusu ile iletmemektedirler. Bu iletişim kopukluğu ise, ancak üste duyulan güvenle ortadan kalkabilecektir. Personelin üstüne güvenmesiyle, artık ast olumsuz mesajları yukarı doğru iletmekten endişelenmeyip, çekinmeyecektir. Çünkü astın üste güveninin sağlanmasıyla beraber, personelin içinde kendisine ve örgütteki geleceğine yönetici tarafından bir zarar gelmeyeceği inancı olacak ve çalışan bu güven çemberi içerisinde üstüyle iletişime geçmede daha gerçekçi yaklaşacaktır. Bu nedenle personel-yönetici arasındaki iletişim, ne kadar sağlam ise üstün emirlerinin yerine getirilmesi o kadar hızlı ve kesin olacaktır (Şahin, 2007: 91).

Yine kamuda örgüt içi formel/biçimsel iletişimin sert kurallarının dışında biçimsel olmayan iletişim biçimleri de kimi zaman sorun teşkil etmektedir. Şöyle ki dedikodu, tek yönlü fısıltılar ve olasılık grupları şeklinde tasvir ettiğimiz biçimsel olmayan iletişim biçimleri (Çetin ve Efeoğlu, 2012: 186), örgüt üyelerinin bir noktada motive olma ve doyum sağlama araçları olduğu için örgütte birlik ruhunu geliştirerek moral seviyesini yükseltip, böylece örgütsel zamanın verimliliğini artırırken kimi zaman problemleri de beraberinde getirmektedir (Güllüoğlu, 2012: 32-33). Bu problemlerin kaynağını, iletişim kopukluğu veya yetersiz iletişimden kaynaklı bilgilerin öğrenilmesi için farklı kaynaklara ihtiyaç duyulmasıyla yayılan bilgiler oluşturmaktadır. Bu durum örgüt içerisindeki huzurun kaçmasına yol açmakla beraber, kurumun hizmet sunumu ve etkin işleyişine de yansımaktadır. Bir örgütte, doğal iletişimin örgüte yararlı ya da zararlı olması büyük oranda yöneticilerin bu konudaki tutum ve davranışlarına bağlı olarak değişmektedir. Nitekim yöneticilerin örgütün sorunlarını, örgütün üyeleri ile açıkça tartışmaları ve örgütte olup bitenleri günlük bültenler şeklinde üyeleriyle paylaştıkları örgütlerde, doğal iletişimin olumsuz sonuçları azalarak, örgütün etkinlik ve verimliliği kıyasla daha yüksek olabilmektedir. Aksini uygulayan örgüt yöneticileri için aynı yarar söz konusu değildir, yöneticilerin gerekli bilgileri örgütün üyeleriyle paylaşmadığı hallerde, örgütte olumsuz dedikodu ve söylentiler hızla yayılabilmekte dolayısıyla da örgütün verimlilik ve etkinliğinde azalma yaşanabilmektedir (Ayanoglu, 2002: 21).

Örgüt içerisindeki iletişim konusunun önem taşıması ve kamuda bu gibi konuların gündeme gelmesi, değişen dünya düzeni konularıyla ilişkili olarak ilerlemiş ve gelişmiştir. Bu hususla ilgili olarak, değişen dünya düzeni pek çok konunun odağını da değiştirmiştir. Kamu kurumlarının, sürekli bir değişim içinde

olan çevreye adapte olabilecek etkili bir stratejik yönetim gerçekleştirilme ihtiyacı, özel sektörde olduğu gibi kamu kurumlarının hizmetlerinin de müşteri (vatandaş) merkezli bir konumda olmasını sağlamıştır (Uygur, 2014: 37).

Kamu sektöründe öncelik, kurumun sağlıklı bir şekilde işlemesi ve vatandaşa hizmetin etkin bir şekilde sağlanması olduğu için yönetim fonksiyonları ön planda olmuştur. Bu noktada örgüt içi etkin iletişim çok önemlidir, çünkü yönetim fonksiyonlarının başarı ile gerçekleştirilmesi için, yöneticilerin zamanlarının büyük bir kısmını iletişime ayırmaları gerekmektedir. Bir başka deyişle örgütsel iletişim, yöneticinin gönderdiği mesajın anlamını çalışanına anlaşılır bir şekilde aktarmasını, benimsetmesini ve çalışanı harekete geçirmesini de içermektedir. Örgütsel iletişim, örgütsel amaçları gerçekleştirmek için yapılan işlem ve eylemlerden geribildirim aracılığıyla yanıtları/tepkileri taşımak zorundadır. Bu şekilde hem yöneticinin çalışanı etkilemesini hem de çalışanın yöneticiye yanıtını/tepkisini içeren çift yönlü, karşılıklı bir iletişim sürecini oluşturur. Bu sürecin doğru bir şekilde işlemesi de, örgüt içerisinde çalışanların birbiriyle uyumuna ve örgütün daha verimli ve sağlıklı bir şekilde işlemesine katkıda bulunur (Gürgen, 1997: 34).

Kamu sektöründe temel amaç, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde vatandaşa aktarımının sağlanması ve kamu yararını ön planda tutmaktır. Bu noktada kamu kurumlarının da varlık sebebi, belirli toplumsal amaçlara hizmet etmek ve genel toplum yararını korumaktır (İpekten, 2011: 15). Bunu yaparken de kamu yönetiminin hiyerarşi temelli yönetiminden kaynaklı, dikey iletişimde yer alan yukarıdan aşağıya iletişim biçimiyle hareket edilmesi, hizmetin sunumunu aksatabilmektedir. Zira birçok kademedeki onay alınarak sunulan hizmetlerdeki gecikmeler bunların bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut olan yönetim düzeninin aksine, vatandaş ise kamu hizmetinden faydalanırken, kısa zamanda sonuç alınan, formalitelerden arınmış, düzenli işleyen bir yönetsel mekanizmayla karşılaşmak istemektedir. Dolayısıyla kamu yönetiminde ortaya çıkan sorunların birçoğunun temeli, yönetimde yer alan personel ve vatandaş arasındaki iletişim ilişkilerinin kopukluğuna dayanmaktadır (Summak, 2008: 222).

Kamu kurumlarının amacı doğrultusunda iletişim sürecini, kurumsal iletişim bildirmektedir. Kurumsal iletişim, esasen büyük ölçüde halkla ilişkiler olarak nitelenebilecek özellikler taşımaktadır. Örneğin, bir kamu kurumu hizmetini halka sunarken, pazarlama ve reklam iletişimine ihtiyaç duymayıp, çalışmanın hizmet boyutunun sağlanması üzerinde durmaktadır. Bu nedenle kamu kurumları ekseriyetinde daha çok kurum içi bir iletişim söz konusudur. Nihayetinde kamu kurumlarının iletişim sürecini incelerken, bu kurumların söz konusu özelliği doğrultusunda daha çok kamu hizmetinin yerine getirilmesine yönelik, vatandaşlarla ilişkiler süreci içine girdiği görülmektedir (Mert, 2019: 1516).

Kamusal kurumların amacını oluşturan kamu hizmeti başlıca; kamu ihtiyacının ortaya çıkması, bu ihtiyacın çeşitli kanallar yoluyla ilgili kurumlara ulaştırılmasıyla beraber, politika belirleme, karar alma, uygulama ve geri dönüşüm gibi aşamaları içermektedir. Dolayısıyla, kamu hizmetinin ortaya çıkabilmesi için halkın ortak bir ihtiyacının var olması gerekmektedir. Bu kolektif olarak ortaya çıkan ihtiyacın, çeşitli kanallarla bu hizmeti yerine getirmekle görevli kurum ve kuruluşlara iletilmesi ise, kamu kurumlarının bu ihtiyacı karşılama sürecindeki bir sonraki aşamayı oluşturmaktadır. İşte bu hususta en önemli nokta olarak karşımıza, halkın ihtiyaçlarının kamu kurum ve kuruluşlarına iletilecek olan kanalların sürekli açık olması

ve iletişimin doğru sağlanması gibi koşullar çıkmaktadır: Vatandaş kolektif olarak veya bireysel olarak var olan ihtiyacını ilgili kurumlara iletebilme sürecinde engellerle karşılaşmamalıdır. Her kuruluşta var olabilecek olan iletişim sorunu kendini kamuda, vatandaşın ihtiyacını ilgili kuruma iletememesi, iletse bile bu iletiye cevabın aksamadan geri dönüşümünün sağlanamaması şeklinde göstermiştir (Akgün, 2015: 64). Ortaya çıkmış olan bu iletişim kaynaklı sorunların pek çok nedeni bulunmaktadır; bu nedenlerin en başında, geleneksel dönemde kamuda kullanılan iletişim kanallarının geleneksel araçlarla kullanılıyor olması yer almaktadır. Çünkü hitap ettiği kitlenin büyüklüğü nedeniyle bu araçların çok fazla yayılmaması, yetersiz kalması ve vatandaş üzerinde etkili olmaması gibi birçok soruna kaynaklık etmektedir. Buna ek olarak, vatandaşın kamu kurumlarıyla nasıl iletişime geçeceği noktasındaki bilinçsizliği de bir diğer neden olarak dikkat çekmektedir. Bu hususta halkın bilinçlendirilmesi gereklidir, aksi halde yeterli bilgi donanımına sahip olmamış bir halkın, hizmete erişim noktasında sıkıntı yaşaması kaçınılmaz bir hal alır (Balta Peltekoğlu, 1998: 146). Kamuda iletişim kaynaklı sorunlara sebebiyet veren bir başka konu ise, kamu kurumlarında görevlilerin ihtiyaçlara geri dönüşümü konusunda geç kalması, bilgilendirmeyi iyi yapamamasıdır. Kamuda yer alan katı hiyerarşi ve kurallar bu aksamalara daha çok yol açmakta olup, işlemlerin yavaşlamasına neden olmaktadır.

Kamu kurumları hizmetin ifası aşamasında, hizmetten yararlananlar/vatandaşlar ve hizmetin ulaştırılması şeklinde hedef kitleyi belirlerler. Hizmeti gerçekleştirirken kamu kurumlarının uygulama kıstasları olup yasal bir dayanağı mevcuttur. Bu doğrultuda kamu kurumları, hem yasal düzenlemelerin bağlayıcılığına uyarken hem de vatandaşlara hizmeti ulaştırmak için farklı yer ve kurumlarda farklı uygulamalara yönelmek mecburiyetinde kalmaktadır. Karşılıklı bir etkileşime sebebiyet veren bu durumda, kurumlar arası iletişimi oluşturmaktadır. Kamu kurumlarında hizmetin verilmesinden, devletin örgütlenmesine kadar bahsi geçen birçok nedenden ötürü, kurumsal iletişimin sürece uygun düzenlenmesi gerekliliği kendini göstermektedir. Fakat bu düzenlemeler fazlaca zaman kaybına yol açmaktadır. Dolayısıyla kamu kurumlarında iletişimin, rahat ve sağlıklı yapılabilmesi için vatandaş-devlet ilişkisi, kamu kurumlarının sorunları, beklentilerin ölçülmesi, yerine getirilmesi ve geribildirim alınması gibi hususların açık bir şekilde ortaya koyulması ve örgüt içi ve dışı iletişimin ne şekilde kurgulanması gerektiği üzerinde dikkatle durulması gereken konulardır (Mert, 2019: 1516).

Kamu yönetiminde personel-personel ve yönetici- personel arasındaki iletişim, yatay ve dikey iletişimle yürütülürken, bir kamu kuruluşunun ilişki içinde olduğu vatandaşın güven ve desteğini sağlamak amacıyla giriştiği iki yönlü iletişim, karşılıklı iletişime bağlıdır. Bu durum vatandaşın kamu kuruluşuyla ilişkisinde taleplerini ifade etmesiyle, kuruluşun da toplumun istediği yönde değişiklikleri gerçekleştirilmesiyle bağlantılı olarak ilerler. Bu ilerleyiş, kuruluş ile çevresi arasında gerçekleşebilecek denge ve uyumun en uygun şekilde sağlanmasına yönelik sistemli ve sürekli çabalar olarak açıklanabilir. Fakat mevcut olan karşılıklı iletişimde pürüzler vardır: bu noktadaki iletişim sorunu sadece kamu sektöründen kaynaklı olmayıp, çift taraflı bir sorundur. Sorunun vatandaş kaynaklı yönü, vatandaşın her şeyi devletten bekler duruma gelmesiyle kendini gösterir. Bu durum karşılıklı iletişimde kopukluğa sebep olmaktadır. Vatandaşın her şeyi devletten beklemesi, kurumlarla çok fazla iletişime geçme gereği duymamasıyla sonuçlanmıştır (Metin ve Altunok, 2002: 80). Kamu kurumlarında, vatandaşla

gerçekleştirilen iletişim noktasında yaşanan sorunlardan bir diğeri de yönlendirme sorunudur. Bu sorun, kamu kurumlarının karmaşık yapısı içinde vatandaşların sorununu hangi birimle çözmesi gerektiğinde zorlanması ve doğru birimlere yönlendirilmemesi sonucu yanlış birimlere giderek sorunlarının çözümünde zaman kaybı yaşamaları doğrultusunda ortaya çıkmaktadır (Bülbül, 2004: 129).

Genel anlamda bakacak olursak; Ülkemizdeki kamu kurumlarında, hizmetlerin ifası aşamasında iletişim yetersizliği sıklıkla dile getirilen konu olarak yer almıştır. Bu şikâyetler belirli zemine sahip iletişim problemlerinden kaynaklanmıştır. Bu iletişim problemlerini kısaca özetlersek, bunlar kurum içi ve kurum dışı halkla ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sağlanamamış olmasından kaynaklı problemlerdir. Kurum içi halkla ilişkilerin sağlanamamış olması, çalışanların kurum amacı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadan çalışmalarına, çalıştığı mesai arkadaşları hakkında yetersiz bilgiye sahip olmalarına ve kendini kurumdan soyutlamalarına yol açmaktadır. Diğer bir iletişim problemi olan kurum dışı halkla ilişkilerin sağlanamamış olması ise; kurum çalışanlarının, kurum içi halkla ilişkilerin iyi uygulanmamasının yansıması olarak, hizmet sundukları kişilere karşı nasıl davranmaları gerektiğini bilmemeleri olarak ifade edilebilir (Çakmak ve Kilci, 2011: 247). Bütün bu problemlere ise günümüz koşullarında pek çok çözüm önerileri ve çözümler getirilmeye çalışılmıştır. Değişen dünya düzeniyle beraber, kurum içerisinde örgütsel iletişimin ön plana çıkması bu çözüm arayışlarını da artırmıştır.

2.2. Kamuda Örgütsel İletişim Sorunsalına Çözüm Önerileri

Zamanla kamu yönetiminde yaşanan gelişmelerle beraber, demokratik ilkeler hedef alınarak daha çok saydamlık ve hesap verebilirlik ilkelerine odaklanılmıştır. Bu gelişmeler, kamu sektöründe örgütsel iletişimin gelişmesine de yardımcı olmuştur. Kamu sektöründe iletişim, genellikle geleneksel iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, kurum gazetesi, fuarlar) gerçekleştirilirken daha çok tek yönlü iletişim sürecini kullanmışlardır. Ancak gelişmelerin ardından kamu sektöründe iletişim, web sitesi uygulamalarıyla iki yönlü iletişim süreci olarak kendini gösterebilmiştir. Böylece örgütün dış çevreyle iletişimi sağlanmış olup, vatandaşlardan gelen istek, bilgi, öneri ve şikâyetler değerlendirilerek, kurumun bu değerlendirmelere uygun olarak hareket etmesine olanak verilmiştir (Mert, 2019: 1513).

Örgütsel iletişimin, gelişen dünya düzenindeki gelişmelerin tesiriyle kamu sektöründe son yıllarda öne çıkan önemli bir yönetim unsuru haline gelmiş olması, yönetimdeki etkileriyle de kendini göstermiştir. Zira etkileri, gelişmiş örgütsel iletişimin sağlandığı kurumlarda, iyi yönetim ilkelerinin daha etkin uygulanabilmesi ve buna bağlı olarak da verimlilik düzeyinde artışların olması şeklinde belirginlik kazanmıştır. Buradan hareketle yönetimde önemli bir işleve sahip olan iletişimi, örgütlerde iyileştirmek ve geliştirmek, var olan iletişim sorunlarını çözmek için, yöneticilerin çalışanlara karşı net ve açık olmaları, güven vermeleri ve daha etkin iletişim kurmak için bu alandaki becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu sayede kamu kurumlarının iletişim kalitesinin yükselmesiyle, bu kurumların sundukları kamu hizmetlerinin de etkinliği artacaktır (Çetin ve Efeoğlu, 2012: 185). Bakıldığında, kamu kurumlarında örgütsel iletişimi iyileştirmek ve etkinleştirmek, kurumun hizmet ifasında etkinliğinin artmasıyla doğru orantılı olarak ilerlemektedir.

Demokratik toplumlarda kamu yönetiminin, hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleriyle yönetilmesi ve halkın hem kurumla ilgili hem de kendi işlemleri hakkında bilgi sahibi olması, temel bir hak olarak görülmektedir. Kamudaki örgütsel iletişimi sağlamlaştırmak için öncelikle, insan gücünün sağlıklı bir şekilde planlanması ve işe alımlarda kayırmacılıktan uzak durulup kamunun ihtiyaç duyduğu nitelikli personelin liyakat ilkesi doğrultusunda alınması gerekmektedir. Böylece bir yandan personelin niteliğini artırarak kurum içi koordinasyonun iyi sağlanmasına olanak sağlarken, diğer yandan yönetim vatandaş ilişkilerini de sağlıklı hale getirebilecek ve güveni artırabilecektir. Kurum içinde personel- yönetici arasındaki iletişim sorunlarının ortadan kaldırılmasının en basit yollarından biri, yöneticilerin iş görenlere örgütün kıymetli birer üyesi oldukları mesajını vermeleri, karar alma sürecine katılmaları konusunda onları cesaretlendirmeleridir. Bahsedilen yollar, örgüt içi iletişimi sağlıklı bir şekilde sürdürmelerine imkân sağlayabilecek çözüm önerilerindedir (Akgün, 2015: 75).

Örgüt içi iletişim, kurum personelinin bireysel, bireyler arası ve gruplar arası iletişim ilişkilerini hepsini kapsamaktadır. Dolayısıyla etkin bir örgüt içi iletişim, örgütsel davranışların tüm yönlerini doğrudan etkilemektedir. Bu açıdan sağlıklı bir örgüt içi iletişim için, öncelikle örgüt personelinin koordinasyonu, örgüt içi problemlerin teşhisi ve çözümü, örgütsel hedeflerin benimsetilmesi, uygulanması ve personellerin birbirlerinin kişiliklerini, değerlerini ve bakış açılarını öğrenmesi gibi konular üzerinde durulması gerekmektedir (Şahin, 2007: 85).

Kamu kurumlarının halk ile iletişim problemlerine çözümüne bakacak olursak; bu durum, ancak kamu kurumlarının doğru kanallarla halkı bilinçlendirmesi, halkın istek ve şikâyetlerini kısa yollardan dile getirebileceği iletişim kanallarını oluşturması ve halkın taleplerine hızlı bir şekilde geri dönüşümünün sağlanması ile çözümlenebilecektir. Zira kamunun halkla gerçekleştirmiş olduğu iletişimin temel amacı, kurum ve kuruluşların ilgili çevreleriyle olumlu ilişkiler kurmasını sağlamak, gerekli bilgilendirmeleri yapmak, verimli ve etkin bir iletişim/etkileşim oluşturmaktır (Çamdereli, 2000: 19).

Etkin bir iletişimin sağlanması ile beraber, vatandaş kimi zaman isteklerini duyurmak için çeşitli yollara başvurarak, yönetime etkide bulunmak amacıyla hareket etmektedir. Vatandaşın isteklerinin belirlenebilmesi için yönetimlerin, vatandaşın bireysel olarak yönetime başvurusunu sağlaması, yönetimin kamuoyu anket ve araştırmaları, referandum yapması gerekmektedir. Buradan hareketle, kamu kurumlarının bu yönde yapacağı belirtilen çalışmalar doğrultusunda, kurumlar doğru değerlendirmeler yaparak, iletişim konusundaki eksikliklerini giderebilecek ve kurumların halkın güvenini kazanmasına olanak sağlayabilecektir. Böylece vatandaşlar taleplerinin gerçekleştiğini, ilgili yerlerce dikkate alındığını gördüklerinde bir anlamda, aslında denetimine tabii oldukları kamu kurumlarının yönetimine de katılmış olduklarını görebileceklerdir (Mert, 2019: 1517).

Kamu kurumlarında yaşanan iletişim sorunlarının; örgüt içerisindeki iletişim sorununun, örgüt dışına, halka yansımaları bu kurumların halkın gözünde olumsuz bir yönde değerlendirilmesi şeklinde sonuçlanmıştır. Bu durumun ortadan kaldırılması, denetçiliğini otoriteyle beraber halkın yapacağı kurumların olumsuz imajının düzeltilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla bu imajın iyileştirilmesi veya olumsuzlukların ortadan kaldırılması için kamu kurumları gerekli stratejileri oluşturmak ve faaliyetlerini şeffaflık, hesap verilebilirlik ilkeleriyle gerçekleştirerek yapıyı yönetmek

durumundadırlar (Akgün, 2015: 75). Kamu hizmetlerinin çeşitlilik kazanması ve bunun doğrultusunda kamu kurumlarının örgüt yapısının büyümesiyle beraber, karışık bir hal alan bürokratik yapıya dönüşmüş sistemde, vatandaşların taleplerini hangi kanallar aracılığıyla iletecekleri ya da hangi birimlere başvuracakları sorunu, vatandaşların devletin hantal yapısından kaçmalarına, kamu kurumlarını çözüm bulmaktan ziyade, daha çok sorun üreten yerler olarak görmelerine yol açmıştır. Bu sorunun ortadan kaldırılabilmesi adına, Türkiye’de gelişen ilk kamusal halkla ilişkiler çalışmalarında, iletişimin etkinliği adına Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü bünyesinde 1967 yılında Türk İdari Danışma Merkezi kurulmuştur. Bu kurum sadece, Ankara’da örgütlenmiş ve vatandaşlardan telefonla gelen talep ve öneriler üzerinde durmuştur (Kazancı, 1972: 15).

Ancak iletişim sorununu ortadan kaldırmak için çözüm amaçlı kurulan bu kurum, uzun süre varlığını koruyamamış ve kısa bir süre içinde işlevsiz hale gelmiştir. Bu merkezden sonra Türkiye’de 2004 yılında yürürlüğe giren, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Yasası da bu alanda kamu yönetiminin şeffaflaşması, kendisini halka açması ve kanunlarla halkla, kamu kurumunun iletişiminin düzenlemesi olarak ele alınmaktadır. Bilgi Edinme Hakkı, kurum ve kuruluşların gerçekleştirmiş oldukları eylem ve almış oldukları kararlarda açıklık ilkesini savunan, kanun çerçevesinde belirlenen sınırlar içerisinde kalmak koşuluyla, her vatandaşın bu bilgilere erişebilmesine imkân sağlayan bir haktır (Canöz, 2008: 141-144). Bu yasa ile vatandaşların kamu kurumlarından şikâyet, beklenti ve önerilerinin öğrenilebilmesi amaçlanmıştır. Kamu kurumları ile vatandaş arasındaki iletişim ve koordinasyonun sağlanması için 2006 yılında, varlığı halen devam etmekte olan e-devlet (elektronik devlet) uygulaması kurulmuştur. Bu uygulamanın içerisinde yer alan, 2006 yılında BİMER yani Başbakanlık İletişim Merkezi oluşturulmuş, ancak 2018 itibariyle BİMER uygulaması, CİMER olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi adı ile yenilenmiştir. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi ile devletin bürokratik yapısındaki şeffaflığı sağlamak, zorlukları kaldırmak ve vatandaşın geribildirimini sağlayarak kamu kurumlarının gerçekleştirdiği hizmetlerin kalitesini yükseltmek hedeflenmiştir. Yine iletişimin iyileştirilmesi noktasında, son on yıl içerisinde kamu kurumlarında hizmet vermeye başlayan çağrı merkezleri de vatandaşlarla kamu kurumları arasındaki iletişim eksiklikleri çözümünde kullanılan bir araç olarak kamu kurumları ve vatandaş arasındaki iletişim işlevini yerine getirmektedir (Mert, 2019: 1518).

Bu bakımdan kamudaki iletişim sorunları, değişen dünya düzeniyle beraber, belirli iletişim kanallarıyla ortadan kaldırılmak istenmiştir. Şeffaf yönetim kapsamında, kamu kurumlarının icraatları ve kurum hakkındaki bilgileri halka ulaştırmak amacıyla, e-devlet ve e-devlet uygulaması olan CİMER bilgi sistemi aktif hale getirilmiştir. Çalışmanın devamında kamuda vatandaş ile iletişime geçmesi, iletişim problemine çözüm olarak sunulan ve bir iletişim aracı olan, e-devlet uygulamasını kısaca ele almakta fayda vardır.

2.2.1. E-Devlet

Bilişim teknolojilerinin vermiş olduğu imkânlar, kamu yönetimi anlayışında yeni oluşumları ardından getirmiştir. Bilişim teknolojileri vasıtasıyla, kamu kurumları ve vatandaş arasında yeni iletişim biçimleri kendini göstermiştir. İş ve işlemlerin hızlandırılması, şeffaflığın sağlanması, politika belirleme ve karar alma işlemlerinde etkinliğin artırılması, ilgili sosyal kesimlerin ve vatandaşların karar almaya katılımının

sağlanması belirli araçlarla mümkün olmuştur (Güler ve Döventaş, 2009: 27).

Bu araçlardan en önemlisi ise e- devlet uygulamasıdır. 2000 yılında Avrupa Birliği ülkelerinde e-Avrupa girişimi başlatılarak, AB'nin dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline gelmesi amaçlanmıştır. Bu hareketlenmeyle beraber, internetin sağladığı yararların sonuna dek kullanılması gerekliliği anlaşılmıştır. Bu girişim sadece Avrupa ülkeleriyle sınırlı kalmamış, aday ülkeler de e-Avrupa Benzeri Eylem Planı hazırlamaya karar vermişlerdir. Türkiye'de de başlatılan e-Avrupa+ girişimi ile eğitimden sağlığa, akıllı ulaşımdan elektronik ticarete geniş bir yelpaze içinde, herkes için bilgi toplumu haline gelmesi hedeflenmiştir (Selvi vd., 2019: 19).

58. hükümet tarafından sunulan Acil Eylem Planı'nda yer verilen, e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile vatandaşlarımıza daha hızlı ve kaliteli kamu hizmeti sunabilmek amacıyla; şeffaf, etkin, katılımcı ve basit iş süreçlerine sahip olmayı ilke edinmiş bir devlet yapısı oluşturacak koşulların hazırlanması hedeflenmiştir. Bu sayede, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılmaya çalışılırken, bir yandan da bu yolla vatandaşların kamusal alandaki karar alma aşamalarına katılımını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bu proje ile e-devlet çalışmaları, tek bir çatı altında toplanarak bütünlük içerisinde yönetilmeye başlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dairesi, 2020).

Kamusal hizmetlerin, yazılı ve bürokratik işlemlerin, elektronik ortama taşınması olan e-devlet, sadece hizmetlerin elektronik kanallara taşınması ya da elektronik ortamda yürütülmesi anlamında anlaşılmamalıdır. E-Devlet; kurumlar arası iş birliği yeteneği, iş süreçlerinin verimliliği, ortak vizyon ve bilgiye dayalı bir kamu yönetimi anlayışını da içermektedir (Ateş ve Yavuz, 2019: 156).

E-Devlet, vatandaşlara devlet tarafından sağlanan hizmetlerin elektronik ortamda sunulmasını ifade etmektedir. Bu anlamda, devlet hizmetlerinin vatandaşa en etkin ve en kolay yoldan, hızlı, kaliteli, kesintisiz ve güvenli bir şekilde ulaştırılması amaçlanmaktadır. Aynı şekilde bürokratik ve klasik devlet kavramının yerini almaya başlayan e-devlet anlayışı aracılığıyla, her kurumun ve her bireyin bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanarak, devlet kurumlarına ve kurumlarca sunulan hizmetlere kolayca erişmesi belirtilen hedefleri arasındadır (turkiye.gov., 2020).

Bilgi ve iletişim teknolojisi temelleri üzerine kurulu, bir devlet anlayışı olan e-devlet, şeffaf ve güvenilir bir devlet olmanın ön koşulu olarak yaşananları ve düzenlemeleri halkla açık olarak paylaşmaktır. Diğer bir deyişle e-devlet, devletin vatandaşlara karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve hizmetler ile vatandaşların da devlete karşı olan vazifelerini karşılıklı olarak elektronik işlem ve iletişim ortamlarında sürekli ve güvenli olarak yerine getirmesidir (Meydanlı, 2010: 21).

E-devlet aracılığı ile kamu kurumları ve vatandaş arasındaki iletişim problemi aşmaya, karşılıklı iletişimin doğru ve hızlı bir şekilde sağlanmasıyla ikili iletişim iyileştirilmeye çalışılmıştır. Burada önemli olan husus, e-devletin geleneksel devlete rakip olmadığı ve onun açıklarını kapatmaya çalışan bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle oluşmuş bir devlet modeli olduğudur (Şahin ve Örselli, 2003: 346). E-devletin geleneksel devletten en önemli farkı ise, işlevlerini hangi mekanizmalarla ve nasıl sağladığı ile ilgili olmaktadır. Dolayısıyla e-devlet, bilgi ve iletişim teknolojilerinden en yüksek seviyede faydalanarak

vatandaşlara sunulan hizmet arzında bir yenileşmeye dayanmaktadır (Doğan ve Ustakara, 2013: 4).

Kamu kuruluşları, vatandaşlar arasındaki bilgi, hizmet ve mal alışverişlerinde bilgi teknolojilerini kullanarak, performans ve verimlilik artışını hedefleyen, devlet modeli olan e-devlette temel amaç, halkın bilgilendirilmesi, iletişimin sağlanması ve insanların memnuniyetini arttıracak biçimde rekabetçi yapıların kurulmasını sağlamaktır (Yıldırım, 2007: 210-211). Genel anlamda e-devlet; devlet-vatandaş, devlet-özel sektör ve devlet-sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlarla olan ilişkilerde ortaya çıkan problemleri en aza indirmeyi hedeflemektedir (Delibaş ve Akgül, 2010: 105). E-devlet, insan unsurundan kaynaklanan yanlışların en aza indirilmesi, kamusal hizmetlerin kalitesinin artırılması, vatandaşların yaşamlarının kolaylaştırılması, kamu hizmetlerinden faydalanabilen vatandaş sayısının artırılması, vatandaşların önerilerine ve şikâyetlerine kolay yoldan hızlı bir şekilde ulaşılabilmesi, karar alma süreçlerinde hızın sağlanması, kamu kuruluşları arasında bilgi bütünlüğünün sağlanması, maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğin artırılması gibi pek çok amaca hizmet etmektedir (Maraş, 2011: 130). Bütün bu amaçlara ek olarak, e-devlet ile katılımcı demokrasiyi elektronik ortama aktarmak, bu sayede daha şeffaf, katılımcı ve yönetişime dayalı yönetsel anlayışı (e-demokrasi), kurumsal ve toplumsal yapıya dâhil etmek amaçlanmaktadır. Bu sayede vatandaşlar, siyasal karar alma mekanizmalarında etkin ve sürekli olarak aktif bir rol oynarlar. Zira vatandaşın bu duruma etkisiyle; kamu kurumlarının işlemlerini takip etmesi, şikâyet ve önerilerde bulunmasıyla, aslında temsili demokrasinin zayıf yönlerini de ortadan kaldırmaktadır (Doğan ve Ustakara, 2013: 6; Meydanlı, 2010: 24).

E-devlet, kamu kurumlarının, devletin sunmak zorunda olduğu bütün hizmetlerin yaygınlığını, hızını ve etkililiğini artırırken, aynı zamanda hizmet maliyetlerini de önemli ölçüde düşürmüştür. Bir başka ifadeyle, e-devlet ile bürokratik ve kırtasiyecilik hizmet anlayışı yerini, kalite ve verimlilik odaklı hizmet anlayışına bırakmıştır. Buradan hareketle, bireyin devlet için var olması anlayışı yerine, devletin birey için var olması anlayışı geçmiştir (Çarıkçı, 2010: 96).

E-devlet ekonomik, toplumsal ve kurumsal bir bütünlüğe işaret ederek, iletişim sorunlarının önüne geçme niteliğinde olup, bireyler ile kurumlar arası iletişim bağlarının çok yönlü gelişimine imkân tanımıştır. İletişim odaklı bu çok yönlü ilişkiler ağı, bireyi ve kurumları, tarafsız bir ortamda bir araya getirmesiyle katılımcılığa olanak sağlamıştır. Aynı süreç içerisinde, hem maliyet faktörü hem de zaman faktörü temelinde düşünüldüğünde de, maliyetten tasarruf edilmiş, bürokratik hantallığın önüne geçilmiştir. Fakat bir başka açıdan ele alındığında, bu iletişim süreçlerinin, vatandaşlar ile kurumlar arası ilişkilerinde dönüştürücü bir etkiye yol açtığı tam anlamıyla söylenemez. E-devlete, vatandaş ile devletin katılımcılığı tek yanlıdır. Vatandaş, bilgisayar ağ sistemi sayesinde, kurumsal ya da ekonomik işlemlerini kolaylıkla yerine getirmektedir (Tarhan, 2011: 26-28). Bu ulaşım noktasında herkesin tam anlamıyla sisteme dâhil olduğu söylenemez. Bu bağlamda e-devletin, iletişime ve vatandaşın katılımında önemli etkinliğinin bulunmasının yanı sıra; uygulamaya herkesin katılamaması, bilgiye ulaşımındaki eşitsizlikler, e- uygulamaların birbirleriyle bütünleşememesi gibi zayıf yanları da bulunmaktadır (Ateş ve Yavuz, 2019: 161).

SONUÇ

Örgütsel iletişim, örgüt içerisindeki çalışanların ve örgütün dış çevresiyle bütün etkileşimlerini ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgütsel iletişimini iyi sağlamış bir kurumun, çalışanları ve dış çevresiyle arasındaki bağ daha kuvvetlidir ve bu durum örgütün etkinliğine yansırarak kendini göstermektedir. Zira kurum içerisindeki iletişimin, sağlıklı işlemesi ile yönetici- personel ve personel- personel arasında güven oluşacak ve bu durum üretkenliğe de yansıracaktır. Nasıl ki örgüt içi iletişim sorunu, örgütün çevresi ve hizmet sunumunda sorunları meydana getiriyorsa, sağlıklı işlemesi de vatandaşın kurumlara, kurum içerisindeki çalışanların da yöneticilere güven duymasına ve hizmetin kaliteli olmasına o kadar etkide bulunacaktır.

Örgütsel iletişim, gelişen dünya düzenindeki gelişmelerin etkisiyle kamu sektöründe son yıllarda öne çıkan önemli bir yönetim unsuru olarak kendini göstermiştir. Bunun etkisi de, gelişmiş örgütsel iletişimin olduğu kurumlarda, iyi yönetim ilkelerinin daha etkin uygulanabilmesi ve buna bağlı olarak da verimliliğin artması, daha kaliteli bir hizmet sunulması şeklinde ortaya çıkmıştır. Kamuda meydana gelen iletişim problemlerini, en az seviyeye indirmek için çözüm önerileri; başta örgütlerde iletişimi geliştirmek ve iyileştirmektir. Bu bağlamda, yöneticilerin çalışanlara karşı açık ve net olmaları, güven vermeleri ve daha etkin iletişim kurmak için bu alandaki becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Örgüt içi etkin iletişime bağlı olarak, kamu kurumlarının iletişim kalitesinin yükselmesiyle, bu kurumların sundukları kamu hizmetlerinin de etkinliği artacaktır. Ayrıca bu çözüm önerilerine ek olarak, vatandaşın kamu kurumları ile nasıl iletişime geçecekleri, nasıl şikâyet ve önerilerde bulunacakları, özel olarak kamu kurumları tarafından bilgilendirilmelidir. Çünkü vatandaş ile doğru iletişimin kurulması, hem örgütün amaçlarını gerçekleştirmesine hem de vatandaşın da kurumun içerisine dâhil edilmesine imkân tanıyacaktır. Bu amaç doğrultusunda kurulmuş olan, e-devlet uygulamasının hedefleri; kamu hizmetlerinin, vatandaşın elektronik ortamda en kolay yoldan, hızlı, kaliteli, kesintisiz, güvenli ve etkin bir şekilde ulaştırılması, halkın bilgilendirilmesi ve daha çok kişiye hitap edilmesinin sağlanmasıdır. E-devlet; bir taraftan kamu yönetiminde var olan bürokratik yapılanmayı esnekliğe zorlarken, diğer taraftan da ekonomiden sosyal alana kadar ithaf eden katılımcı, iletişime dayalı ve etkileşimci bir dönemin iletişim aracı olarak kendini göstermiştir. Ancak dünyada sürekli gelişmelerin yaşanmasından hareketle, iletişim sorunlarını giderici bir araç olarak görülen e-devlet uygulaması da, kamuda iletişim sorunlarına çözüm için tek başına yeterli bir araç olarak görülmemektedir.

Netice itibariyle, kamu kurumları ve vatandaş arasında daha etkin bir iletişimin sağlanarak, hem zaman hem de maliyet açısından tasarruf amaçlı görülen, vatandaş odaklı, bir iletişim aracı olan e-devlet uygulaması da, kamudaki iletişim sorunlarının giderilmesinde net bir çözüm aracı olarak yer almamıştır. Her yeni oluşum karşısında, yeni bir sorunun gün yüzüne çıktığı dünya düzeninde, sorunlara karşı çözüm arayışında olmak, bitmek bilmeyen bir sürecin aşamalarını oluşturmaktadır. Bu hususta önemli olan, iletişim sorunlarını ortadan o anlık giderici çözümlerden ziyade, uzun vadeli çözümler bulabilmek, çok yönlü ve esnek uygulamalarla sorunları giderebilmek ve her an yeni bir sorunla karşı karşıya kalabilme ihtimalini düşünerek, önceden hazır çözümlerle bu sorunu ortadan kaldırabilmektir. Kısacası, kamuda rastlanılan örgütsel iletişim sorunlarının çözüme ulaşabilmesi için, nasıl dünyada sürekli

gelişmeler meydana geliyorsa, kurumların da bu sürece ayak uydurup hep daha iyiyi hedeflemeleri ve uygulamalarında sürekli iyileştirmelere ve geliştirmelere gitmeleri gerekmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada içerisinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, çalışmanın özgün olduğunu, bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma tek yazar tarafından hazırlanarak ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akar, O. (2002). *Türk Kara Kuvvetlerinde Örgütsel İletişim Etkinliği ve Uygulamalı Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, E. (2015). *Kamu Hizmeti Sunumunda Değer Yaratma Ve Kurum İçi İletişim İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ateş, Y. ve Ö. Hamza (2019). “Elektronik Devletten Mobil Devlete Geçiş: Fırsatlar, Tehditler ve Uygulama Örnekleri”. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi*, 14(2), 155- 177.
- Balta Peltekoğlu, F. (1998). “Kamuda Halkla İlişkiler”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, 145-153.
- Bülbül, A. R. (2004). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Can, H., Ö.A. Azizoğlu ve E.M. Aydın (2011). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Canöz, K. (2008). “Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası”. *Selçuk İletişim*, 5(3), 141-152.
- Çakmak, A.F. ve S. Kilci (2011). “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi”. *Kamu-İş, İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 11(4), 219-270.
- Çamdereli, M. (2000). *Halkla İlişkiler*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çarıkçı, O. (2010). “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 12, 95-122.
- Çetin, S. ve İ. E. Efeoğlu (2012). “Örgütsel İletişimin Değerlendirilmesi: Belediyelere Dair Uygulamalı Bir Çalışma”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 185- 204.
- Çuhadar, M. T. (2005). “Türk Kamu Yönetiminde Personel Güçlendirme”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 25, 1-23.

- Delibaş, A. ve A. E. Kayhan (2010). “Dünya’da ve Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları: Türkiye’de E-Demokrasi ve E-Katılım Potansiyellerinin Harekete Geçirilmesi”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 101-144.
- Doğan, K. C. ve F. Ustakara (2013). “Kamuda Bir Yapılanma Dönüşümü Olarak E-Devlet ve E-Yönetişim İlişkisi Üzerine”. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 1-12.
- Ekici, M. K. (2013). *Örgütsel İletişim*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Eren, E. (2008). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ergeneli, A. (2017). *Örgütsel Davranış*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2014). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Ayanoğlu, F. (2002). *İletişim ve Örgütsel İletişimin İşgören Verimliliği Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Genç, N. (2010). *Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güler, M. ve E. Döventaş (2009). “Elektronik Devletten (E-Devlet) Mobil Devlete (M-Devlet) Geçiş Türkiye’de Yerel Yönetim Uygulamaları”. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 25-48.
- Güllüoğlu, Ö. (2012). *Örgütsel İletişim, İletişim Doyumu ve Kurumsal Bağlılık*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Gürgen, H. (1997). *Örgütlerde İletişim Kalitesi*. İstanbul: Der Yayınevi.
- İpekten, U. (2011). *Yerel Yönetimlerde Kamusal Hizmet Sunumunda Etkinlik: Malatya Belediyesine İlişkin Bir Alan Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Karatepe, S. (2005). *Örgütsel İletişim: Örgütsel Davranış Boyutlarından Seçmeler*. (Ed. M. Tikici). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kazancı, M. (1972). “Halkla İlişkiler ve İdari Danışma Merkezleri”. *Amme İdaresi Dergisi*, 5(2), 11-24.
- Konuk, M. (2006). *İşletmelerde Örgüt Kültürünün İş Tatmini Üzerindeki Etkisi ve Önemi; Konya Şeker Fabrikasında Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Maraş, G. (2011). “Kamu Yönetimlerinde E-Devlet ve E-Demokrasi İlişkisi”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 37, 121-144.
- Mert, Y. L. (2019). “Kamu Yönetiminde Kurumsal İletişim: Web Siteleri Üzerine Bir Analiz”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 1513-1522.
- Metin, H. ve M. Altınok (2002). “Karşılaştırmalı Bir Yaklaşımla Kamu Yönetimi ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 3, 79-99.

- Meydanlı, M. A. (2010). *E-Devlet ve Türkiye’de E-Devlet Uygulamalarının Kamu Hizmetleri Üzerindeki Etkisi: İçişleri Bakanlığı Mernis Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özcan, Ö. (2009). *Bankacılık Sektöründe Öğrenen Örgütte İletişimin Önemi ve Eskişehir’de Örnek Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Pınar, İ. (1999). “Öğrenen Örgütlerin Kültürel Çerçevesi”. *İstanbul Üniversitesi Dergisi*, Cilt 28.
- Selvi, Ö., M. Ulucan ve A.E. Coşkun (2019). “Halkla İlişkiler ve Bir E-Devlet Uygulaması Olarak CİMER”. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 75, 13-37.
- Summak, M. E. (2008). “Kamu ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler (Karşılaştırmalı Bir Çalışma)”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1-2), 221-236.
- Şahin, A. ve E. Örselli (2003). “E-Devlet Anlayışı Sürecinde Türkiye”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9, 343-356.
- Şahin, A. (2007). “Türk Kamu Yönetiminde Yönetimsel İletişim ve Bu Konuda Düzenlenen Bir Anket Çalışmasının Sonuçları”. *Maliye Dergisi*, Sayı 152, 81-102.
- Şimşek, M. Ş. ve A. Çelik (2017). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tarhan, A. (2011). *Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve E-devlet*. Konya: Palet Yayınları.
- Tosun, C. (2006). *Kamu Kurumlarındaki Örgütsel İletişim Biçimlerinin Verimliliğe Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Tourish, D. (2005). “Critical Upward Communication: Ten Commandments for Improving Strategy and Decision Making”. *Long Range Planning*, 38(5), 2005.
- Tutar, H. (2009). *Örgütsel İletişim*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dairesi (2020) <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/bilgi-toplumu/e-donusum-projesi/> (07.06. 2020)
- Uygur, Y. (2014). “Kamuda Müşteri (Vatandaş) Odaklı Hizmet Anlayışı ve E-Devlet Sistemi”. *Verimlilik Dergisi*, Sayı 3, 37-64.
- Yıldırım, Ş. (2007). *Kamu Hizmetlerinde Etkinliğin ve Verimliliğin Artırılmasında E-Devletin Rolü ve Bir E-Devlet Uygulaması: Kimlik Paylaşımı Sistemi (KPS)*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Zencirkıran, M. ve A. Keser (2018). *Örgütsel Davranış*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Zwijze, Koning. ve H. Karen (2016). “Auditing Organizational Communication: Evaluating The Methodological Strengths And Weaknesses Of The Critical Incident Technique, Network Analysis, And The Communication Satisfaction Questionnaire”, *Thesis University of Twente*, Netherland.

EXTENDED ABSTRACT

Organizations emerge as a result of the division of labor and coordination of more than one person coming together to achieve a common goal. Organizations gain meaning primarily with the existence of people who can act around a certain purpose and this purpose. Organizations are structures with open systems and components. Each part has its own unique structure and these parts constantly interact with each other. Therefore, the problem that may arise in one part affects other parts and the whole system. The exchange of verbal and written messages that the organization establishes with and outside the organization also constitutes organizational communication. Organizational communication is the exchange of messages provided in formal and informal ways in order to direct and harmonize the behavior of employees within the organization in line with the objectives of the organization and to coordinate production relations. In this respect, organizational communication can be expressed as a form of communication established by organization members for organizational purposes. The main purpose of organizational communication is to contribute to their organizations by creating cooperation between employees. It aims to do this by focusing on different types of information, reaching the most appropriate communication channel for employees, and supporting employees in line with the goals of the organization. Employees' ability to comprehend organizational efficiency is achieved through organizational communication. The organizational effectiveness that employees comprehend has a positive effect on corporate commitment. Organizational communication ensures that the employees of the institution are actively involved in discussions and decisions on organizational issues. However, it was often stated that the communication, which plays a serious role in the organizational structure and, according to some researchers, is equivalent to the administration, is not given sufficient importance in Turkish public administration.

The developments in the economic, social and technological environment towards the end of the 20th century accelerated the transition from the industrial society to the information society. The feature of Information and Communication Age is that information has gained existence as the most effective power source. Although information plays a critical role for effective communication, it has a great importance by forming the basis of all managerial and organizational activities. In this age, communication plays a key role; Although it did not play an important role before developments in the public sector, it was seen as a need for public transactions and services to be carried out in line with the objectives. In general, it is known that the communication problem between manager-personnel, personnel-personnel and personnel-citizen causes inefficiency in public administration and congestion during the efficiency of services. Lack of communication within the institution; It creates a problem for the employee to adapt to the working environment with the organization. This lack of communication also affects the attitude of the employee towards the citizen during the service to be performed and the provision of public service.

Inadequate communication in the public weakens cooperation and coordination between public personnel and public institutions. This situation may lead to delays in public services, insufficient level of meeting the needs of citizens, and poor quality. Insufficient attention to communication within the organization causes some problems in the use of other resources and tools, especially human resources, in public

administration. The lack of cooperation and coordination causes the waste of energy, time and financial resources, and the conflicts within the institution resulting from inadequate communication also cause the staff to lose their morale and motivation. This situation causes a decrease in the organizational dependency and organizational productivity level of the personnel.

The communication problem that may exist in every organization has manifested itself in the public as the citizen's inability to convey his needs to the relevant institution, and even if he does, the response to this message cannot be recycled without delay. There are many reasons for these communication-related problems; The most important of these reasons is that the communication channels used by the public in the traditional period were used by traditional means. In addition, the unconsciousness of the citizen about how to communicate with public institutions draws attention as another reason. It is necessary to raise the awareness of the public on this issue, otherwise it is inevitable for the public to have problems in accessing the service. Many solutions have been proposed to the problems of organizational communication in the public sector. With the changing world order, the emergence of organizational communication within the institution has increased the search for solutions. The e-government (electronic government) application was established in 2006 as a tool to eliminate non-communication problems in Turkish public institutions and to ensure communication and coordination between public institutions and citizens.

E-government refers to the electronic delivery of services provided by the state to citizens. It is aimed to deliver state services to citizens in the most efficient and easiest way, in a fast, high quality, uninterrupted and safe way. E-government, which is a state understanding based on the foundations of information and communication technology, is to share the regulations with the public as a condition of being a transparent and reliable state. E-government has enabled the multifaceted development of communication links between individuals and institutions. In addition to e-government having an important role in communication and citizen participation; There are also weaknesses such as the inability of everyone to participate in the implementation, inequality in access to information, and inability to integrate the applications with each other. As a result, e-government application, which is a citizen-oriented communication tool by ensuring a more effective communication between public institutions and citizens, has not been included as a clear solution tool in solving the communication problems in the public. In order to solve organizational communication problems in the public, institutions should always aim for the better and make continuous improvements and developments in their applications.

TÜRKİYE'NİN DEVLET ÖRGÜTLENMESİ BAĞLAMINDA KÖY İDARELERİ İŞLEVSEL Mİ?: COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Metin Özkaral¹
İbrahim Çalışkan²

Öz

Bulaşıcı Covid-19 hastalığı ile mücadele kapsamında en büyüğünden en küçüğüne kadar tüm yönetim birimlerine ciddi görevler düşmüştür. Bu yönetim birimlerinin en küçüğü köydür. Köy idareleri de bu süreçte çeşitli görevler üstlenmiş ve virüsün yayılımını kontrol altında tutmak için çabalamışlardır. Bu araştırma, Covid-19 ile mücadelede köy idarelerinin neler yaptığını ortaya koymak, bu birimin yöneticilerinin isteklerini duyurmak ve Covid-19 ile mücadelede yeni idari öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın ana temasını köy muhtarları ile yapılan mülakatlar oluşturmaktadır. Karabük ili Eflani ilçesinde yer alan 7 köy muhtarı ile yapılan mülakatlar üzerinden köy idarelerinin işlevselliği irdelenmiştir. Buna göre yetkilerin yeterliliği konusunda muhtarlar hem fikirdir. Ancak sağlık çalışanı, köy korucusu ve bütçenin geliştirilmesi gibi unsurların geliştirilmesinin afet ve salgın durumları için önemli olduğunu düşünmektedirler. Çalışmanın sonuçlarına göre köy idareleri hâlen kamu yönetimi örgütlenmesi için önemli birer alt unsur olmaya devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler

Kamu Yönetimi
Köy İdaresi
Covid-19

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 08.10.2020
Kabul Tarihi : 22.10.2020
E-Yayın Tarihi : 30.11.2020

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.
metinozkartal@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3209-7260

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
ibrahimcaliskankbu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2456-441X

ARE VILLAGE ADMINISTRATIONS FUNCTIONAL IN THE CONTEXT OF THE ORGANIZATION OF TURKISH PUBLIC ADMINISTRATION?: A RESEARCH ON THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS

Abstract

Around the Covid-19 disease, serious duties have given to all management units, from the largest to the smallest. The smallest of these administrative units is the village. Village administrations have also taken various duties in this process and have worked to block the spread of the virus. This research aims to reveal what the village administrations do and requests for administrative suggestions in the fight against Covid-19. The main theme of the study is interviews with village headmen. The functionality of village administrations was studied through interviews with 7 village headmen in Eflani district of Karabük Province. All headmen agree on the adequacy of their own authorities. However, they think that the development of elements such as health workers, village guards and budget is important for new disaster and epidemic situations. According to the results of the study, village administrations continue to be an important sub-element for the organization of public administration.

Keywords

Public Administration
Village Administration
Covid-19

Article Info

Research Article

Received : 10.08.2020

Accepted : 10.22.2020

Online Published : 11.30.2020

Kaynakça Gösterimi: Özkara, M., Çalışkan, İ. (2020). Türkiye'nin Devlet Örgütlenmesi Bağlamında Köy İdareleri İşlevsel Mi?: Covid-19 Pandemi Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 1(1), 34-52.

Citation Information: Özkara, M., Çalışkan, İ. (2020). Are Village Administration Functional In The Context Of The Organization Of Turkish Public Administration?: A Research On The Covid-19 Pandemic Process. *Journal of Society, Economics and Management*, 1 (1), 34-52.

GİRİŞ

Kamu yönetimi örgütlenmesi merkezden ve yerinden olmak üzere temel iki yapıya göre yapılandırılır. Bu tasnif, işlerin yerinde, hızlı ve etkin yapılabilmesinin yanında, ulusal çapta bir bütünlüğün sağlanabilmesi adına önemlidir. Türkiye’de de yerinden yönetim kuruluşları anayasal güvence altında bulunan kamu örgütleridir. Belediyeler, il özel idareleri ve köyler yer (coğrafya) yerinden yönetim kuruluşlarını yani mahalli idareleri (yerel yönetimleri) oluştururlar. Toplumsal yaşamda önemli işlevlere sahip bu yönetim organlarından köyler literatürde gün geçtikçe daha az ele alınır hale gelmektedir. Ekonomik, sosyal ve nüfusa dayalı sebeplerle sürekli küçülen köylerin bu bağlamda incelenmemesi anlaşılabilir bir durumdur. Ancak Sars-Cov-2 virüsünün neden olduğu Covid-19 hastalığı nedeniyle oluşan küresel pandemi, köyler ve köy idarelerinin toplumun eklektik yapısının bir parçası olduğunu adeta yeniden hatırlatmıştır. Sistem yaklaşımı bakış açısıyla düşünüldüğünde bir bireyin virüs taşıyıcı olması onun nerede yaşadığını önemsiz hale getirmiştir, zira toplumsal yaşam birbiriyle sık ve sıkı ilişkileri olan insanlardan oluşan bir sistemdir. Dolayısıyla sistemin, büyük veya küçük fark etmeksizin herhangi bir dışısında meydana gelen aksaklıklar tüm toplumu ve hatta tüm dünyayı etkiler hale gelebilir. Bu nedenle kamu politikaları üretirken dikkat edilmesi gereken önemli alanlardan birisinin de genelde yerel yönetimler özelde ise köyler olduğunun altını çizmek gerekir. Bu bağlamda bu çalışmada, köy idarelerinin pandemi sürecinde ne gibi işlevler gördüğünün muhtarlarla yapılan mülakatlar üzerinden anlaşılmaya çalışılması ve bir sonraki muhtemel süreçler için önerilerde bulunulması gibi bölümler yer almaktadır.

1. Köy İdaresi

Kamu yönetimi literatüründe yer (coğrafya) yönünden yerinden yönetim kuruluşları başlığı altında yer alan köy, belirli bir yörede ve belirli sayıdaki insanın kamusal ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulur. 1924 yılında kabul edilen 442 sayılı Köy Kanunu köyü; “nüfusu iki binden aşağı olan”, “camii, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan, bağ, bahçe ve tarlalar ile insan topluluğu” ve “bir yerden bir yere götürülen veya götürülemeyen malları olan ve kendisine kanunla verilen görevleri yapan, şahsi maneviye sahip bir varlık” olarak tanımlamaktadır. Köyün anayasal dayanağı da bulunmaktadır. 1982 Anayasası’nın 127. maddesinde köy; köy halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, karar organı köy halkının seçeceği kişilerce oluşturulan bir kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmaktadır. Köylerin büyük bir çoğunluğu zaman içerisinde kendiliğinden oluşmuştur. Bu köyler Köy Kanunu kabul edildiğinde başka bir idari işleme gerek duyulmaksızın köy statüsüne ve kamu tüzel kişiliğine kavuşmuştur (Gözler ve Kaplan, 2016: 93).

Her idari kurumda olduğu gibi köyler de yönetim organlarına sahiptir. Bunlar; *köy derneği*, *köy ihtiyar meclisi* ve *muhtardır*. Köy Kanunu’na göre köy derneği; köy muhtarını ve köy azalarını seçme hakkı olan kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi köy derneği tarafından seçilir. Kanuna göre köye verilen görevleri yapmak ise muhtar ve köy ihtiyar meclisinin görevidir. Seçimle iş başına gelen üyeler dışında ilgili kanunun 23. maddesi uyarınca köy imamı, öğretmeni veya baş öğretmeni meclisin daimî üyesidir. Köy ihtiyar meclisinin göreceği işler Köy Kanunu’nun 42. ve 46. maddeleri arasında sıralanmıştır. Bunların önemli olanları şöyle sıralanabilir; hangi işlerin mecburi olarak yapılacağına karar vermek, mecburi olan işleri gerçekleştirmek için köy sınıırı içindeki

gayrimenkulleri satın almak, köy işi için salma salmak, salmanın miktarını belirlemek ve harcamasını denetlemek, köylünün uzlaşma yolu ile giderebileceği davaları görmek. Muhtar, köy derneği tarafından köylüler arasındaki kadın veya erkeklerden kanunun ilgili maddeleri uyarınca seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından seçilir ve köy idaresinin başıdır. Köy Kanunu'na göre köy işlerinde söz söyleme, emir verme ve emri yaptırma yetkisine sahiptir. Köy muhtarı ayrıca köy ihtiyar meclisinin de başıdır. Köy Kanunu'nun 35. maddesine göre muhtarın göreceği işler köy işleri ve devlet işleri olarak ikiye ayrılmıştır. Görülecek devlet işlerinden önemli olanlarını şöyle sıralamak mümkündür; kanunları ve emirleri köylüye duyurmak, köyde asayişin sağlanması, köye yabancıların giriş çıkışlarını kontrol etmek, salgın hastalıkları, köy nüfusundaki değişimleri hükümete haber vermek, köyün güvenliğini sağlamak ve yetkili birimleri haberdar etmek ve ilgili kanunda geçen davaları ihtiyar meclisine söyleyip hükmünü almaktır. Muhtarın göreceği köy işleri ise ilgili kanundaki işleri ihtiyar meclisi ile görüşüp yapmak ve yaptırmak, ihtiyar meclisi ile görüşüp köylüyü işe çağırmak, köy işlerinde harcanacak parayı ihtiyar meclisi ile görüşüp toplamak, harcanması için emir vermek ve harcamalar hakkında meclise hesap vermek, köy işleriyle alakalı davalarda hasım olarak bulunmak veya yerine vekil tayin etmek olarak sıralanabilir (442 sayılı Köy Kanunu; Eryılmaz, 2013: 222-224).

Kanun numarası ve tarihinden de anlaşılacağı üzere Köy Kanunu Cumhuriyet'in ilanından bir yıl sonra kabul edilmiştir. O dönemin şartları içerisinde köyde yaşayan insanlara birçok görev verilmiştir. Fakat günümüz şartlarında bazı durumlarda, köylerin verilen görevleri yerine getirmede yetersiz kalmaları ve hizmetlerin aksaması sebebiyle sağlık, eğitim, tarım, hayvancılık, orman, içme suyu, yol, kanalizasyon ve sosyal yardım hizmetleri gibi görevler zaman içerisinde merkezi idareler tarafından üstlenilmiştir (Eryılmaz, 2013: 222). Günümüzde Köy Kanunu'nun en az uygulanabilen kısmı, kanunun köylü tarafından yapılmasını emrettiği kamu hizmetlerinin ifa edilmesi ile ilgili olan hükümleridir (Uysal ve Mecek, 2015: 1171). Buna rağmen hâlen köylerde yapılması gereken birçok idari iş bulunmaktadır. Ancak buna rağmen köy idarelerinin mevcut sistem içerisinde işlevsel olup olmadığı önemli bir konu haline gelmektedir. Bu çalışmada, Covid-19 hastalığının oluşturduğu pandemi sürecinde köy idarelerinin işlevselliği ölçülerek bu tartışmaya katkı sağlamak hedeflenmektedir.

2. Covid-19 Hastalığı Pandemisi Sürecinde Köy İdarelerinin İşlevselliği Üzerine Bir Araştırma³

Bilindiği üzere, Çin'in Wuhan kentinden dünyaya yayılan ve bir koronavirüs türü olan Sars-Cov-2 virüsünün yaptığı bulaşıcı ve ağır seyreden *Covid-19 hastalığı* nedeniyle tüm dünyada, 2020 Şubat'tan itibaren küresel bir *pandemi* süreci yaşanmaktadır. Türkiye de bu süreçten haliyle etkilenmiştir. Bürokrasi bu doğrultuda birçok kararlar almıştır. Temel aşamaları özetlemek gerekirse; Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Covid-19 hastalığına karşı alınacak yeni tedbirlerle ilgili açıklama yapmıştır. Açıklamalarında; yurtdışı uçuşların tamamen sona erdirildiği, şehirler arası ulaşımın valilik iznine bağlandığı, kamuda olduğu gibi özel sektörde de minimum personelle esnek çalışmaya geçileceği, toplu taşıma araçlarında seyrek oturma düzeni uygulanacağı, tüm illerde valilerin başkanlığında pandemi kurulu oluşturularak gerektiğinde ilave tedbirler kararlaştırılacağı ve piknik alanı, orman, ören yerleri gibi mekanların

³ Mülakatlar için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 27.05.2020 tarihli 20/6 sayılı toplantıda çıkan 19 numaralı kararla izin alınmıştır. İzin belgesi en son sayfada yer almaktadır.

hafta sonunda kapalı olacağını, hafta içi de buralarda toplu olarak bulunulmayacağı hususlarının 30 büyükşehirimizin tamamı için uygulanması kararlarının uygulamaya geçirildiğini belirtmiştir. Covid-19 salgınının ardından Sağlık Bakanlığı 26 kişilik Covid-19 Bilim Kurulu oluşturmuştur. Sağlık Bakanlığı Covid-19'a karşı 14 gün kuralını uygularken evde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin bilgilendirmede bulunmuştur. 81 İl Valiliğine "Coronavirüs Tedbirleri" konulu genelge ile tiyatro, sinema, gösteri merkezi, konser salonu, düğün salonu, müzikli lokanta/kafe, gazino, birahane, taverna, kahvehane, kıraathane, kafeterya, kır bahçesi, nargile salonu, nargile kafe, internet salonu, internet kafe, her türlü oyun salonları, her türlü kapalı çocuk oyun alanları, çay bahçesi, dernek lokalleri, lunapark, yüzme havuzu, hamam, sauna, kaplıca, masaj salonu, spor merkezlerinin faaliyetlerinin geçici bir süreliğine durdurulduğu, sivil toplum kuruluşlarının genel kurulları, eğitimleri, insanları toplu olarak bir araya getiren her türlü toplantı ve faaliyetlerinin geçici olarak ertelendiği bildirilmiştir. Bakanlık gece yarısından itibaren lokanta, restoran, pastane vb. işyerlerinin müşterilerin oturmasına müsaade edilmeyecek şekilde sadece gel-al ve paket servis şeklinde hizmet vereceğini; 65 yaş ve üstü, 20 yaş altı, ayrıca kronik rahatsızlığı olan kişilerin ikametlerinden dışarı çıkmalarının; park, bahçe gibi açık alanlarda dolaşmalarının sınırlandırıldığını açıklamıştır.⁴ Tüm bunlar yaşanırken kamu bürokrasisi bir bütün halinde sürece entegre olmuştur. Köy idarelerine de bu süreçte birçok görev düşmüştür. Bu çalışmada köy idarelerinin pandemi sürecinde gösterdikleri işlevler bağlamında genel işlevselliklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal bilim çalışmalarında niteliksel ve niceliksel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılması akademik kaliteyi yükseltmektedir. Hem zihinsel çaba hem de saha incelemesinin varlığı sosyal bilimlerin gelişimi adına önemlidir. Veriler ve bulguların daha gerçekçi ve sağlıklı üretimi için kullanılan tekniklerden birisi de *niteliksel mülakat (görüşme)* yöntemidir. Bu çalışmada köy idarelerinin işlevselliği tartışmasına katkı sağlamak için mülakat tekniği ile veri toplanmıştır. Evrenden örneklem seçilirken Karabük'ün Eflani ilçesi seçilmiştir. Yazar İbrahim Çalışkan'ın burada yaşıyor olması dolayısıyla daha kolay iletişim kurabilme şansının olması ve diğer ilçelere oranla virüsün etkisinin bu ilçede biraz daha fazla hissedilmesi Eflani'nin seçilmesinde etkili faktörlerdir. Toplam 7 muhtarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Mülakatlar sırasında ses kaydı alınmıştır. Yer yönünden yerinden yönetim birimi (mahalli idareler) yöneticisi olarak muhtarlara bu eserin yayınlanacağı bilgisi verilmiş ve hepsinin onayı alınmıştır. Hatta kendilerinin oldukça istekli ve yardım sever olmaları bundan sonraki çalışmalar için motive edici bir not olarak kaydedilebilir. Mülakat yapılan muhtarların köyleri ve isimleri şu şekildedir;

1. Günlüce Köyü Muhtarı Tevfik Ünal
2. Demirli Köyü Muhtarı Cevdet Kızıl
3. Seferler Köyü Muhtarı Şaban Varol
4. Osmanlar Köyü Muhtarı Mehmet Ulukaya
5. Karacapınar Köyü Muhtarı Halil İbrahim Çelenli

⁴ Bu süreçte alınan kararların geniş bir derlemesi için bkz: <https://www.memurlar.net/common/news/documents/902244/ku-rumlar-tarafından-alınan-covid-19-kararları-1.pdf>

6. Kavak Köyü Muhtarı Murat Dalgıç
7. Pınarözü Köyü Muhtarı Zeynel Alpay

Muhtarlara 3 adet soru yöneltilmiştir. İlgili sorular şu şekildedir;

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermekttesiniz?

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerekti?

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Verilen cevapların dökümü çalışmanın sonunda (Ek 1) aktarılmıştır.⁵

2.2. Bulgular

Bu araştırma, Covid-19 ile mücadelede köy idaresinin neler yaptığını ortaya koymak, bu birimin yöneticilerinin isteklerini duyurmak ve Covid-19 ile mücadelede yeni öneriler sunmaktır. Ülkemizde Covid-19 ile mücadele kapsamında en büyüğünden en küçüğüne kadar tüm yönetim birimlerine ciddi görevler düşmüştür. Köy idareleri de bu süreçte çeşitli görevler üstlenmiş ve virüsün yayılımını kontrol altında tutmak için çabalamıştır. Daha önce ifade edildiği üzere, çalışmanın özünü köy muhtarları ile yapılan mülakatlar oluşturmaktadır.

İlk olarak, pandemi öncesi *hizmetlerin neler olduğunu* ve ne gibi hizmetlerin sunulduğunu anlamak adına yöneltilen ilk sorumuz virüs öncesi köy idaresinin ne gibi hizmetler sunduğuydu. Köy muhtarları bu soruya genel olarak köy halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak, köyde düzeni, asayiş ve güvenliği sağlamak, köyün su, yol, yakacak gibi genel ihtiyaçların teminini sağlamak, altyapı hizmetlerini gidermek, ibadethaneler ile ilgilenmek, köylünün idari birimler ile olan işlemlerinde görevli oldukları işleri yapmak ve idare ile köylü arasında bir köprü vazifesi görmek gibi hemen herkesin aşına olduğu cevapları vermişlerdir.

Muhtarlara yöneltilen ikinci soru *Covid-19 sürecinde ne gibi iş ve işlemler gerçekleştirdikleri* ve neler yaptıklarıyla ilişkiliydi. Muhtarlar sorulan soruya, virüsün etkisi ve yayılımı konusunda köylüleri bilgilendirecek ilanlar yaptırmak ve anlatmak, Valilik, Kaymakamlık ve kolluk birimlerinden kendilerine gelen ilan ve duyuruları köylülere iletmek, köy halkının, özellikle yasaklar kapsamındaki yaşlı ve genç vatandaşların pazar, market, manav, eczane, fatura, banka vb. ihtiyaçlarını karşılamak gibi işlemler gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra yasak kapsamında bulunan köylülerin özel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli birimlerden izin alıp onlara refakat ederek ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamak, köye şehir dışından gelen kişilerin evde 14 gün boyunca karantinada kalmalarını sağlamak, köy yerlerinde insanların bir araya gelmesini engellemek, şüpheli haller karşısında sağlık personeli ve kolluk kuvvetlerine haber vermek, yetkili birimlerle irtibata geçerek ateş ölçümleri yaptırmak, maske teminini sağlamak ve bazı köylerden Eflani ilçesine kontrol noktalarına takılmadan, kaçak giriş sağlanan yolları kapattırmak gibi işlemler gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

⁵ Hakem değerlendirme sürecinde mülakatların ek olarak konulması çalışma sonunda yer alması daha uygun görülmüştür.

Muhtarlara yönelttiğimiz üçüncü ve son soru ise olası bir *ikinci dalga veya bir doğal afet* karşısında köy idaresine yönelik örgütsel ve hukuksal olarak ne gibi istek ve tavsiyelerinin olduğuydu. Bu noktada dikkat çekici tavsiyeler ileri sürülmüştür.

Bunlar içerisinde ilk dikkat çeken, köylerde eski dönemlerden kalma ve çoğu âtıl durumda bulunan *köy okullarına* yöneliktir. Köylerin büyük bir çoğunluğunda bulunan köy okullarının olası bir ikinci salgın veya bir doğal afet durumunda acil ihtiyaç noktası, barınak, malzeme deposu, kritik dönemlerde sağlık ocağı veya evleri müsait olmayan ve virüs tehlikesi bulunan kişiler için bir izolasyon noktası olabileceği konusunda tavsiyeler bulunmaktadır. İkinci dikkat çeken öneri nüfusu belli bir seviyenin altına düşen köylerin tek bir *muhtarlık altında birleştirilmesidir*. Genel olarak muhtarlar köylerde genç nüfusun kalmadığını, büyük bir çoğunluğunun çalışma ve daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek için büyükşehirlere göç ettiğini vurgulamaktadır. Göç hem köylerin terk edilip buralardaki tarımın, yerel kültürün vb. durumların git gide azalmasına, köylerde imece usulü iş yapılmasının zorlaşmasına sebep olabilmektedir. Bunların tek bir muhtarlık altında birleştirilip, muhtarlık işini daha genç kişilerin yapması muhtarların tavsiyeleri arasındadır. Bir diğer dikkat çekici öneri ise *derneklere* yöneliktir. Dernek kurmak kanunen serbest olsa da köy muhtarlarının bazılarının bunları resmiyete kavuşturma istekleri bulunmaktadır. Köy işlerinde veya olası afet ve salgın durumlarında acil olarak devlet kanallarından yardım beklemeden birçok işi gerçekleştirebilmek için derneklerin resmiyete kavuşturulması gerektiği görüşünde olan muhtarlar mevcuttur.

Önemli gözükten bir diğer öneri ise *köy bütçesine* yöneliktir. Köylerin mevcut sistemde özerk ve güçlü bir bütçesi bulunmamakta, köy işleri için gerekli olan maddi ve manevi kaynaklar ya imece usulü ile yerine getirilmekte ya köylüye salma salınmakta veya gerekli kaynak devlet kanallarından temin edilmektedir. Köylerin nüfusunun az ve genellikle yaşlılardan meydana gelmesi imeceyi, köylülerin maddi seviyesinin düşüklüğü ise salma usulünü zor kılmaktadır. Köy muhtarlarının bazılarının köye bir bütçe ayrılması, bu bütçenin kullanımının köy işleri için köy idaresi inisiyatifine bırakılması ve harcamaların gerekli birimlerce kontrol edilmesi talebi bulunmaktadır. Böylece hem gündelik ihtiyaçlar karşısında bürokratik sürece takılmadan hem de olası afet durumlarında beklemeksizin acil müdahale gereken noktalarda bu bütçenin kullanılabilmesi düşünülmektedir. Köy bütçesine yönelik bir başka öneri ise köy çevrelerinde bulunan *ormanların kullanım hakkından köylere pay ayrılması* noktasında ileri sürülmektedir. Köylüler ve köy idaresi köy etrafındaki ormanları koruyup kollamaktadır. Bu noktada orman köylülerinin bu işletimden kazanılan gelirden belli bir oranda köy bütçesine para aktarılması tavsiyesi bulunmaktadır. Böylelikle oluşturulmakta güçlük çekilen köy bütçesine kayda değer bir katkı sağlanabilecektir.

Öte yandan muhtarlardan gelen tavsiyelerden bir kısmı da sağlığa, oluşabilecek afetlere ve güvenliğe yöneliktir. Eflani ilçesi çok geniş bir alana yayılmıştır, bazı köy ve mahalleleri merkeze çok uzak durumdadır. Ani bir hastalık veya afet durumunda hasta kişi yolda yaşamını kaybedebilmekte, bir afet durumunda yetkili birimler çok geç kalabilmekte, yangın durumlarında merkezden itfaiye gelene kadar yangınlar geri dönülmez zararlara sebep olabilmektedir. Böylesi durumlardan kurtulmak ve zararı en aza indirmek açısından özellikle merkeze uzak, birkaç köy ve mahallenin hızlıca ulaşabileceği bir sağlık

ocağı ve personelinin, ayrıca afetler ve yangınlar için, en azından yangın mevsiminde belirli noktalarda *itfaiye araç ve personelinin* bulunması muhtarlıkların tavsiyeleri arasındadır. Bir diğer talep ise köylerde köy korucularının bulunması yönündedir. Köy yerlerinde tartışmalar, hırsızlıklar, dolandırıcılık vakaları, sürtüşmeler vb. durumlar yaşanmakta, köy idaresi ise bu tarz konularda belli bir orana kadar etkili olabilmektedir. Örneğin virüslü bir kişinin karantina süresi dolmadan evinden çıkması durumunda köy idaresi bir noktaya kadar müdahalede bulunabilecek, ileri giden durumlarda kolluk kuvvetlerinin müdahale etmesi gerekecektir. Bir doğal afet veya yangın durumunda da çevrede asayişin sağlanması için *güvenlik personeline* ihtiyaç olabilmektedir. Bu bağlamda, bu tavsiye de dikkate alınması gereken bir öneri olarak görünmektedir.

Muhtarlar genel olarak *yetkilerden memnundur*. Merkezi hükümet ve il/ilçe idarelerinin çabasını yeterli ve olumlu görmektedirler. Tavsiyelerinin kamu yönetimi örgütlenmesi bağlamında işlevsel yönlerinin hâlâ geçerli olduğu anlaşılan köy idarelerinin gelişimi için önemli öneriler olarak görülmesi önemlidir.

SONUÇ

Verdikleri cevaplar ışığında köy muhtarları ve köy idaresinin, başta Sağlık Bakanlığının, Valiliğin, Kaymakamlığın ve kolluk kuvvetlerinin taşradaki eli ayağı olduğu ortadadır. Virüsün yayılım hızı ve etkilediği kişi sayısı göz önüne alındığında bunu engellemekle görevli sağlık personeli sayısının yeterli olamayacağı düşünüldüğünde kolluk kuvvetleri devreye girip genel bir prosedüre bağlı olarak her ne kadar kontroller geçekleştirse de taşra birimlerinde onların da sayısı virüsün etkisi karşısında ister istemez yetersiz kalmaktadır. Köy idaresi de tam bu noktada devreye girerek virüsün yayılması ve köy halkının virüsten korunması, sağlık personeli ve kolluk kuvvetlerinin işlerini kolaylaştırma açısından etkili bir birim olmuştur. Köye giriş çıkışların kontrol edilmesi, girişlerin kolluk kuvvetlerine haber verilmesi, şüpheli durumlarda sağlık personeli ve kolluk kuvvetlerine haber verilmesi, karantina altına alınan köylerde tüm köylülerin bireysel ihtiyaçlarının giderilmesi, bu süreçte sokağa çıkışları yasaklanan 20 yaş altı ve 65 yaş üstü kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan, kendilerine iletilen bilgileri köylülere duyurmaya kadar birçok görevi üstlenmişlerdir. Köy idareleri Covid-19 ile mücadele sürecinde gerçekten etkili bir birim olma özelliği barındırmaktadır. Muhtarlardan alınan tavsiyeler olası bir salgın veya afet durumunda etkili olabilecek tavsiyelerdir. Muhtarların başını çektiği köy idaresi bu süreçte yetkili birimlerin kendilerine ilettiği emir ve istekleri etkili şekilde yerine getirmiş ve virüsün yayılması konusunda önleyici işlev görmüş gözükmektedir.

Olası bir yeni virüs salgınına dönük geliştirilebilecek tavsiyeleri şöyle sıralayabiliriz;

- Köylerde ve nüfusu az olan bölgelerde bu görevin köy ve mahalle idarelerine verilmesi ve karantinaya uymayanların ciddi bir yaptırıma tabi tutulması için köy korucusu, sağlık çalışanı gibi görevlilerin kalıcı veya geçici biçimde köylerde görevlendirilmesi,
- Büyük şehirlerden köylere gelecek olan kişilerin mutlaka test yaptırması yoksa köye girişinin engellenmesi.
- Köy kanununa salgın ve afet süreçlerinde işlevi arttıracak biçimde ve yukarıda anılan tavsiyeler

doğrultusunda yeni eklemeler yapılması.

Araştırmanın sonuçlarına göre köy idarelerinin her ne kadar nüfus azalma sorunu nedeniyle güçleri ve yetkileri daha az kullanılır hale gelse de hâlen önemli ölçüde bireylere hizmet üreten örgütler olduğu anlaşılmaktadır. Bu etki alanının genişletilmesi ve daha işlevsel kılınması için personel, bütçe, özerklik gibi konularda köy idarelerine yapılacak desteklerin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmadaki mülakatlar için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Çalışmanın konusu, temel problematiği, mülakat soruları, içerik başlıkları, giriş, özet, özetin İngilizcesi Metin Özkaral tarafından üretilmiştir. Mülakatlar İbrahim Çalışkan tarafından yapılmış ve yazıya dökülmüştür. Köy İdaresi, Bulgular ve Değerlendirme bölümleri yazarlar tarafından birlikte yazılmıştır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması durumu yaşanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Eryılmaz B. (2013). *Kamu Yönetimi – Düşünceler – Yapılar – Fonksiyonlar – Politikalar*. Umuttepe Yayınları, 6. Baskı. Kocaeli.
- Gözler, K., Kaplan, G. (2016). *İdare Hukukuna Giriş*. Ekin Basım Yayın Dağıtım, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 22. Baskı, Bursa.
- İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=943 (07.07.2020).
- Türkiye’de Kamu Kurumları Tarafından Alınan Covid-19 Kararları Derlemesi: <https://www.memurlar.net/common/news/documents/902244/kurumlar-tarafindan-alinan-covid-19-kararlari-1.pdf>. (07.07.2020).
- Türkiye Cumhuriyeti 442 Sayılı Köy Kanunu.
- Köyler. <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/koyler1> (08.06.2020).
- Köy Sayısı. <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (07.06.2020)
- Uysal, Y., Mecek, M. (2015). Köylere Sunulan Kamu Hizmetlerinin Nitelik ve Niceliği: Kütahya İli Örneği. *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri*, 13. Kayfor, 15-17 Ekim 2015, Konya, ss. 1169-1183.

EK 1

KÖY MUHTARLARI İLE YAPILAN MÜLAKATLAR

1. Günlüce Köyü Muhtarı Tevfik Ünal

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermektесiniz?

Cevap 1: *Günlük yaşamda hizmetler köyün genel ihtiyaçları oluyor. Örneğin köylünün içme suyunu sağlamak, tarımla uğraşanlara yardımcı olmak, altyapıyı, yolları yaptırmak gibi. Köyün mallarını korumak, asayişi sağlamak bizim görevimiz. Suyu elektrik enerjisi ile karşılıyoruz, onların arızalarını gideriyoruz. Köylünün bize yaptığı çeşitli müracaatla elimizden geldiği kadar yardımcı olmaya çalışıyoruz. Köylümüz emekli ve ekonomik seviyeleri düşük, köyümüzün fazla bir geliri ve bütçesi yok. Köyümüzün büyük çoğunluğu yaşlı, genç nüfus yok, gençler gurbette, dışarıda. Köyde gençler olsa daha iyi hizmet sağlanır. Nüfus yaşlı olduğundan dolayı maalesef imece usulü ile iş yapamıyoruz. Eskiden daha kalabalıktı imece yapabiliyorduk. Şimdi çoğunluk yaşlı, beraber iş yapmak güç, ekonomik seviyeleri de düşük olduğu için, yapılan işler karşılığı ücret tahsil etmekte de güçlük çekiyoruz. Köylü nüfus yaşlı olduğu için ihtiyaçlar da genel olarak onlara yönelik oluyor.*

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerekti?

Cevap 2: *Bu süreçte zaten yaşlılar dışarı çıkamadı. Sokağa çıkma yasaklamaları kapsamında rutin olarak ilanlar yaptırıldı. Gereken şeyleri kaymakamlık ve jandarma bizlere bildirdi. Biz de bu konularda köylü ile temasa geçtik. Yine 20 yaş altı da sokağa çıkamadı, tarım ve hayvancılık ile uğraşan kişileri bu kapsam dışında tuttuk, onları bu konuda fazla sıklamadık. Köylünün ihtiyaçları konusunda onlara yardımcı olduk. Örneğin aylıklarını alamayanların, alışverişe gidemeyenlerin ihtiyaçlarını giderdik. Bu noktada kaymakamlık birimleri ile sürekli iş birliği halinde olduk. Bunlar dışında yapmak zorunda olduğumuz pek bir şey olmadı açıkçası. Köyümüzde gerekli önlemleri aldığımız için genel bir problem ile karşılaşmadık. Köyümüze şehir dışından gelip gidenlere 14 gün karantina uyguladık. Fakat izinde olup acil geri dönmesi gerekenlere bir şey yapamadık, onlar geri döndüler. Bu tarz giriş çıkışları jandarmaya hemen bildirdik.*

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Cevap 3: *Bizim köyümüzde genellikle yaşlılar olduğu için pek bir şey yapamıyoruz. Köyde genç nüfus olsaydı daha genç ve tahsilli muhtar ve azalar olsaydı hizmet standartları daha yüksek olabilirdi fakat yok, genç kalmadı. Muhtarlık yapacak kimse de yok. Bu sebepten dolayı benim şöyle bir önerim olabilir, köylerde nüfus zaten az ve yaşlı. Aslında bu noktada birkaç köy tek bir muhtarlık birimi altında birleştirilebilir, daha genç kişiler muhtarlık görevini üstlenebilir. Bunun daha verimli olacağını düşünüyorum. Mesela tarım konusunda da bu sıkıntı var, yaşlılar tarım da yapamıyorlar, bu gençlerin işi. Mesela köydeki sokağa çıkma yasağı noktasında bize tam yetki verildi, jandarma ve kaymakamlık ile iş birliği sürekliliği sağlandı, bu birimler bizlere gerekli bilgileri ulaştırdı, şükürler olsun bu noktada da herhangi bir problemle karşılaşmadık. Birlik ve beraberlik içinde çalıştık. Ben şu an sahip olduğum*

yetkilerden memnunum, yetkilerin yeterli olduğunu düşünüyorum. Ekstra bir organ veya hukuksal yetki ihtiyacı hissetmedim.

2. Demirli Köyü Muhtarı – Cevdet Kızıl

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermektесiniz?

Cevap 1: Normal zamanda köyün genel nitelikli ihtiyaçlarını karşılıyor. Örneğin su ihtiyacı, yaşlıların ihtiyacı gibi. Köyümüzün 4 mahallesi var, hepsinde su deposu mevcut. Her mahalledeki bir kişi, mesela ihtiyar heyetinden birisi bu gibi ihtiyaçları gideriyor. İhtiyaçlarımız genel olarak su ile alakalı oluyor, bunun açılması, kapanması, tamirati gibi. Köylünün yakacak ihtiyacını karşılıyor. Bunu Orman İşletme Müdürlüğü'nden verilen nakliye ile gerçekleştiriyoruz. Getirmesinde veya nakliyesinde köylüye bu noktada yardımlar sağlıyoruz. Genel olarak herkesin bildiği ihtiyaçları karşılıyor, yol, su vb. gibi.

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerekti?

Cevap 2: Köy muhtarlığı olarak bu süreçte öncelikle yaşlılarımızla ilgilendik, onların ihtiyaçlarını giderdik. Mesela maske konusunda yardımcı olduk, maskelerini gidip eczanelerden temin edip kendilerine ulaştırdık. Bunları eczane dışında, kaymakamlıktan, ilçe emniyet Amirliğinden temin ettiğimiz zamanlar oldu. Vatandaşlarımızın çarşı ihtiyaçlarını karşıladık, ilaç alma, hastaneye gitme veya bizim karşılayamayacağımız şahsi işleri olduğunda ise onlar için gerekli izinleri aldık, vatandaş geldi ihtiyaçlarını karşıladı. 65 yaş üstünün ihtiyaçlarını genel olarak bu şekilde giderdik, 20 yaş altının şu ana kadar bizlerden bir isteği olmadı. Bu süreçte şehir dışından gelenlerimiz oldu, biz bunlara gerekli uyarıları yaptık. Zaten Vali bey bize sık sık mesaj gönderiyor. İlçe jandarmada görevli bir astsubayımız günlük gelip gidenleri bizlere sordu biz de ona köye gelip gidenleri söyledik. Jandarma da ilk fırsatta gelip ateş ölçümlerini gerçekleştirdi. Jandarma gerekli tedbirleri alıyor. Mesela şehir dışından gelen veya şüphe duyulan kişileri uyarıyoruz, mümkün mertebe 14 gün sokağa çıkmamasını istiyoruz. İhtiyaçları olursa bizlere bildirmelerini ve bizlerin karşılayacağını söylüyoruz.

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Cevap 3: Benim köylülerim genel olarak gurbette bulunuyor. Örneğin diün ilçede birçok kişiye 65 yaş üzeri olduğu için ceza yazıldı. Zaten ilçede 65 yaş altı kaç kişi var ki? Genel olarak köylüler 65 yaş üzeri, bu yanlış bir tutum sayılabilir. Aslında gurbette derneklerimiz olsa, benim 4 adet mahallem var veya bu 4 mahalleyi kapsayan bir derneğimiz olsa, yarın bir gün ben veya ihtiyar heyetim dara düştüğünde, bu tarz salgın durumlarında yetersiz kalsa ben derneğimi veya gençlerimizi arasam, köyümdeki problemlerle alakalı onları bilgilendirip onlardan destek alabilsem iyi olur. Mesela bir iş olduğunda 2 tane genç çıkıp gelse, bu tarz süreçlerde bana yardımcı olsa iyi olur. Örneğin bir iş yapılırken nasıl yapılacağını, ne kadar maliyet gerektiği belirlesek kaymakamlığa giderek biz bu işi yapacağız diyerek destek istesek, kaymakamlığın verdiği ödeneğin geri kalan kısmını benim derneğim tamamlasa benim köyüme birçok şey yapılabilir, aslında her köye yapılabilir. Söylemek istediğim şu, mesela bir mahallede dernek var fakat sadece o mahallede olduğu için köylüler haklı olarak sadece kendi mahallelerinin ihtiyacını

karşıyorlar ama tüm köyü kapsayıcı bir dernek olsa eşit hizmet sağlanabilir. Böyle olduğu zaman bir işte kişi başına düşen ödeme miktarı da azalır. Köyümüzde maddi gelir sağlayabileceğimiz bir kaynak yok, örneğin benim köyümde yer alan orman, Orman İşletme Müdürlüğü tarafından kesime alındığında buradan sağlanan gelirin, örneğin %10'u benim köy bütçeme kalsa, ben de köyün ihtiyaç duyduğu işleri yapsam iyi olur. Bazı konularda daha geniş bir yetkiye sahip olmak isterdim. Bunun dışında sahip olduğum hukuksal yetkilerden ben memnunum. Bu süreçte devletin bize verdiği görevleri yaptık, sürecin iyi yönetildiğini düşünüyorum.

3. Seferler Köyü Muhtarı Şaban Varol

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermektесiniz?

Cevap 1: Genel olarak sunduğumuz hizmet devletten gelen hizmeti köylümüze en güzel şekilde ulaştırmak. Devlet ve köylü arasında bir köprü olmaya çalışıyoruz. Bu süreçte köyün yolu, suyu, camisi, şadırvanı, köy konağı, imam lojmanı, mahalle arasındaki yollar, köy içerisindeki parkeler gibi işleri yapıyoruz. Bu hizmetlerden bazılarını devletten aldığımız ödeneklerle bazılarını ise köylülerin kendi imkanlarıyla gerçekleştiriyoruz. Mesela köy mezarlıklarının temizlenmesi gibi çalışmalar yapıyoruz. Bu çalışmalar genelde köy bütçesiyle gerçekleştiriliyor ama devletten de aldığımız kaynaklar oluyor. Köy bütçesini bize verilen yetki dahilinde, gerçekleştirilecek çalışmalar için öncelikle bir ön çalışma yapıp bunu köylüye sunuyoruz. Köyde yaşayan ve gurbette yaşayan insanlarla irtibat kurup yaklaşık maliyeti bildirip bir çalışmaya başlıyoruz. Köylüyü de fazla zorlamadan imkânlar dahilinde belirlediğimiz ücreti üçe, dörde, beşe bölüp tahsil ediyoruz. Topladığımız parayı direkt olarak borçlandığımız kesime aktarıyoruz. Bu işlemlerin tamamı resmi oluyor. Böylelikle bir köy bütçesi oluşturmuş oluyoruz. Devletten alınan ödenekleri zaten ne amaçla almışsak o amaca göre harcama zorunluluğumuz var. Çalışmalarımızı genel olarak bu şekilde gerçekleştiriyoruz.

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerektiği?

Cevap 2: Pandemi sürecinin başladığı günden itibaren İlçe Kaymakamlığı ve İlçe Jandarma Komutanlığı'nın bize verdiği talimatları köylülerimize bire bir ilettik. Genelde Vefa Sosyal ekipleri olarak köy imamlarıyla birlikte hareket ettik. Bütün evlere tek tek ulaştık, özellikle 65 yaş üstü vatandaşlarımıza ve bu süreçte yasaklı dönemler haricinde köyümüze gelip de karantinaya aldığımız ailelerimizin merkezdeki ihtiyaçlarını, pazar, market, manav alışverişlerini karşıladık. Alışverişleri titizlikle faturalı ve fişli şekilde gerçekleştirdik. Maaşlarını kaymakamlığa bildirip, kaymakamlıkta oluşturulan Vefa ekibiyle köydeki vatandaşlarımıza bu paraları ulaştırdık. Mesela ben bu noktada önceden maaş alanların hangi günlerde maaşlarını aldıklarını gösteren bir belge hazırladım. Bizler bu arada köylünün tüm ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştık. Bu süreçte çok şükür herhangi bir vakamız olmadı. Köye gelip giden herkesi kontrol altında tuttuk. Karantinayı uyguladık, bir sıkıntıyla karşılaşmadık.

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Cevap 3: Yani örgütsel anlamda biz kaymakamlığa bağlıyız. Kaymakamlık bizlere nasıl bir talimat vermişse biz onu uygulamak zorunda kalıyoruz. Bu noktada şöyle bir tavsiyem olabilir. Bugün birçok köyde

eskiden kalma köy okulları mevcut ve bu okulların birçoğu atıl ve harap durumda. Bu okulların devlet tarafından onarımları yapılırsa orada bir birim oluşturup orada hazır kıta, en acil şekilde ihtiyaçları giderebileceğimiz bir imkânımız olur diye düşünüyorum. Burada acil durumlara yönelik malzemeler bulundurulabilir. Herhangi bir durumda bu okullar karantina için veya gerçekleşebilecek doğal afetler karşısında bir barınak olarak kullanılabilir. Mesela şu da var, ilçe genelinde olduğu gibi bizim köyümüzde de aşırı derecede gurbetçi var. Köy tüzel kişiliğine veya Milli Emlak'a ait araziler mevcut. Bu arazilere devlet kaynaklı, böyle devri mülk gibi bazı konutları devlet yapıp köy muhtarlığına teslim etse biz de bunları dışarıdan gelen köylümüze veya doğabilecek herhangi bir olumsuzluk karşısında mesela salgın hastalık veya deprem gibi, köylümüze tahsis etsek yararı olur. Bu zamanlar dışında da bu binalar gerek köylüye gerek dışarıdan gelenlere kiraya verilebilir ve böylelikle köy bütçesine katkı olur. Mesela birçok kişinin ve gurbette olan köylülerin evleri yaşanacak durumda değil, gelseler kalacakları ev yok. Bu sebeple insanlar köylere gelmiyorlar mesela. Bu çalışma tek bir köyü kapsamak yerine birçok köyü de kapsayabilir. İnsanlar evi olmadığı için tatilini başka memleketlerde geçiriyor. Halbuki böyle bir imkân olsa ve değerlendirilse bunun karşılığını hem köylü alır hem de devlet. Hem de olası bir hastalık veya afet durumunda buralar kullanılabilir. Hukuksal olarak baktığımızda ise ben Valilik ve İlçe Kaymakamlığı olarak çok düzenli çalıştığımızı düşünüyorum. İhtiyaç duyulan her müdahale devlet kaynakları ile yapıldı. Sıkıntı çektiğimiz bir durum olmadı. Yani böyle bir durumda şu da olsaydı diyeceğim bir eksiklik hissetmedim. Gerçekten İlçe Kaymakamlığı, Jandarma ve Valilik olabilecek şeyleri önceden sezerek bizlere gerekli talimatları bildirdiler ve biz de köylülerimize ilettik, ciddi anlamda sıkıntı çektiğimiz bir nokta olmadı. Yani bu yasaklı dönemler olsun hiç sıkıntımız olmadı, inşallah ilerleyen dönemlerde böyle bir şeyle karşılaşsak çok sıkıntı olacağını zannetmiyorum. Muhtarlara verilen yetkiler konusunda da devletin bizlere yeterince yetki verdiğini düşünüyorum. Yetki sıkıntımız yok.

4. Osmanlar Köyü Muhtarı Mehmet Ulukaya

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermektесiniz?

Cevap 1: Gündelik yaşamda köylüye verdiğimiz hizmetler genel olarak bilindik şeyler. Yol, su, camii gibi. Mesela 32 yıldır süre gelen bir su sorunumuz vardı. Bunu yerel basın, bürokrasi ve siyasetçilerin desteğini alarak çözdük. Bunun dışında mesela cami ile ilgili işlerimiz oluyor. Cami etrafının genişletilmesi, başka bir mahallemize yemekhane, misafirhane ve şadırvan yapılması gibi. Genel olarak çalışmalar bu şekilde ilerliyor. Köylünün mesela bizden istekleri olursa veya dilekçeleri gelirse işleri paylaşarak gerçekleştiriyor ve bu şekilde işlemleri gerçekleştiriyoruz.

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerekti?

Cevap 2: Pandemi sürecinde 20 yaş altı ve 65 yaş üstü ilçe merkezine gidemediği için ne ihtiyaçları olduysa, örneğin ekmektir, manavdır, ilacından tutun da hepsini temin edip kendilerine götürdük. Bir azam ile birlikte görevliydik. Onunla birlikte vatandaşları mağdur etmemek için ne ihtiyaçları olduysa hepsini taşıdık. Azalarla beraber çalıştığımız için herhangi bir sıkıntımız olmadı kimseyi de mağdur etmedik. Mesela şehir dışından gelenler oldu, biz bu gelenleri jandarmaya ve kaymakamlığa bildirdik, ateş ölçümleri yapıldı hiçbir sıkıntı da çıkmadı. Bu durumdan vatandaşta memnun biz de memnunuz.

İnşallah bu pandemi sürecini atlatırız, bunların dışında yapılan başka bir işlem olmadı.

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Cevap 3: *Bu pandemiden bir ders aldık. Bir hastalıkta veya bir doğal afette illa ki bir derneğimiz veya bir cemiyetimiz olsa daha iyi olur. Bir derneğimiz var ama resmi değil, resmileştirilmesini isterdim. Bizim köyümüzde 8 mahalle bulunuyor fazla bir araya gelemiyoruz ama hizmetleri gerçekleştirmeye çalışıyoruz ve gerçekleştiriyoruz. Derneğimiz resmileşse böyle durumlarda işlerin daha kolay ilerleyeceğine inanıyorum. Mesela acil durumlar için acil müdahale edebilecek bir birimimiz yok, tabi ki böyle durumlarda ekstra birimler isteriz, mesela köyde bir yangın çıkarsa buna hemen müdahale edecek bir birimin olmasını isteriz. Ama tabi şu da var, köylünün büyük bir kısmı İstanbul'da yaşamını sürdürüyor. Genellikle yaz aylarında köye geliyorlar. Bu nüfus sabit olarak köyde olsa o zaman elbette bir sağlık birimi olması, itfaiye birimi olmasını talep edebiliriz. Bunlar çok iyi olur. Ama tabi biz hizmet için yetkili birimlerce bizlere ne önerilirse yapmak zorundayız. Hukuksal alanda ise herhangi bir önerim yok, yetkilerden memnunum.*

5. Karacapınar Köyü Muhtarı Halil İbrahim Çelenli

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermektесiniz?

Cevap 1: *Normal dönemde köylünün her türlü isteğini, yapılacak her türlü işlerini yapmakta elimizden geldiği kadar çabalyoruz. Mesela şu anda köyde hep yaşlılar duruyor. Bu insanların ilçeden istekleri oluyor, alacakları verecekleri oluyor, işte hastası oluyor hastaneye götürüyoruz. Genel olarak su, yol, yakacak ihtiyacı gibi ihtiyaçları karşılıyoruz.*

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerekti?

Cevap 2: *Bir vatandaşımız İstanbul'dan geldi, 87 yaşındaydı. Kendisinde Covid-19 tespit edildi. Pazar günü akşamüstü hastaneye yatırıldı Cuma günü hastaneden taburcu edildi. Bu sebeple köyümüzde 14 gün izolasyon uygulandı. 14 gün ben ve benim görevlendirdiklerim dışında kimse dışarıya çıkamadı. Tabi bu süreç biraz sıkıntılı oldu, kimse dışarıya çıkamadığı için herkesin ihtiyacını biz karşılamak zorunda kaldık ama her türlü herkese elimizden geldiği kadar yardımcı olduk. Bu süreç içinde hastaneden personeller geldi ve gece saat 3'e kadar ateş ölçümleri yapıldı, bu işlem Covid-19 tespit edildiği akşam gerçekleşti, bu süreçte ben de sağlık personellerine destek oldum. Daha sonrasında vatandaşların dışarıya çıkmamasını, birbirlerine gidip gelmemelerini sağladık. Çarşıdan alınacak her türlü ihtiyacı karşıladık. Köyümüzde ikamet eden kimseyi dışarı çıkarmadık ve dışarıdan köye kimseyi almadık. Bu süreçte bizler bu görevleri yaptık ve yetkililere yardımcı olduk.*

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Cevap 3: *Yani şu anda örgütsel veya hukuksal anlamda şu da olsaydı diyebileceğim herhangi bir şey yok. Allah razı olsun, Kaymakamlığımız, Jandarmamız bizlere çok yardımcı oldular, biz de muhtarlık olarak onlara yardımcı olduk. Yine olası bir salgın hastalık veya afet durumunda bu tarz hizmetleri*

getirmeye çalışırız. Hukuksal alanda da ekstra bir yetkiye ihtiyaç duymuyorum. Zaten Cumhurbaşkanımız sayın Erdoğan da muhtarların birçok yetkisini genişletti, zaten muhtarlığın aşamadığı bir durum olursa bunu Kaymakamlık çözüyor, bu konuda bizlere yardımcı oluyorlar. Yetkilerden memnunuz.

6. Kavak Köyü Muhtarı Murat Dalgıç

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermektесiniz?

Cevap 1: Normal zamanda genel olarak köyün rutin işlerini gerçekleştiriyoruz. 442 sayılı Kanun'da bizlere verilen görevleri yapıyoruz. Mecburi olan ve isteğe bağlı olan işlerimiz var. Yani genel olarak yol, su, kanalizasyon vb. işler. Bunun yanında köyün nüfusundan kaynaklı daha bireysel ihtiyaçlar olabiliyor örneğin yaşlılarla alakalı. Onların ihtiyaçlarını karşılayıp getiriyoruz. Mesela yaşlılarımız hastalanıyorlar onlara yardımcı oluyoruz. Örneğin onları İstanbul ve Ankara gibi illere kadar götürüyoruz. Bunu kendi imkanlarımızla gerçekleştiriyoruz, sağlık alanında bu tarz görevler yapıyoruz. Kışın yollar kapalı oluyor. Köylülerin böyle zamanlarda ihtiyaçlarını soruyoruz, gidemediğimiz zamanlarda ise telefonla kendilerine ulaşım sağlıyoruz, artı diğer yerlerden mesela kamu kurumlarından da kendimizin yetersiz kaldığı noktalarda destek isteyerek köylülerimizin ihtiyaçlarını görmeye çalışıyoruz.

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerekti?

Cevap 2: Pandemi sürecince ilk olarak gerek Kaymakamlık gerek Jandarma tarafından bize verilen bilgileri köylülerimize anlattık. Örneğin; maskedir, sosyal mesafedir gibi konularda köylülerimizi bilgilendirdik. Diğer süreçte de 65 yaş üstü vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını karşıladık. Bunlar manav, market, ilaç gibi ihtiyaçlar oldu. Bu noktada en çok dikkat ettiğimiz şey alışverişlerin tamamında fiş ve fatura olarak, hiçbir şüpheye mahal vermemek oldu. Bu süreci şeffaflıkla yürütmeye çalıştık. Bu süreçte köyümüzde herhangi bir sıkıntı yaşanmadı ve köylülerimiz de kurallara uyum sağladı. Köye giriş çıkışlarda Yelbükü denilen, Jandarma kontrolüne takılmadan bizim köyün içinden geçip ilçeye giriş sağlanan bir yol mevcut. Jandarma ile iletişime geçilerek ilçeye kaçak giriş sağlanmaması adına bu yolun kesilmesini sağladık, diğer yol zaten ilçe içerisinden geldiği için köye giriş çıkışlar böylelikle kontrol altına alındı.

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Cevap 3: 1924 tarihli Köy Kanunu'na göre o tarihlerde bile yeteri kadar organ oluşturulmuş ve yetki verilmiş. Tabi o tarihlerde köy nüfusu ve sayısı fazla olduğu için yetkiler geniş tutulmuş ve bize verilen hukuki alan yeterli. Yetki anlamında bir sıkıntı yaşamadık. Olası bir salgın durumunda gene devlet tarafından bize verilen bilgilerle köylülerimizi bilinçlendiririz. Gene aynı şekilde yaptığımız görevlerin hepsini yaparız. Zaten devlet organları ile koordineli biçimde çalışıyoruz. Bizim yetersiz kaldığımız noktada Kaymakamlık olsun Jandarma olsun ve diğer birimler olsun, onlar neyi öngörürse, bilim kurulları, bizim kaymakamlığımız bünyesindeki Pandemi Kurulu bize ne talimat verirse biz bunu köylülerimizle yaparız. Tabi biz bu süreçte ısrarcı da olduk, gerekli uyarıları, risk altındaki grubun dışarıya çıkmamasını talep ettik ve düzeni sağladık. Bu noktada biz köylülerin ihtiyaçlarını karşılamaktan son derece memnunuz, onlar da bizim yaptığımız hizmetlerden memnun oldu. Hukuksal anlamda da

bazen karşılaştığımız problemler oluyor ama bunları da tabii sulh yolu ve diyalogla çözmeye çalışıyoruz. Tabii yetersiz kaldığımız noktada ilgili birimler bunları çözüyor. Ama maske konusunda şunu söylemek isterim. Bir ara maske temini konusunda problem yaşandı. Bu konuda muhtarlarla çalışılıyorsa daha verimli olurdu diye düşünüyorum. Muhtarlardan köylerde yaşayan kişilerle alakalı bilgi ve nüfusla alakalı liste istenilip maskelerde muhtarlara verilebilirdi, muhtarlar zaten birçok ihtiyacı karşılıyor, karşılarken maske dağıtımını da yapabiliirdik. Vatandaşın maaşları konusunda da Vefa Sosyal ekipleri herkesin kapısına kadar gelerek paralarını ödediler, bu noktada kendilerine teşekkür ederim.

7. Pınarözü Köyü Muhtarı Zeynel Alpay

Soru 1) Köy İdaresi olarak gündelik yaşamda ne gibi hizmetler vermektесiniz?

Cevap 1: *Gündelik yaşamda köylerin alt yapısı, yıllık odun yakacağı temini, su ihtiyacı gibi hizmetlerimiz oluyor. Bazı köylerin alt yapıları yapıldı, bazılarında mevcut eksiklikler de var tabii ki. Bunun dışında köydeki asayiş ve güvenliği sağlıyoruz. Örneğin köyümüze tanımadığımız birileri geldiğinde veya seyyar satıcı geldiğinde bunları kolluk kuvvetlerine bildiriyoruz. Asayiş olarak köyü ve mahalleri dolaşırız. Rutin olarak köylülerin belirli ihtiyaçları oluyor, yetkilerim dahilinde bunları yapıyorum. Köylerin zaten belli başlı ihtiyaçları oluyor, bunlar zaten genel olarak bilindik şeyler. Yol, su, altyapı ve bireysel ihtiyaçlar gibi.*

Soru 2) Köy muhtarlığı olarak Covid-19 pandemi sürecinde neler yaptınız/yapmanız gerekti?

Cevap 2: *Pandemi süreci boyunca 20 yaş altı ve 65 yaş üstü kişileri dışarıya çıkarmadık ve ihtiyaçlarını biz karşıladık. Her türlü ihtiyaçlarını çarşıdan temin edip getirdik. Dışarıdan gelen kişileri kolluk kuvvetlerine bildirdik ve 14 gün boyunca ben bunları bireysel olarak takip ettim ve etmeye de devam ediyorum. İlk dönemlerde jandarmaya bildirerek ilçeye kaçak giriş yapılabilecek Pınarbaşı istikametinden gelen yolların kapatılmasını sağladık. Yabancı bir kişi geldiği zaman da gerekli tedbirleri aldık. Maske teminlerini sağladık, gerekli tedbirleri aldık ve bu süreci herhangi bir sıkıntı yaşamadan geçirdik ve geçirmeye devam ediyoruz.*

Soru 3) Bir sonraki salgın ve/veya afetler sırasında köy muhtarlıklarının örgütsel ve hukuksal yapılarına ilişkin ne gibi önerilerde bulunursunuz?

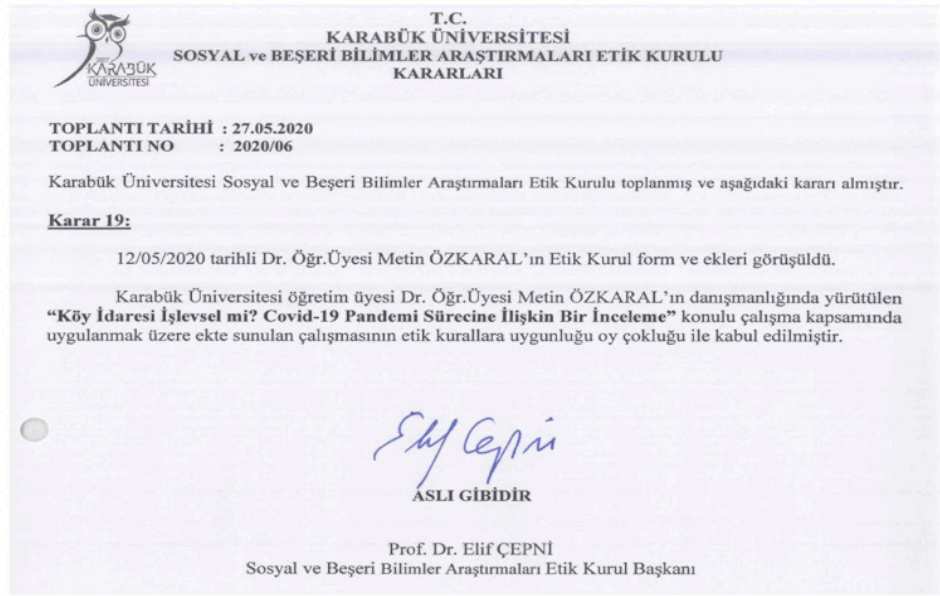
Cevap 3: *İkinci bir salgın olması durumunda insanları maskesine kadar sıkı şekilde yine takip ederiz. Karantina sürecinde kimseyi dışarıya çıkarmayız, tâbi burada tarımsal üretimle uğraşan kişileri bu kapsam dışında tutuyoruz, bunlar istisnai grup. Böyle bir durumda çarşı ihtiyaçlarını gene bizler karşılarız. Gerekli önlemleri alırız, yol kapamak gerekirse kapatırız. Şu an zaten maske mevcut bulunabiliyor, yine dışarıdan gelenler olursa bunları yetkili mercilere bildiririz. Olası bir afet durumunda halktan önce devlet kendisi ulaşıyor. Muhtarın yapabileceği şey kaymakamlıkla haberleşerek gerekli yardımları yapmaktır. Örneğin bizim köyümüzde köy okulunu kullanılır vaziyette tutuyoruz, burada bir veya daha fazla aileyi barındırabiliriz. Bu okulun bina ve çevre bakımlarını biz yaptık. Şu an altyapısı dâhil hazır durumda. Tabii mesela köyde, İşçileri'ne bağlı bir köy korucusu olmasını isterim. Mesela hazır halde bulundurduğumuz okula ve çevresindeki tellere zarar verilebiliyor veya su depolarına kaçak kullanımı engelleme için devriye atılması gerekiyor. Salmalık dediğimiz, çiftlik hayvanlarının başında*

birisi olmadan doğaya salındığı belirli tarihler var bu dönemlerde hayvanlar hala ekili arazilere girebiliyor veya köye ait arazi, konut vb. gibi yapılara zarar verebiliyor. Bazen seyyar satıcılar geliyor, hırsızlık, dolandırıcılık olayları yaşanabiliyor, bunları ben kontrol ediyorum. Korucu olsa daha iyi olurdu. Korucunun buradan değil de başka bir noktadan gelmesini ve devlet personeli olmasını isterim. Yine daha önce köyümüzde bir Sağlık Ocağı ve burada görevli bir hemşiremiz vardı. Hasta sayısı yetersiz olduğu için bu sistem kaldırıldı. Köyde görevli bir sağlık personeli güvenlik korucusundan bile daha önemli. Pınarözü Köyü merkezi bir noktada yer alıyor ve birçok köyün ortasında sayılır. Ancak ilçe merkezine 25-30 km uzaklıkta olan köyler var, acil müdahaleler buralarda sağlanabilir. Veya pandemi sürecinde bu sağlık personeli bölgedeki vatandaşları kontrol edip gerekli tahlilleri sağlayabilir. Örneğin sokağa çıkma yasağının olduğu zamanlarda, 20 yaş altı ve 65 yaş üstü yasaklarına dâhil olup kronik rahatsızlığı olan insanlar var. Köyde böyle bir organın olması yararlı olurdu ve sadece bizim köyümüze değil birçok köye hitap eder noktada olması da önemli olurdu. Örneğin bir Sağlık Ocağı olsa ben vatandaşları tek tek buraya götürerek gerekli analizleri yaptırırdım ve şehir dışından gelen kişileri köye almadan önce buraya götürürdüm. Gerekli test ve kayıtlardan sonra köye girişlerine izin verilebilirdi. Şu an herhangi bir kişiye git test yaptır gel deme yetkim yok böyle bir yetki isterdim. Hukuksal anlamda baktığımızda ise muhtarın zaten çok geniş yetkileri var.

Fakat şöyle bir durum var, köylerin yüzde 70'i yaşlı ve emekli insanlardan oluşuyor, göç var ve bütçe sağlayamıyoruz. Örneğin suyumuz elektrik enerjisi ile çalışıyor. Herhangi bir problem olduğunda, su olur başka bir durum olur, köylerdeki insanlar yaşlı olduğu için imece yapma şansım kalmıyor. Birçok ailenin de ekonomik durumu salma verecek durumda değil. Cüzû miktarlar toplanabilir ama köylünün ekonomik durumunu aşacak işler de olabiliyor. Köylere yönelik bir bütçe ayrılmasını isterdim. Bütçe olması böyle kritik zamanlarda devlet yetişene kadar ilk adımları atmamıza vesile olabilir. Bunun dışında muhtarların yetkilerinin yeterli olduğunu düşünüyorum, daha fazla yetkiye sahip olmak suistimal edilebilir. Zaten şu an bile birçok işlemi gerçekleştirebilecek yetkiye sahibiz. Bu süreçte bizlere destek olan Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı, kolluk kuvvetleri ve sağlık çalışanlarına teşekkür ederim.

EK 2

ETİK KURUL İZİN BELGESİ

EXTENDED ABSTRACT

Public administration organization is structured by two basic elements: central and local ones. This classification is important to ensure the integrity of the national level, as well as effective performance of the public services. Government organizations are under constitutional guarantees in Turkey. Municipalities, special provincial administrations and villages (local administrations) are geographic types. Villages, one of these governing systems that have important functions in social life, are becoming less discussed in the literature day by day. It is understandable because village populations are constantly shrinking due to economic, social and population reasons. However, the global pandemic which is caused by the Covid-19 has reminded again that villages and village administrations are important part of the eclectic structure of the society. By considering the system approach, virus made unimportant where you live, because social life is a system consisting of people who have close and close relationships with each other. For this reason, it should be underlined that one of the important areas for producing public policies is local administrations. In this context, this study includes sections such as trying to understand functions of village administrations during the pandemic process through interviews with headmen.

Combining qualitative and quantitative research methods in social science studies raises academic quality. The existence of both together is important for the development of social sciences. In this study, data were collected using the interview technique to discuss on the functionality of the village administrations. Eflani district of Karabük was chosen as sample in the universe. The author İbrahim Çalışkan lives here, it could be possible to communicate more easily and in here effects of the virus are felt a little more compared to other districts. They are important factors for selection of Eflani. Face-to-face interviews

were made with a total of 7 headmen. During the interviews, sound recording was taken. As the director of the local administrations (local administrations), the headmen were informed that this work would be published and all of them approved this. The fact that they are very helpful can be recorded as a motivating note for further studies. The villages and names of the village headmen interviewed are as follows; 1. Günlüce Village Headman Tevfik Unal, 2. Demirli Village Headman Cevdet Kizil, 3. Seferler Village Headman Şaban Varol, 4. Osmanlar Village Headman Mehmet Ulukaya, 5. Karacapınar Village Headman Halil İbrahim Çelenli, 6. Kavak Village Headman of Murat Dalgıç, 7. Pınarözü Village Headman of Zeynel Alpay. 3 questions were directed to the headmen. These questions are as follows; What kind of services do you provide in daily life as the village administration? As the village headman, what did you do during the Covid-19 pandemic process? What kind of suggestions would you give about organizational and legal structures of villages during the next epidemic and / or disasters? In the light of their answers, it is obvious that village administrations have the feature of being a really effective in the process of Covid-19. The village administration, led by the headmen, seems to have effectively worked around the orders. According to the results of the study, it is understood that although the powers of administrations have become less used due to the population decrease problem, they are still important organizations that provide services to people. It is considered that the support on issues such as personnel, budget and autonomy is important for village administrations. Around the Covid-19 disease, serious duties have given to all management units, from the largest to the smallest. The smallest of these administrative units is the village. Village administrations have also taken various duties in this process and have worked to block the spread of the virus. This research aims to reveal what the village administrations do and requests for administrative suggestions in the fight against Covid-19. The main theme of the study is interviews with village headmen. The functionality of village administrations was studied through interviews with 7 village headmen in Eflani district of Karabük Province. All headmen agree on the adequacy of their own authorities. However, they think that the development of elements such as health workers, village guards and budget is important for new disaster and epidemic situations. According to the results of the study, village administrations continue to be an important sub-element for the organization of public administration. We can list the recommendations for a possible new virus epidemic; - Some new officers should be added such as village guards and health workers. - People coming from big cities to villages must have a test, or they are prevented from entering the village.

EL-CEVÂHİRÎ'NİN ŞİİRLERİNDE VATAN ÖZLEMİ

Ruya Ali¹
Şerafettin Yıldız²

Öz

Arap şiirinde vatanın önemine, vatan sevgisi ve hasretine dair konulara geniş yer verilmektedir. Şairler şiirlerinde hep vatan toprağına, insanlara ve hatıralara bağlılıklarını dile getirmekte, kendi ülkelerinde darlık ve yoksulluk içinde yaşamalarına rağmen yine de ayrıldıklarında vatan hasreti çekmektedirler. Vatan sevgisi, neredeyse her şairin şiirlerine konu olmaktadır. el-Cevahiri'nin şiirinde ele aldığı vatan özlemi, toprağına özgü bir özlemden ibaret değildir. Yazdığı şiirler, sadece insanı ve hatıraları konu almaz. Onun şiirlerinde, tüm bunların yanında acı, şiddet ve gerçekler de genişçe yer bulmaktadır. Bu çalışmada, el-Cevahiri şiirinde de vatan hasretinin ortaya çıkmasına neden olan hususlar vurgulanmaya çalışılmakta, şairin vatan özlemi çerçevesinde temas ettiği konular ele alınıp söz konusu şiirlerindeki sanatsal ve ayrıca estetik özelliklere ışık tutulmaya çalışılmaktadır. Araştırma iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde el-Cevahiri'nin hayatından kesitler sunulmuş, yaptığı yolculuklar üzerinde durularak vatanından ve yurdundan sürgün edilmişinden ve sebeplerinden bahsedilmektedir. İkinci bölümde, el-Cevahiri'nin şiirine konu olan özlem ve hasretin mahiyeti ele alınmakta, ardından özlem duygusunun, lügat olarak tanımı yapılmaktadır. Özlem ve hasretin konusu olan toprak ve insan gibi konular ele alınmakta ardından da araştırmada başvurduğumuz kaynaklar verilerek araştırma sonlandırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

el-Cevahiri
Özlem
Şiir
Vatan
Sürgün

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi
Gönderim Tarihi : 08.10.2020
Kabul Tarihi : 13.11.2020
E-Yayın Tarihi : 30.11.2020

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arap Dili ve Edebiyatı.
ruyasilaw535@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3797-4867

² Doktor Öğretim Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı.
serafettinyildiz@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8665-4432

NOSTALGIA in the POETRY of AL-JAWAHIRI

Abstract

In Arabic poetry, the issues on the importance of homeland for people, love and longing for the homeland has been given a large place. In their poems, poets have always expressed their loyalty to homeland, people and memories; they have longed for their homeland when they left it, despite having lived in dire straits and poverty at their own countries. Love of homeland has been the subject of poems of almost every poet. al-Jawahiri's longing for homeland, which he deals with in his poetry, is not just a land-longing. His poems are not only about people and their memories. Beyond these; pain, violence and truth, have found a wide place in his poems, as well. In this study, the issues that cause the emergence of homeland nostalgia in al-Jawahiri poetry have been tried to be emphasized, the subjects that the poet came into contact with in the context of longing for homeland have been discussed and it has been tried to shed light on the artistic and aesthetic features of these poems. The research consists of two parts. In the first part, the sections of the life of al-Jawahiri are presented, and the reasons for his exile from his homeland and his country are mentioned with an emphasis on his journeys. In the second chapter, the nature of missing and longing, which is the subject of al-Jawahiri's poetry, is discussed, and then the sense of longing is defined as vocabulary. The subjects such as land and human being, which are the subjects of missing and longing, have been discussed and the research has been finalized by giving the sources that we applied in the research.

Keywords

al-Jawahiri
Nostalgia
Poetry
Homeland
Exile

Article Info

Research Article

Received : 10.08.2020
Accepted : 11.13.2020
Online Published : 11.30.2020

Kaynakça Gösterimi: Ali, R. ve Yıldız, Ş. (2020). El-Cevâhirî'nin Şiirlerinde Vatan Özlemi, *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 1 (1), 53-63.

Citation Information: Ali, R. ve Yıldız, Ş. (2020). Nostalgia in the Poetry of Al-Jawahiri, *Journal of Society, Economics and Management*, 1 (1), 53-63.

GİRİŞ

Eski veya yeni olması fark etmeksizin çağlar boyunca Arap şairlerinin dillerinde ifadesini bulan müstesna şiirlerin üzerinde durup düşünmek, mahiyetini anlamaya çalışıp etraflıca okumak bizleri; o harika şiirleri kaleme alan şairlerin yaşadığı eski zamanlara götürmektedir. Böylece onların söz konusu zamanlarda yaşadıkları durumları, şu an dahi yaşama fırsatı bizlere sunulmakta, onların halet-i ruhiyelerini anlayarak şiirin ürünü olan her şeyin, tasavvur dünyamızda canlandırılması sağlanmaktadır. Şiir beyitlerinin sözcükleriyle çizilen resim; şiirin çeşitlerini, enstrümanlarını ve üslup yöntemlerinin anlaşılmasını sağlayan ve birbirinden farklı; ayrıca sanatsal değere sahip birçok tablo ortaya koymaktadır. Arap şairlerinin dillerinden süzülen şiir ve beyitlerinde bulunabilen bu muazzam çeşitlilik, kendilerinin bizzat içinde yaşadıkları çevre şartlarından ve yaşam koşullarından ileri gelmektedir (Rumiyye, 1996 :25). Övgü, yergi, gurur, yüceltme ve methiye gibi duyguların derinliklerinde birçok neden yatar ki, vatan sevgisi ve gurbet duygularını bu nedenlerin en başında saymak mümkündür. Hatta bu duyguları meydana getiren şiirsel yaratıcılığın kaynağının, o şiiri ortaya çıkaran asıl saikin, belki de vatan sevgisi olduğunu ileri sürmek mümkündür. Dahası, şairin namını, tarihin sayfalarına altın harflerle kazıyan o saik de, vatan sevgisidir. Özellikle Arap Milleti'nde yaşanan krizlerin, inkılap ve devrimlerin gölgesi altında geçen zamanlarda yaşamış Arap şairlerinin isimleri, içlerindeki vatan sevgisinden fıskıran şiir ve beyitleri sayesinde tarihe altın harflerle yazılmaktadır. Bunlar gibi modern çağımızdaki şairlerin birçoğu da, rejimler tarafından uğradıkları baskı ve zulümden dolayı öz vatanlarından sürülüp topraklarından mahrum bırakılmaktadır. Kimisi, vatanından milletinden uzakta, mahrum bir şekilde yaşamakta; kimisi de hasret ve gurbet acısı içinde paramparça bir yaşam sürmektedir (Rumiyye, 1996: 25).

Özlem ve hasret konusunun işlendiği şiirler, Cahiliye asrından beridir araştırmacıların dikkatini çekmiş olup şiirin bu çeşidine özel bir ilgi duymaktadırlar. Cahiliye Dönemi şairleri, vatanlarına olan özlem ve hasretlerini şiirlerinde, harikulade bir şekilde dile getirmişlerdir. Bunun sebebi de şudur ki, vatan sevgisi, insanın fitratından kaynaklanan yani doğuştan gelen bir duygudur. İnsanın öz benliğinde daima var olan vatan sevgisi, kendisini vatanına sevk etmekte; onu doğup büyüdüğü ocağa celb etmektedir. İşte vatana duyulan bu hasret duygusu, “İnsanın, adeta tabiatını işgal etmekte; kendisinde en şiddetli hasret ve şevk duygusu ibda ederek onu alıp vatanına götürmektedir” (el-Ebşihi, 2008: 308). İlginçtir ki, araştırmacılardan birisi, bu durumu ifade etmek bakımından meseleyi öyle bir hadde vardır ki sonunda, “Vatanından ve yurdundan ayrı düşmeyen şairler, hayal dünyalarında kendileri için uzakta bir vatan icad ederler ve bilahare o hayal ürünü olan vatanlarına özlem ve hasretlerini, şiirlerinde dile getirirler” (Bedevi, 1984: 5) demektedir. Şurası bir hakikattir ki, vatan sevgisi, hayat ve yaşamla eş değer tutulmakta; diğer taraftan ondan ayrılık ve gurbet hayatı, ölümle mukayese edilmektedir. İslamiyetin ikinci Raşid Halifesi Ömer b. el-Hattab'ın dilinde ise vatan sevgisi, “Şehir ve kentler, Allah'ın insanda var ettiği vatan sevgisi sayesinde mamura medar olmuştur.” şeklinde ifadesini bulmaktadır (el-Cahiz, 1965: 227). İslamiyetin başlangıç devrelerinde gerçekleştirilen fetihlerin muzaffer askerleri, dillerinde vatana ve millete özlemi ifade eden şiirlerle cenk etmektedirler. Uzun dönemler boyunca cihada çıkan askerler, his dünyalarında taşıdıkları vatan hasretini, şiirsel bir üslupla daima dile getirmektedirler. Bu konuda elimizde bir yığın tarihi bilgi mevcuttur. Zira Allah için kendi öz vatanlarından ve yurtlarından ayrı

düşen askerlerin, çoluk-çocuk sevgisinden, baba şefkatinden uzak kalmanın acısı ciğerlerini yakmakta; kalplerini, adeta kül etmektedir. Örneğin İslam'ın üçüncü Halifesi olan Osman b. Affan'ın ordusunda Horasan'a savaşa çıkan Malik b. El Riyb, arzu ettiği şehitlik kendisine görününce, içinde taşıdığı vatan hasretinin acısıyla şu şiiri terennüm etmeye başlamakta ve içini yakan gurbet hayatını, şu sözcüklerle dile getirmektedir.

*el-Gada'da sevdiklerimle geçirdiğim,
O zamanlar geri gelir mi bir bilseydim keşke,
Keşke yürüyüşünü hiç kesmese,
el-gada, geceler boyu yürümeye devam etse keşke,
Ölüm geliyor aklıma şimdi,
Bana gözyaşı dökcek kimseler bulamıyorum,
Kılıcımdan ve ağlayan mızrağımdan başka (el-Kadı, 1965: 169).*

Ana vatanından, öz yurdundan ayrı kalıp gurbet ellere düşmenin neticesinde husule gelen ve vatana özlemin işlendiği bu şiirler, Endülüs Emevi Devleti döneminde oldukça yaygınlık kazanmış, sonraki dönemlerde, özellikle de Endülüslüler zamanında ilerlemiş ve gelişme kaydetmişlerdir.

1. Muhammed Mehdi El-Cevâhîrî'nin Hayatı

Muhammed Mehdî Abd el-Cevâhîrî 1900 senesinde tutucu bir ailenin çocuğu olarak Nəcəf'te doğmuştur. el-Cevâhîrî'nin mensubiyeti şair olan dedesi Şeyh Muhammed Hasan'a dayanmaktadır. Dedesi Caferî fikhî ile ilgili bilgiler veren ve mühim bir kaynak olarak kabul etmiştir, "Cevâhîru'l-Kelam" adındaki eseriyle ün kazanmıştır. Bu mühim eser dedesinden aileye miras olarak kalmıştır. O dönemlerde Nəcəf kültürel faaliyetlerin yoğun olduğu, dini bir merkez hüviyetindedir. Aynı zamanda birçok edebî eserin de doğduğu yerdir.

Muhammed Mehdî el-Cevâhîrî'nin ailesi Nəcəf'te hususiyetle edebî eserler veren ve güzel şiirler ortaya çıkaran bir aile olması hasebiyle tanınmış, Nəcəf halkı tarafından takdir edilmiş, saygınlık kazanmıştır. Yine babası kültürel anlamda aktif ve iyi bir dini eğitim almış, saygın, kişilikli bir zattır. Babası Şeyh Abd el-Huseyn oğlunun iyi bir eğitim alması gerektiğini savunmuş ve onun geleneksel hayattan kopmadan sıkı bir dini ve kültürel eğitim almasını sağlamıştır. Klasik şiir bilgisi oldukça iyi olan el-Cevâhîrî, o devrin meşhur şairlerin çoğunun şiirlerine hâkimdir ve bazısını da ezberlemiştir. O devirde Nəcəf'te okuma yazma oranı oldukça yüksekti. Aynı zamanda şiir ve edebiyat çok gelişmiş ve herkesin ilgisini çekecek bir düzeye erişmişti. Yine o devirde Nəcəf dış dünya ile ilişkisi kopuk olmayan bir şehir konumundadır. O dönemde çeşitli ülkelerde çıkarılan gazeteler ve dergiler Nəcəf'e kolay bir şekilde ulaşırdı. Muhammed Mehdî el-Cevâhîrî'nin böyle bir ortamda bulunması onu hem edebî hem de kültürel yönlerden zengin bir kişiliğe sahip olmasına zemin hazırlamış. el-Cevâhîrî Nəcəf sayesinde elde ettiği bu kazanımlarla ilgili şu açıklamayı yapmıştır: " Benim her zaman memleketime olan sevgim devam etmekte ve ben memleketime çok şey borçluyum, kasidelerimin arkasında olan şey Nəcəf'tir (el-

Semerai,1973: 9). Muhammed Mehdi el-Cevâhirî birçok ilim merkezinden ve ilim adamından ilimler öğrenmiştir. Necef'te bulunan Medresetu'l-Aleviyye el-İraniyye'de birçok alanda kendisini geliştiren ilimler tahsil etmiştir. Bu okulda lisan, fihri bilgiler, edebiyat ve felsefe eğitimlerini almıştır. Bu okul sayesinde her gün Nehcü'l-Belâga'dan bir hutbeyi, el-Kâli'nin "Emâli"sinden bir kısmı, Mütenebbî'nin divanından bir kasideyi hıfz etmiştir. Yine şair, ilm-i sarf alanında "el-Acurrûmiyye", "Katru'n-Nedâ", "el-Elfiye" ve "Muğni'l-Lebîb"; ilm-i mantık alanında Molla Abdullah'ın "el-Hâşiye" ve "Şurûhu's-Şemsiyye" Belagat ilminde "el-Mutavval" ve "el-Muhtasar" gibi o devrin meşhur kitaplarını okumuştur (Abubakr,2017:10). 1924 senesi hayatında değişikliklerin olduğu bir yıldır. Bu yıl Necef'ten ayrılan el-Cevâhirî Bağdat'a doğru yola koyulmuştur. Bağdat'a vardığında burada yer alan ilkokulların birinde öğretmenlik yapmayı düşünmüş ve bu sebeple 1927 senesinde Irak vatandaşlığına geçmiştir. Burada kısa bir süre bir ilkokulda öğretmenlik yapmıştır. Kendisine yöneltilen hangi ülkenin vatandaşı olduğu sorusuna, ben ve babam Osmanlı tebaasındanız cevabını vermiştir. Kardeşlerinden Abdu'l-Hâdi el-Cevâhirî ise ailesinin İran vatandaşlığına sahip olduklarını ifade etmiştir. el-Cevâhirî kardeşinin yaptığı bu açıklamayı kabul etmeyip şu mısralar ile kendisinin Osmanlı halkından olduğunu izah etmiştir.

عريق ليس بالمجهول أصلا ولا ينمي لأباء هجان

Aslı anonim değil ne de acı çeken babalar için büyür

Eğitim hayatına bir ara veren el-Cevâhirî, Kral Faysal'ın teklifini kabul etmiş ve sarayda memur olarak çalışmaya başlamıştır. Kral Faysal kendisinin yaptığı çalışmaları çok beğenmiş ve kendisini oğlu gibi görmeye başlamıştır. el-Cevâhirî, Haşimiye ailesinin kendisine yaptığı bu iyilikleri unutmamış ve bu aileyi metheden kasideler yazmıştır ve vefa borcunu ödemeye çalışmıştır. Bu kasidelerin sayısı on kadardır. Irak'ın miners sistemini tenkit ederken garip bir şekilde kraliyet ailesiyle iyi ilişkiler sürdürmeyi de başarmış (el-Semerai, 1973: 11). 1930 senesinde el-Cevâhirî saraydaki vazifelerinden ayrılmış ve kendisine yeni bir yol çizmiştir. Yine gazeteciliğe başlaması bu süreçte olmuştur. Önceki yaşamında din adamlarına has kıyafetler giyen el-Cevâhirî bu süreçte dini kıyafetlerini giymemiştir. Şair, daha sonraki hayatında farklı liselerde Necef'te ve Basra'da görev yapmıştır. Bundan sonraki hayatında ise eğitim bakanlığında editör olarak görev yapmaya başlamıştır. el-Cevâhirî'nin hayatı yine birçok değişikliklerle devam etmektedir. Bu süreçte bazı siyasi parti mücadelelerinin içinde kendisini bulan şair, yine bu dönemde birtakım sanatsal ve kültürel deneyimler elde edecek yolculuklara girmiştir. Mısır, Suriye, İngiltere ve Fransa gibi birçok ülkeyi ziyaret etmiştir. Bu yurt dışına çıkışlarının kimisi gönüllü kimisi de zorunlu olmuştur (el-Semerai, 1973: 12). 1947 senesinde Londra'da Nuri es-Saîd ile görüşmüş ve ondan affını talep etmiştir. Bu olay üzerine Irak'a dönmüş ve Kerbela'ya vekil olmuştur. Altı ay kadar çalışmış ve bir sonraki seçimlerde adaylığına rağmen başarısız olmuştur (el-Semerai, 1973: 14). 1948 yılında Irak halkı Portsmouth Antlaşmasını tenkit etmek için ayaklandığında, ayaklananlar arasında Muhammed Mehdi el-Cevâhirî'nin kardeşi Câfer de yer almaktadır. Câfer bugün Şüheda köprüsü şeklinde malum olan Rusafe köprüsünde kurşunlanmış ve şehit edilmiştir. Bu olaydan sonra oldukça üzülen ve kinlenen şair, kasidelerinde kin ve nefret telaffuzlarına yer vermeye başlamıştır. Kardeşi için 'Câfer' adında Arap dünyasındaki halkların mücadelesinin sembolü olan meşhur kasidesini yazmıştır. el-Cevâhirî aslında böyle bir kaside yazmaya niyetinin olmadığı fakat bazı kişilerin kendisinden kardeşinin cenaze töreni

için kaside yazmasını talep ettiklerini anlatır. O geceyi uyumadan geçirdiğini ve kardeşi için bir mersiye yazmadığı takdirde bu durumun kendisi için bir utanç kaynağı olacağını düşünerek ve kendisini zorlayarak bir şiir yazmaya çalışır fakat bir türlü başarılı olamaz. Kendi kendine ‘Biliyor musun Cevâhirî yoksa bilmiyor musun?’ diye birkaç defa sorar. Nihayetinde kalemi eline alan el-Cevâhirî’nin gönlünden şu mısralar kâğıda dökülmüştür:

بأن جراح الضحايا فم أتعلم أم أنت لا تعلم

Biliyorsun ya da bilmiyorsun Yaralı kurbanlar dil olmasını

تذكرت من يبكي عليّ فلم أجد

سوى السيف والرمح الرديني باكيا

Düşündüm benim için kim ağlıyor fakat bulamadım

Sadece kılıç ve mızrak ağlıyor

Suriyeli subay Adnan el-Malkî’nin bir suikast neticesinde vefat etmesi sebebiyle, Muhammed Mehdi el-Cevâhirî, 1957 senesinde Suriye Genelkurmay Başkanlığında el-Malkî’yi yâd etmek için tertip edilen törende harika bir kaside sunmuştur. Bu kasideyi oldukça beğenen yönetim, şairin ülkede kalmasına müsaade vererek kendisini şeref konuğu olarak görmüşlerdir. Yine bu esnada şair Suriye Genelkurmay Başkanlığının yayınladığı “el-Mecelletu el-Askeriyye”de yazı işleri başkanlığını üstlenmiştir. (el-Semerai, 1973: 16) Nuri es-Saîd’in politikasına karşı gelmekten hiçbir zaman bıkmayan el-Cevâhirî doğal olarak 1958’de monarşinin yok olmasına oldukça sevinmiştir. Bağdat’a dönen şair, devrimi kutlamak için güzel bir kaside kaleme almıştır. Bu dönemde el-Cevâhirî altın çağını yaşamaktadır. Hem Iraklı Edebiyatçılar Birliği hem de Iraklı Gazeteciler Birliği’ne başkan seçilmiştir. el-Cevâhirî devrim sonrası ilk yıllarda devrime destek vermiştir fakat sonraki senelerde devrimin yaptığı bazı yanlışlar sebebiyle devrimi tenkit etmeye başlamıştır. el-Cevâhirî’nin çıkardığı son gazete olan ve sol bir fikriyata sahip olan gazetesi ‘el-Ra’yu’l-Am” Abdulkerim Kasım’ın sahip olduğu otoriter rejime büyük bir kararlılıkla karşı çıkmıştır. Bu muhalefet sebebiyle dikkatleri çeken gazetenin, kısa bir süre sonra da varlığına son verilmiştir. 1961 senesinin son günlerinde Irak’ın sıkıntılı günlerinden kurtulmak isteyen el-Cevâhirî Lübnan’a gitme kararı almıştır. Bu şehirde yapılan “el-Ahtal es-Sagîr” isimli şiir festivalinde evvelinde kendisinden övgü ile bahsettiği ve adına kasideler yazdığı Abdulkerim Kasım’ı tenkit eden şiirler kaleme almıştır. Meydana gelen bu hadiseden sonra Irak’a tekrar gidebilmesi iyice zorlaşmıştır. Uzun bir süre bu ülkede yaşayan şair, buradaki hayatından sonra yedi yıl hayatını sürdüreceği Prag şehrine geçmiştir. 1968 senesinde darbe hükümeti yönetimi ele geçirmiş ve şairin tekrar vatanına dönmesine olanak sağlamıştır. Yine bu süreçte Iraklı edebiyatçılar birliğinin başkanlığını üstlenmiş ve yeni hükümet tarafından kendisine bir maaş bağlanmıştır (el-Semerai, 1973: 17). Muhammed Mehdi el-Cevâhirî 1969 senesinde "Berîdu’l-Avde " "Dönüş Postası" adında yeni bir eser ortaya koymuştur. 1973 senesinde Tunus’ta tertip edilen dokuzuncu edebiyatçılar konferansında Iraklı edebiyatçılara öncülük etmiştir. Şaire birçok ülke davet göndererek, onu ülkelere davet etmiş fakat o Suriye’de hayatını idame ettirmeye karar kılmıştır. Fas, Ürdün ve Mısır gibi ülkeler şairi davet eden başlıca ülkeler arasında yer almaktadır. 1997 senesinde Şam’da hayata gözlerini yuman şair, Siddi Zeynep Garipler Kabristanı’na defnedilmiştir (Abubakr, 2017:

14-15). Başlıca eserleri şunlardır:

"Bine eş-Şa' r ve el-Attife"

"Divanu'l-Cevâhirî"

"Beridu'l-Ğurbe"

"Beridu'l-Evde"

"Zikreyâtî"

"Eyyühe'l-Erak"

2. El-Cevâhirî'nin Sürgün Hayatı

Görüldüğü üzere el-Cevahiri, ömrünün yaklaşık yarısını vatanından yurdundan ve kendisini çocukluğuna götüren Dicle ve Fırat nehirlerinden uzakta sürgünde geçirmiştir. Kuşkusuz el-Cevâhirî, vatanından çıkmaya mecbur edilmiş, uzun bir zaman yurdundan, ailesinden, sevdiklerinden ve dostlarından uzakta yaşamış; gurbet acısı çekmiştir. Dolayısıyla gurbette yaşadığı acı ve ıstıraplar, şiirlerine öyle bir yansımıştır ki, hüznün, çile, ağıt ve ayrılık acısı gibi konuları şiirlerinde, çağdaş deneyimlerin ulaşamayacağı biçimde sanatsal bir güzellikle işlemeyi başarmıştır. el-Cevâhirî'nin şiirlerinde görüldüğü üzere kendisi, kalbini coşturan, dilini açan ve kanında dolaşan vatan gerçeğini hep ön planda tutmuştur (el-Cevâhirî, 1982: 86). Bu bağlamda el-İlm ve'l- Vataniyye (Bilim ve Vatanseverlik) adlı şiirinde şair şöyle demektedir:

Ey bilim! Sen ki, vatanlar senin sayende olur bahtiyar,

Öyleyse vatan senin sayende daima olsun payidar,

Irak, senin sevginle sulansın ki,

Susuzluktan içi yanıp göyünenler ve susayanlar şifa bulsun,

Islah edesin ahalimizin ahlakını,

Zira üzerine çullanmıştır cehalet ve düşmanlık (el- Cevâhirî ve Hayal, 2004: 231-232).

Vatan, insanıyla, ağacı ve suyuyla, yüksek tepeleriyle, unutulmuş abideleriyle el-Cevâhirî'nin zihninde bir tablo olarak kendisini göstermiş, vatanın o kaybolmuş gölgesi, en güzel şiirsel tablolara ilham olmuştur. Dicle ve Fırat nehirlerinin gölgeleri, şairin en güzel övgü ve metihlerine medar olmuştur. Örneğin 1926 yılında yazdığı 'Inde'l-Veda' (Veda Zamanı) adlı şiirinde, şairin dudaklarından şu dizeler dökülmüştür:

Fırat Nehrinden ayrı kalmak,

O Keder olarak yeter size,

Dicle'nin çiçeklerinden mahrum olmak,

Kahır olarak kâfidir size (el- Cevâhirî, 1982: 181).

el-Cevâhirî'nin yaşadığı sürgün hayatı, edebi, siyasi ve sosyal havanın hâkim olduğu temel meseleleri

şairlerinde dile getirirken büyük rol oynamıştır. Onun şiirleri sayesinde ki, genelde Arap toplumunda özelde ise Irak toplumunda saklı olan devrimci ve diri öz kuvveti yükseltip zafere ulaştıracak ve ülkedeki bozuk durumu ortadan kaldıracak yeni bir uyanış merhalesinin temelleri atılmıştır (Fahir, 2006: 68).

3. Toprağa Özlem

Toprak, yeryüzünde var olan bütün yurt ve vatanları meydana getiren temeli teşkil etmektedir. Şair; dağlar, nehirler, gökyüzü, ağaçlar ovalar vs. gibi sabit ve daima hareket eden birçok unsuru kendi içinde barındıran vatanına ve yurduna özlem duyduğu vakit, bu özlem ve hasretin en temel esası veya en azından bunun büyük bir kısmı, o vatanın toprağına ondan sonra da oranın doğasına olan tahassürden meydana gelmektedir. İşte bu, insanın o yörenin tabiatına ve çocukluğunu geçirdiği yerlere duyduğu özlemden ileri gelmiş ve onda çeşit çeşit duygu, hissiyat ve hayaller meydana getirmiştir. Öte yandan insan, topraktan bir parçadır. Toprakta yaratılmıştır ve ondan ayrı kalması veya o olmadan hayatını idame ettirebilmesi söz konusu değildir; bu o derece böyledir ki, bazı şairler için vatandan ayrı kalıp gurbette yaşamak, ölümden farkı yok. İnsan vatanı arasında gerçekten sıkı bağlar mevcuttur. İnsanlar, vatanlarına karşı duydukları sevgi ve tutkunluklarını, yıkıntıların önünde durup içlerinde coşan duygularını bütün asırlar boyunca dile getirip ifade etmişlerdir. Yazdıkları her şiirde, vatanlarına ve yurtlarına duydukları özlem ve hasreti, yıkıntıların şahit olduğu sevgi ve tutkuyla karışık dile getirmişlerdir (el-Cevâhirî, 1982: 68). Cahiliye döneminde şairin özlem duyup hasretini çektiği yerler, yaşayıp ikamet ettikleri yerlerdir. Yani yerleşik hayatın yaşandığı yerlere o zamanlar vatan denilmiştir. Ailelerinin, sevdiklerinin, konu komşunun bulunduğu ve vakit geçirdikleri yerlerden oluşan ve farklı unsurları kendisinde barındıran vatan, şairlerin özlem ve hasretini çektiği yer olmuştur. Yıllar geçmiş artık bedeviler yerleşik hayata geçmiştir. Böylece kent ve şehirlerin sayısı artmış, bundan sonra da bu kent ve şehirler, vatan haline gelmiştir. Herhangi bir sebepten ötürü insanlar, şehirden ayrıldıklarında -kendi rızalarıyla olsun veya olmasın- vatanları olan söz konusu şehre hep bir özlem. (el- Kabace, 2008:129). Bundan dolayıdır ki insanların yerleşik ikamet ettikleri yerler, genellikle vatan kabul edilmiştir. İnsanlar da daima vatanlarına tutkuyla bağlanıp onu sevmişlerdir. İbnü'r-Rûmî'nin vatan için çizip ona bağlanışının sebeplerini anlattığı şu şiirsel tablonun, bunu anlamak için kâfi geleceği düşünülmektedir (Fahir, 2006: 69).

Benim öyle bir vatanım vardır ki onu asla satmayacağıma dair söz verdim,

Ebediyete kadar benden başka hiç kimse ona sahip olmayacaktır,

Gençliğimin baharını, evet o nimeti vatanıma adadım ben,

Onun gölgesinde yaşayan halk ile beraber,

Gönlüm o vatani öyle sevdi ona öyle alıştı ki,

Sanki bir vücudu var da ortaya çıkıverse helak olup gideceğim (Nassar, 2003: 182).

SONUÇ

Sonuç olarak denilebilir ki, çoğu zaman vatan, hasreti duyulan, özlenen, hayal edilen, sevdası çekilen, uzakta kalan, kavuşulamayan bir güzel sevgilidir. Çoğu insan, içinde vatan sevgisi taşımaktadır. Vatandan yurdundan uzakta yaşayan şairler, vatana olan özlem ve hasretlerini mutlaka şiirlerinde estetik

bir tarzda dile getirmekte, hatta gurbet hayatı yaşamayan şairler, şiirlerinde bu duyguyu ifade edebilmek adına kendilerine hayali bir vatan yaratıp ona olan özlemlerini şiirlerinde dile getirmektedirler. Arap şiirinde vatan şairi dendiğinde, el-Cevâhirî, ilk akla gelecek önemli simalardan biridir. Ömrünün yarısını gurbette, vatanından ve yurdundan uzakta sürgünde geçiren Şair el-Cevâhirî, bu şiir akımının tipik bir temsilcisi sayılmaktadır. Klasik şiirin temelleri üzerinde yükselen modern şiirin yaratıcısı olarak el-Cevâhirî, şiirlerinde ifade etmeye çalıştığı duyguları bizzat yaşamış gerçek bir şairdir. Kendisi vatanından uzaklaşmak zorunda kalmış, vatan hasreti yaşamış ve gurbet duygusuna katlanarak yalnızlık çekmiştir ve bunları da şiirlerine yansıtmıştır. el-Cevâhirî'nin şiirleri dinleyeni bıktırmaz ve sağlam bir örgüye sahiptir. İnsan onun şiirlerini okurken öyle bir hale bürünür ki, sanki karşısında bir öğretmen varmış da kendisine hayat felsefesini ve vatan sevgisini öğretiyormuş gibi hisseder. Ayrıca şunu da ifade etmek gerekir ki; abartılı ifadelerinden arındırılarak dikkatli bir inceleme süzgecinden geçirildiğinde bu şiirlerin, tarih ilmi için tali bir kaynak olabileceği bir gerçektir. Zira şairlerin kaleme almış oldukları o şiirler, tarihi olayları anlayıp tahlil etme hususunda önemli bir rol oynamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada içerisinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, çalışmanın özgün olduğunu, bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma iki yazar tarafından yazılmıştır. Makalenin tüm kısımlarında yazarların ortak karar ve yazım vardır.

Çıkar Beyanı

Literatür taraması ve çalışmanın hazırlanması aşamalarında yazarlar arasında çıkar çatışması durumu yaşanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Abubakr, S. A. (2017). *Muhammed Mehdi el-Cevahiri'nin Şiirlerinde Mücadele*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bingöl
- Bedevi, A. (1984). *el-Ğurbetü'l-Mekaniyye fi'ş-Şi'ri'l-Arabî* (Cilt 1). Meceletu'l-Alemi'l-Fikr.
- el- Kabace, M. A. (2008). *el-Ğurbe ve'l-Hanin ile'd-Diyari fi Şi'ri'l-Asri'l-Abbasi'es-Sani*, Yüksek Lisans Tezi, Küds, Filistin: el-Halil Üniversitesi.
- el-Cahiz. (1965). *el-Hayavân*, C3.
- el-Cavahiri, M. M., & Hayal. (2004). *Simufiniyetü'r-Rahil*.
- el-Cavahiri. (1982). *ed-Divan*, C.I, Daru'l-Avde, 3 Baskı, s.86. (Cilt 3). Beyrut.

- el-Ebşihî, Ş. M. (2008). *Şihabettin Muhammed b. Ahmed el-Ebşihî*, el-Mustadrafu Fi Külli Fenni Mustadraf. Mektebü'l-Hayat Yayınlar.
- el-Kadı, A. e.-N. (1965). *Şi'ru'l-Futûhu'l-İslamiyye fi Sadri'l-İslâm*. Kahire: Daru'l-Kavmiyye i't-Tıbaa ve'n-Neşr.
- el-Semerai, İ. (1973). *Luğetu'eş-Şi'ru beyine cileyin*. Beyrut: Dar el-Sakafa.
- Fahir, M. (2006). *el-Cevâhirî Şairu'l-Tecdid ve's-Sevre* (Cilt 1). Lazkiye, Suriye: Daru'l-Muraseleli't-Tıbaati ve'n-Neşir.
- Nassar, H. (2003). *Divan ibnu'r-Rumi* (Cilt 5). Kahire: Matbaatu Daru'l-Kutubu'l-Kavmiyye.
- Rumiyye, V. (1996). *Şir'une'l-Kadim ve'n-Nakdu'l-Cedîd*. Kuveyt: el-Meclisu'l-Vatanîli's-Sekâfe ve'l-Funûn ve'l-Edeb.

EXTENDED ABSTRACT

In this study, the iraqi poet Al-Jawahiri includes his longing for his homeland in his poem and he explains how important the homeland is. Muhammed Mahdi Abd Al-Jawahiri was born in Najaf in 1900 as the child of a conservative family. Al-Jawahiri's affiliation is based on his grandfather Sheikh Muhammed Hasan, who was a poet. His grandfather Jafari gave information about his idea and accepted it as an important source. He gained fame with his work named "Jawahiri'l-Kelam". This important work has been inherited from his grandfather to the family. At that time, Najaf was a religious center where cultural activities were intense. It is also the birthplace of many literary works. The family of Muhammad Mahdi al-Jawahiri was recognized as a family that produced literary works and beautiful poems in Najaf, was appreciated and respected by the people of Najaf. Again, his father is a respectable person who is culturally active and has a good religious education. His father, Sheikh Abd al-Huseyn, advocated that his son should receive a good education and ensured that he received a strict religious and cultural education without breaking away from traditional life. Al-Jawahiri, who had a good knowledge of classical poetry, had a good command of the poems of most of the famous poets of that period and memorized some of them. At that time, the literacy rate in Najaf was quite high. At the same time, poetry and literature were very developed and reached a level that would attract everyone's attention. Again in that period, Najaf was a city that was not disconnected with the dental world. At that time, newspapers and magazines published in various countries could easily reach Najaf.

The presence of Muhammad Mahdi al-Jawahiri in such a group makes him have a personality rich in both literary and cultural aspects and Tortits Al-Jawahiri, who has prepared the ground for his success, has made the following statement about these gains thanks to Najaf, my love for my country always behaves and I owe a lot to my country. Taking a break from his education life, Al-Jawahiri accepted King Faisal's offer and started to work as a civil servant in the palace. King Faisal liked his work very much and began to see himself as his son. Al-Jawahiri did not forget these favors the Hashimiye family gave him and wrote eulogies that praise this family and tried to pay his loyalty debt. The number of these eulogies is

about ten. He strangely succeeded in maintaining good relations with the royal family.

In 1930, Al-Jawahiri left his duties in the palace and set a new path for himself. Al-Jawahiri's Life in Exile, As can be seen, al-Jawahiri spent about half of his life in exile away from his homeland and the rivers Tigris and Euphrates, which took him to his childhood. Undoubtedly, al-Jawahiri was forced to leave his homeland and lived for a long time away from his homeland, family, loved ones, and friends; has suffered from the expatriate, Therefore, the pain and suffering he experienced in his country was reflected in his poems in such a way that he managed to process subjects such as sorrow, suffering, lament and separation pain in his poems with artistic beauty that could not be reached by contemporary experiences. As can be seen in the poems of al-Jawahiri, he always at the forefront of the reality of the homeland that stirs his heart, spreads his tongue, and circulates in his blood. The homeland, with its people, trees and water, high hills, and forgotten monuments, showed itself as a painting in the mind of al-Jawâhirî, and that lost shadow of the homeland inspired the most beautiful poetic paintings. The shadows of the Tigris and Euphrates rivers have been the poet's most beautiful praises and praises. For example, in his poem named *Inde'l-Veda* '(Veda Zaman) he wrote in 1926, the following lines were poured from the lips of the poet. The life of exile that al-Jawâhirî lived played a major role in his poetry while expressing the basic issues dominated by the literary, political and social atmosphere. Thanks to his written poems, the foundations of a new phase of awakening were laid that would raise the revolutionary and vital force hidden in Arab society in general and Iraqi society in particular, and achieve victory and eliminate the corrupt situation in the country.

The soil constitutes the foundation that forms all the lands and homelands that exist on earth. When he longs for his homeland, which contains many elements that are fixed and always moving, the most basic essence of this longing, or at least a large part of it, comes from the dedication to the homeland. This is the result of man's longing for the nature of that region and the places he spent his childhood in, and it created a variety of emotions, feelings, and dreams. On the other hand, man is a piece of earth. It was created from the earth, and it is out of the question for it to remain separate from it or to survive without it; this is so that for some poets, staying away from homeland and living abroad is no different from death. There are really tight ties between the human homeland. People have expressed their love and affection for their homeland, and the emotions that have been standing in front of the ruins and rejoicing in them for centuries. In every poem they wrote, their longing for their homeland.

The ruins of the poet in the period of Jahiliyyah are the places where the poet loved and lived. In other words, the places lived were called homeland at that time. The homeland, which consists of the places where their families, loved ones, their neighbors spend time, and which contains different elements within itself, the place where poets longed were the hits with love and passion. these cities have become homeland when people, for whatever reason, leave the city there is always a longing for the city in question, the places where people live are generally accepted as their homeland. People have always been passionately attached to and loved their homeland. It is thought that the following poetic table, which Ibnu'r-Rûmî draws for the homeland and explains the reasons for his attachment to it, will be enough to understand this.

ONTO-TELEOLOJİK BAKIŞLA TÜRKİYE'DE KURUCU İKTİDARLAR

Ali AKKAYA¹

Öz

Toplum halinde yaşıyor olmanın ortaya çıkardığı kaçınılmaz sonuç olarak yöneten ve yönetilen ayrımı genellikle yönetenlerin lehine bir süreç olarak görülür. Ancak yönetilenler sistemin dışında kalamayacakları gibi, yönetenler tarihin her döneminde belli teamül, gelenek, yasa ya da kurallarla bağlı kılınmışlardır. Tüm bu kural, kaide ya da teamüller yönetilenleri, kurulmuş olan iktidarın temelini oluşturan kurucu iktidarın bir parçası yaparken; yine bu kural ya da kaideler yönetenlerin meşruiyetlerinin kaynağıdır da. Bu doğrultuda kurucu iktidar yalnızca modern anlamda anayasaların yapımına bir atfın ötesine geçerek, siyasi iktidarın kullanımının hemen her döneminde meşruiyet koşuludur. Ülkemizde oldukça az çalışılan kurucu iktidar bahsi de bir önceki ifadeyle bağlantılı olarak modern anayasacılıkla ilişkili olarak ve yalnızca konunun teknik kısmıyla ilgili olarak ele alınmıştır. Kurucu iktidarı felsefi boyutuyla ele alan İşsevenler (2019) ise konunun teknik boyutunun ötesine geçerek felsefesini irdelemektedir. Nedenler teorisi ile potansiyel-edim karşıtlığı çerçevesinde kurucu iktidarı felsefi bir tahlilden geçiren yazar; geleneksel ve modern dönemlerdeki farkı ortaya koymamızı sağladığı gibi bağlayıcı kurallar bütünü olarak anayasa, kural, teamül ismi her ne olursa olsun yöneten ile yönetilen arası ilişkiyi belirleyen hukuki mevzuatın her veçheden incelenmesini mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada da İşsevenler'in bu perspektifi doğrultusunda Osmanlı'nın geleneksel ve modern dönemleri ile Türkiye Cumhuriyeti'ndeki kurucu iktidarlar analize tabi tutulmuştur. Denilebilir ki; Türkiye'de anayasaların kurucu iktidarının bir unsuru olarak toplum kendisindeki bu gücü edimselleştirememiş, devlet de bu edimin gerçekleşmesi ihtimaline hep endişe ile bakmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kurucu iktidar
Kurucu iktidarın onto-teleolojisi
Türk Anayasal gelişmeleri

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 07.09.2020
Kabul Tarihi : 14.11.2020
E-Yayın Tarihi : 30.11.2020

CONSTITUTIVE POWERS IN TURKEY FROM AN ONTO-TELEOLOGICAL PERSPECTIVE

Abstract

As an inevitable result of living in a society, the separation of governing and being govern is often seen as a process in favor of those who govern. But just as the governed ones cannot remain outside the system, the rulers have been bound by certain customs, traditions, laws or rules in every period of history. While all these rules, bases or commands make the governed ones a part of the constituent power that forms the basis of the established power; these rules or bases are also the source of the legitimacy of those who govern. This In line with this, the constituent power can only be used to make constitutions in the modern sense going beyond a reference, in almost every period of the exercise of political power legitimacy condition. The constituent power topic, which is very little studied in our country, has been handled in relation to modern constitutionalism in connection with the previous statement and only in relation to the technical part of the issue. İşsevenler (2019), who handles the constitutive power in its philosophical dimension, examines its philosophy by going beyond the technical dimension of the subject. The constitutive power is passed through a philosophical analysis within the framework of the theory of causes and the potential-effect opposition. This analysis allows us to reveal the difference between traditional and modern periods. In addition, as a whole of binding rules, the constitution, rules, practices, such as whatever name, make it possible to examine the legal legislation that determines the relationship between the governing and the governing from all angles. In this study, in line with İşsevenler's perspective, the traditional and modern periods of the Ottoman Empire and the constitutive powers in the Republic of Turkey were analyzed. It can be said that; as an element of the founding power of the constitutions in Turkey, the society has not been able to actualize this power in itself, and the state has always looked at the possibility of this actualization with concern.

Keywords

Constitutive Power
Onto-teleology of constituent power
Turkish constitutional history

Article Info

Research Article
Received : 09.07.2020
Accepted : 11.14.2020
Online Published : 11.30.2020

Kaynakça Gösterimi: Akkaya, A. (2020). Onto-Teleolojik Bakışla Türkiye’de Kurucu İktidarlar. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 1 (1), 64-78.

Citation Information: Akkaya, A. (2020). Constitutive Powers in Turkey From an Onto-Teleological Perspective. *Journal of Society, Economics and Management*, 1 (1), 64-78.

GİRİŞ

Anayasa, temelde devleti şekillendiren metindir. Anayasanın kısa ve nihai olmayan bu tanımından hareketle, anayasadan önce devlete eğilmek anayasanın muhteviyatını kavrayabilmek için yerinde bir başlangıç olabilir. Devlet, ‘modern’ anlamdaki tanımı üzerinden gidilecek olursa; ülke, millet ve egemenlik olarak sıralanan üç unsur ile tarif edilir (Teziç, 2009: 117). Bu unsurlara daha farklıları eklenerek yeni tanımlar da yapılmıştır² ve fakat zikredilen unsurlardan herhangi biri çıkarıldığında yapılan yeni tanım devleti ya da siyasi iktidarı tanım gereği modern öncesi zamanlara taşır (Doehring, 2002: 23). Bir nüans noktası olarak modern, malumdur ki; topluma ilişkin tüm süreçlerin geleneksel olanın aleyhine olacak şekilde akamete uğratarak yeniden inşa edilmesine işaret eder. Devletin asgari üç unsurdan münezzeh olduğu dönemlerde ya da bir diğer anlamıyla geleneksel siyasi iktidarlar döneminde her ne kadar metin şeklinde olmasa da şekillendirici bir takım teamül ya da kaidelere sahiptir daha net bir ifadeyle “*hukuksuz toplum yoktur*” (Akal, 2016: 160; Eroğul, 2009: 17). Ancak anayasayı modern kılan durum yazılı olması değildir nitekim aksi örneklerine modern dönemde de rastlanılmaktadır. Anayasayı modern kılan durum esasında modernitenin ön kabullerinde saklıdır. Şöyle ki; modern olan ilk olarak bilginin kaynağının değişmesidir (Touraine, 2016: 25) ki bu da modern ve geleneksel siyasi iktidar pratiklerinin temellerini birbirinden farklı kılan bir durumdur. Bu anlayışın bir sonucu olarak anayasayı ya da siyasi iktidarı şekillendiren yasayı modern kılan, bu yasanın meşruiyetinin kaynağının gökyüzünden yeryüzüne inmiş olmasıdır (Akal, 2016: 16).

Bu karmaşık girizgâhın akabinde, konuya daha yakından bakılacak olursa; modern dönemin bir unsuru olarak anayasa, ilk örneklerine Batı Avrupa ve Amerika’da rastlanan bir olgudur. Batı dillerindeki anlamı da Latince ‘kurmak’ anlamına gelen ‘constitutio’ fiilinden türetilmiştir (İşsevenler, 2019: 49). Etimolojik kökeni itibariyle anayasa kavramı, kurmak ile yakından ilişkilidir ve devletin kuruluşuna ya da inşasına bir göndermedir denilebilir. Nitekim anayasa hususunda konu ile bağlantılı en önemli olgu da bizzat kurucu iktidardır ve kurucu iktidar, “*anayasayı yapma ve değiştirme iktidarı*” (Gözler, 1998: 10) şeklinde tanımlanmaktadır. Esasında bu tanım, kurucu iktidarın sınıflandırılmasına ilişkin bütüncül bir tanımdır ki; anayasayı yapan iktidar aslî kurucu iktidar iken anayasayı değiştiren iktidar ise tâli ya da türev kurucu iktidar olarak adlandırılır (Teziç, 2009: 156). Bu haliyle gerek anayasa yapmaya gerek de değiştirmeye muktedir bir güç olarak kurucu iktidar anayasa hukukunun da temel inceleme konularından birini oluşturur ve fakat Türkiye’de bu konuya ilişkin çalışmaların sayısı oldukça azdır ve bu çalışmalar da temelde kurucu iktidarın muhteviyatına ilişkin incelemeler şeklindedir. Türkiye’de kurucu iktidara felsefi bir bakışla yaklaşan ilk çalışma Orhan Vahdet İşsevenler (2019) tarafından doktora tezi olarak hazırlanan ve daha sonrasında kitap haline getirilen “Kurucu İktidarın Eleştirisi: Anayasanın Maddi ve Fail Nedeni” isimli çalışmadır. Diğer çalışmalardan farklı olarak İşsevenler (2019: 63), kurucu iktidarı onto-teleolojik olarak isimlendirdiği çerçevede ele almaktadır (Gürler, 2019: 172-173).

Kurucu iktidarın onto-teleolojik analizi çerçevesinde, Osmanlı-Türk anayasal gelişmelerinin seyrinin takibi, Türkiye’de kronik bir problem olarak var olagelmiş anayasa sorununun anlaşılmasında farklı

bir bakış açısı sunabilir. Bu doğrultuda ilk olarak kurucu iktidarın onto-teleolojik anlamı özetlenemeye çalışılacak olup; akabinde Osmanlı geleneksel döneminden günümüze değin gerçekleşen anayasal gelişmeler değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

1. Onto-Teleolojik Bakışla Kurucu İktidar

Giriş bölümünde, modern anayasaları daha önceki anayasal metinlerden ayıran bir özellik olarak meşruiyetinin kaynağının insan olmasından bahsedilmişti. Bir anayasanın ki geleneksel anlamda olsun modern anlamda olsun geçerliliğinin ilk ölçütü onun meşru kabul edilmesidir. Bir anayasal metin meşru kabul edilmekle ona bağlı olarak gerçekleştirilen ikincil faaliyetler de meşru kabul edilir ki bu da bir iktidarın, otorite olarak kabul edilmesinin ön şartıdır bir diğer ifade ile meşru olmak, potansiyel halde olmaktan (potentia) edimsel hale gelmektir (auctoritas) (İşsevenler, 2019: 249). Böyle bir durumdaki iktidar kurulmuş olan iktidardır ve devletin yetkilerini kullanmaya haizdir (Gözler, 1998: 14).

Meşruiyet, İşsevenler’de çalışmanın sonunda yer alır bu doğrultuda tersten bir okumayla devam edilecek olursa, gündelik hayatta karşılaştığımız devlet olgusu tespit edildikten sonra bunun bir önceki aşaması; insanların bir devlete sahip olmalarıdır ya da yöneten-yönetilen olgusunun varlığının meşru kabul edilmesinin gerekçesidir. Bu hususta İşsevenler, toplumsal sözleşme anlayışından ziyade Fichte ve Hegel çizgisinin ileri sürdüğü “tanınma” anlayışını kaynak olarak almaktadır. Fiili olarak var olanın hukuki anlamda varlık kazanmasının, norm haline gelmesinin şartı tanımadır (İşsevenler, 2019: 219). Tanınma ise çatışma ya da uyum içerisinde olsun, kişi veya grupların bir toplum olma yolunda attıkları bir adımdır ve bu yolla bu kişi veya grupların istikrarlı bir ilişki kurmasının yoludur (İşsevenler, 2019: 222). İnsanlar kendi bireyselliklerinden ya da Hegel’ci bakışla söylenecek olursa, aileden çıkarak, bireysel ile toplumsal olanın birlikte var olduğu sivil topluma ve oradan da nesnel ile öznelin ya da bireysel ile toplumsalın örtüştüğü devlet aşamasına ancak tanınma ile geçerler ki bu durum toplum sözleşmecilerindeki gibi iradi değil bilakis insanın bireysellikten kurtularak özgürleşmesi için bir zorunluluktur (İşsevenler, 2019: 229-231).

İnsanlar veya gruplar arasında tanıma gerçekleştikten ve devlet kurulmadan önce ve ayrıca kurulan devletin devamlılığını sağlayacak olan yasanın mahiyetinin belirlenmesi bir diğer sorunsaldır ki bu aynı zamanda kurucu iktidarı da bağlayan bir durumdur. Kurulmuş iktidarın bağlı olacağı, toplumu ve kurulan yeni devleti şekillendirecek olan yasanın kaynağı olan kurucu iktidarı da bir şekillendiren olarak toplumun kendi hukuk anlayışı bizzat kendi uhdesinde saklıdır. Koyulacak olan norm, toplumda gizli olanın keşfedilmesiyle meşruiyet kazanır (İşsevenler, 2019: 218-219). Tanınma konusunun akabinde yeniden meşruiyet hususuna gelmiş olundu. Fakat bu arada toplumsaldan uzak insanlar, karşılıklarını tanıyarak bir toplum ve modern anlamda bir ulus haline geldiler ve aynı zamanda devlet aşamasına da ulaşmış oldular. Toplum olacak olan bu insanlar aynı zamanda kuracakları kurumsal yapıyı şekillendirecek olan normları da beraberlerinde getirdiler. Kurulan yeni yapıyı ya da kurulmuş iktidarı meşru kılan husus da kurucu iktidarın toplumda var olan hukuk ile şekillendirilecek pozitif hukuk arasındaki paralelliği sağlayabilme kudretine ve becerisine bağlıdır denilebilir.

Zikredilen kurucu iktidarın daha kolay anlaşılabilmesi için İşsevenler’in önerdiği onto-teleolojik

analize değinilecek olursa; bir yanda nedenler teorisine diğerk taraftan da potansiyel-edim ayırımına dayanır (Gürler, 2019: 177). İlk olarak nedenler teorisi üzerinden gidilerek; herhangi bir olgunun anlaşılabilmesi için nedeninin anlaşılmasının elzem olduğu Antik Yunan'dan beri formüle edilmiş varsayım üzerinden gidilecek olursa kurucu iktidarın anlaşılabilmesi de onun nedenlerinin anlaşılması ile mümkündür ve bunlar da fail, maddi, şekli ve teleolojik nedenlerdir (İşsevenler, 2019: 64-65). Nedenler teorisine göre kurucu iktidar açısından durum da aynıdır; *yasa koyucu fail, nüfus maddi, anayasa formel, anayasanın gerçekleştirmeyi hedeflediği ideal de yahut iyi yaşam da teleolojik nedendir* (İşsevenler, 2019: 66).

Konuyu biraz daha açmak gerekirse; anayasa, kurulmuş olan iktidarlara meşruluk zemini temin etmesinin yanında kendisi de ya da anayasayı yapanların da meşru kabul edilmesi gerekir ki bu durumda modern anlamda düşünülecek olursa egemen olan halkın ya da ulusun kurucu iktidar olması gerekir ancak kurucu iktidar her zaman bir azınlıktır ya da bir diğerk ifade ile anayasalar belli bir uzman azınlık tarafından yazılarak egemenin onayına sunulurlar. Bu da anayasayı hazırlayan azınlığı fail neden yaparken; halk ya da ulusu da maddi neden yapar (İşsevenler, 2019: 67). Öte yandan kurucu iktidarın formel nedeni olarak ileri sürülen bizzat metnin ya da daha genel bir ifadeyle yasanın kendisidir. Ancak bu formel neden bizzat kurumsallaşmak gayesindeki halk/ulusun amacından sudur eder (İşsevenler, 2019: 78).

Kurucu iktidarın nedenler teorisine göre açıklaması yapıldığına göre bir diğerk husus olana kurucu iktidarın potansiyel-edim ayırımına göre tespitidir. Her toplumun bir yasaya dayandığı ya da dayanması gerektiğinden daha önce bahsedilmişti. Buna karşın her toplumun anayasası, toplumun genel anlayışı ile örtüşmez ya da kurucu iktidar tarafından şekillendirilen anayasa edimselleşemez ya da formel metinde öngörülen şekilde vücut bulmaz (İşsevenler, 2019: 70-71). Tersten ifade edilecek olursa bir toplumda yürürlükteki hukuk kurallarını fiili hale getirecek olan şey toplumun üyelerinin onu hukuk olarak kabul ediyor oluşlarıdır (İşsevenler, 2019: 73).

Son olarak tüm bu anlatılanları özetlemek icap ederse; modern ya da geleneksel tüm toplumlarda –ki bu toplum tek tek kişilerin kendi varlıklarını ortaya koymak için ötekini tanımayı göze alması ile şekillenir- yazılı ya da teamülü olsun bir anayasaya göre şekillenmiş kurumsal bir yapı mevcuttur ve bu mevcudiyetini bir anlamda meşruiyetine borçludur. Devletin ve toplumun üzerine inşa olarak bu doğrultuda varlığını devam ettirdiği bu yasa mevcut tüm toplumsal yasa ve kurumların üzerindedir ya da dışındadır ve kurucu iktidarın eseridir. Kurucu iktidarın şekli yönünü ifade eden bu yasa; salt formdan ibaret olmadığı gibi fail neden olarak bir azınlığın hazırlayarak kurulmuş olan ya da kurucu iktidarın maddi yönü olan toplumun amaçları doğrusunda meşru kabul ettiği bu yolla da kendisinde var olan iktidarı ortaya koyduğu kapsamlı ve çok unsurlu bir olgudur. Yani kişiler kendilerinde var olan iktidarı potansiyel hale getirmek için ortaya koydukları iradenin tezahürü olarak yine kendilerinde var olan hukuk çerçevesinde kendi yetkilendirdikleri bir grup tarafından şekillendirilen bir belge ile kendilerini bağlamaktadırlar.

2. Türk Kurucu İktidarlarının Onto-Teleolojik Analizi

Bir önceki bölümde kurucu iktidarın onto-teleolojik tahlili yapılmaya çalışıldı. Çalışmanın bu bölümünde ise Türk anayasal gelişmelerinin kurucu iktidar bağlamında bir tahlili öngörülmektedir.

Daha önce belirtildiği üzere bir toplum ve buna bağlı görece kurumsal her devlet kendisini temel bir yasaya dayandırır. Öte yandan modern dönemdeki gerçek manasıyla modern devletleri geleneksel olandan ayıran bir özelliğin de anayasaların seküler bir zemin üzerinden insan eseri olmasıdır. Bu iki husus dikkate alınarak Türkiye’deki modern kurucu iktidarlara odaklanmadan önce geleneksel Osmanlı kurucu iktidarına odaklanmak Osmanlı modernleşmesinin ve buna bağlı olarak anayasal gelişmelerinin günümüze değin barındırdığı problemleri de izleyebilmek noktasında faydalı olabilir.

2.1. Osmanlı Geleneksel Döneminde Kurucu İktidar

Osmanlı Devleti’ndeki hukuki yapı söz konusu olduğunda ilk kurulagelmiş cümle; “Osmanlı Devleti bir İslam devletiydi” ibaresidir (Eroğul, 2009: 182; Tunaya, 2016: 7). Bunun dışında bu ifadeyi zikretmekle birlikte şerh koyanlar da vardır. Örneğin; İnalçık (2017: 57), Ortaylı (2012: 200-201), Öztuna (2013: 147) gibileri de şer-i hukukun yanında örf-i hukukun varlığına işaret ederek salt İslami hukuka dayalı olarak addedilmesini reddederler. Şer-i ve örf-i hukuk gerek birlikte gerek yalnızca şer-i hukuka göre bir yönetim kurulmuş olsa da ortada bir kurucu iktidarın varlığı reddedilemez. Şöyle ki; özellikle devletin Kuruluş olarak adlandırılan aşaması geçilip yükselme dönemine gelindiğinde ortada kurumsal bir devletten bahsedildiğinde gerek devlet gerek de bu devletin mensubu olarak toplum kendisini ilk olarak Şer-i hukuka ikinci olarak özellikle Fatih sonrasında –örf-i hukukun birincil kaynak görülmesine varır derecede- örf-i hukukla bağlı kabul ediyordu (İnalçık, 2017: 65-66). Bu durum özellikle Hanefi mezhebine bağlı olmak ya da öyle görünmek zorunda olan devlet kademesi için (Öztuna, 2013: 144-145) Hanefi toplumda kendiliğinden meşruiyet sağladığı gibi diğer mezhep ve dinlerden olanlar için de yine İslam Hukuku’nun gayr-i Müslimler için öngördüğü uygulamaların kabulü noktasında aynı vaziyetteydi (Öztuna, 2013: 150). Bunun yanında İnalçık (2017: 5), devletin tüm faaliyetlerinde ilk olarak Müslüman tebaanın ihtiyaçlarının elzem olduğunun kabulü prensibinden de bahseder. Ancak Osmanlı klasik döneminin temel şiarının adalet olduğu fikri hakimdir denilebilir (Unan, 2015: 131).

Osmanlı hukuk düzenine ilişkin bu mülahazaların maksadı, kurucu iktidarın tespiti sebebiyledir. Bilgiler ışığında kabaca şöyle bir tespitte bulunmak mümkündür; gerek İslam kaynaklı olsun gerek de sultan tarafından yapılmış olsun; yasa, eğer İslam kaynaklı ise fail neden olarak bizzat Yaratıcı kabul edilebilirken, örf-i hukukun fail nedeni ise Sultan olarak görülebilir. Ancak her durumda Kurucu iktidarın maddi nedeni, Devlet-i ‘Aliyye’nin tebaasıdır. Formel neden olarak ise, bizzat Kur’an ve Hadisler ile İcma-i Ümmet ve Kıyas-ı Fukaha kaynaklı metinler ile bizzat padişah fermanları sayılabilir (Eroğul, 2009: 183). Kurucu iktidarın teleolojik nedeni ise bizzat tebaayı oluşturan tüm insanların adalet içerisinde huzurlu bir yaşamının temini bir diğer ifade ile Nizam-ı Alem olarak işaretlenebilir (İnalçık, 2017: 58; Zürcher, 2014: 30-31).

Kurucu iktidarın potansiyel-edim ikiliğine dayalı olarak Osmanlı geleneksel döneminde bir İslam devleti izlenimi çizerek, tebaasının huzurunun teminini sağlamak maksadıyla ortaya konulan irade padişah-ulema-ordu ekseninde kurulan sistem (Tanör, 2000: 22) sayesinde amacına ulaşıyordu denilebilir.

Geleneksel dönem olarak modernleşme çabalarının başlamasından öncesini kabul edilmesi hasebiyle, yukarıda yükselme dönemi için çizilen tablonun bozulmaya başladığı dönemi de geleneksel dönem

içerisinde değerlendirilmektedir. Özellikle on yedi ve on sekizinci yüz yıllarda ideal düzenin bozulmaya başlanarak dönüşümlere sebep olduğu söylenebilir (Tanör, 2000: 22). Bu bozuluşa en çok verilen örnek ise Koçi Bey (ölümü 1650)'in yazmış olduğu Risale'dir (1998). Koçi Bey, eski güzel günleri yâd edercesine hem dönemin padişahlarına tavsiyeler vermekte hem de bozuluşa ışık tutmaya çalışmaktadır (Pehlivan, 2018:1179). Bozuluşun yanında içeride ve dışarıda bir değişimden de bahsedilmesi gerekir. Tüm bunlar ışığından kurulmuş iktidar olarak devletin, kurucu iktidar tarafından çizilen sınırların dışına taşığından söz edilebilir ve ister istemez ortaya bir meşruiyet krizinin çıkmaya başladığı da söylenebilir.

Değişim ve bozulmaların içeriğı uzun uzadıya sıralanabilir ancak bu husus bu çalışmanın konusu değildir. Yine de konu ile bağlantılı olarak gelenekselden moderne öykünmenin sebebi sayılacak değişimlere bakmak gerekirse; daha on altıncı yüzyılda Osmanlı toplumsal düzeninin bel kemiğı olarak adlandırılabilen Tımar sisteminin –piyade sınıfının önem kazanması sebebiyle- zorunlu olarak çözülerek yeni bir sınıf olarak eşraf/ayanın ortaya çıkması, Amerika'dan getirilen gümüşün ülke ekonomisinde enflasyona sebebiyet vererek yeniçeri ya da bürokrasinin eşraf ile ittifak kurarak asli görevlerinden uzaklaşması (Karpas, 2014: 61-62), Avrupa'da ortaya çıkan dönüşümün İmparatorluğun özellikle Balkanlar'da kontrol ettiği toplumlar üzerinde yaptığı etkiler (Tekin ve Okumuş, 2018: 809) ve daha pek çoğı sıralanabilir. Tanör (2000: 19), anayasacılığa etki eden bu değişimlerin tasnifini ise şu şekilde yapar; “*feodal tepki (ayan direnişleri, halkın tepkisi (köylü orta sınıf hareketleri), dış baskılar (yabancı devletler), liberal-reformist girişimler (seçkinler, padişah), ulusal tepkiler (Türk olmayanların talepleri)*”. Burada zikredilen dönüşümlere bakıldığında ise yukarıda kurucu iktidarın maddi unsuru olarak belirtilen toplumda meydana gelen dönüşümler olduğu göze çarpacaktır. Nitekim kurucu iktidarın fail ve formel nedeni –her ne kadar göreve gelen her padişahla birlikte önceki kanunlar de facto yürürlükten kalkıyor olsa da- ile teleolojik nedeni olan toplumdaki adaletin tesisi sabit kalıyorken; maddi neden sürekli bir dönüşüme tabi oluyordu. Bu durum ise kurucu iktidarın potansiyeli ile edimi arasında bir uyumsuzluğu meydana getirerek meşruiyet krizlerini tetiklemekteydi.

Toplumda meydana gelen değişimlerin ortaya çıkardığı meşruiyet sorununu ortadan kaldırmak için pek çok adım atılmıştır ancak konumuz itibari ile öneme haiz olan; Osmanlı'da ilk anayasal metin olarak nazar edilen Sened-i İttifak'a değinmek gerekir. Türk Magna Carta'sı olarak addedilen Sened-i İttifak, bilindiğı üzere yukarıda bahsi geçen yerel ayan ile padişah arasında padişahın yetkilerini ayan lehine kısıtlayan bir belgedir. Toplumda meydana gelen değişimin yönetime yansımaları olarak görülebilecek olan bu metin her ne kadar tüm toplumu ilgilendirmiyor gibi görünse de Karpas (2014: 65), oluşan yeni durumun devletin en tepesinden köylüye kadar uzanan bir ittifaklar zinciri olduğunu ileri sürer. Bu doğrultuda kurucu iktidarın maddesi ile formu arasındaki kopuşun yeniden tesisi için bir fırsat olabilirdi (Meriç, 2015: 267) ancak malumdur ki bu süreç, padişah ya da merkezileşme lehine sonuçlanmıştır (Tunaya, 2016: 24-25). Sürecin karmaşıklığı ve özellikle katılımın kısıtlı oluşu göz önüne alındığında da failin, maddeyi ne kadar yansıtılabildiğı tartışma konusudur (Tanör, 2000: 53). Meşruiyet sorununun aşılması noktasında Osmanlı'da atılan diğer önemli adımlar olarak ise Gülhane-i Hattı Hümayun olarak bilinen Tanzimat Fermanı ile Islahat Fermanı örnek gösterilebilir. Her bir metnin analizi hukuki noktada pek çok konuya ışık tutabilir fakat kurucu iktidarın maddesi noktasında her iki metnin de orta özelliğı

eşitlik noktasındaki vurgusudur (Tunaya, 2016: 31,35). Bu yolla kurulmuş iktidar, kurucu iktidarın maddi nedeninde meydana gelen dönüşüme cevap vermeyi amaçlayarak meşruiyet zeminini temin etmekteydi. Buna mukabil ortaya çıkan form ile fail neden, maddi nedeni yansıtmak şöyle dursun; sonrasında yaşanan gelişmeler de amacın hâsıl olamadığını ve potansiyelin edimselleşemediğinin bir göstergesi olarak okunabilir.

Kısa ve detaydan uzak bu anlatıdan çıkarılabilecek sonuçlara bakılacak olursa; toplumsal ve devlet düzeninin teminatı niteliğindeki yasa, Osmanlı klasik döneminde kurucu iktidar noktasında madde, form, fail ve amil noktasındaki bir uyum sayesinde mevcut iktidar potansiyeli amacın hâsıl olması noktasında fiiliyata ya da otoriteye dönüşmekteydi. Ancak gerek içeride gerek de dışarıda yaşanan gelişmeler; madde ve form arasındaki uyumun madde eksenli bozulmasına buna koşut olarak failde meydana gelen bozulmayı tetikleyerek gayeye ulaşılmasına mani olmuştur ve potansiyelin zuhurunu engellemiştir. Bu sorunun halli için atılan adımlar ya akamete uğramış ya da gerekli uyumu sağlamaktan beri kalmış ve geleneksel Osmanlı hukuki düzeninin, modern döneme geçiş öncesi vahametinin sembolü olmuştur.

2.2. Modern Kurucu İktidarlar

Çalışmanın bu bölümünün inceleme konusu, Türk toplumunun modern anlamda ilk anayasası olarak kabul edilen Kanun-ı Esasi ile başlayarak Osmanlı Devleti'nin yıkılışı ile sonrasında Cumhuriyet dönemi anayasalarının kurucu iktidarlarının onto-teleolojik perspektif ile günümüze kadar olan zaman dilimindeki durumudur.

2.2.1. Kanun-ı Esasi ve Sonrası

'Modern' kavramı malumdur ki, dünya tarihinin son birkaç yüzyılını şekillendiren bir olguya işaret eder. Modern olmanın pek çok veçhesinden biri olarak modern siyaset; devleti ve buna bağlı olarak anayasaların da muhteviyatını değiştirmiştir ki buna daha önce değinilmişti. Osmanlı Devleti'nde özellikle on sekizinci yüzyılda başlayan modernleşme çabalarının hukuki boyutlarını oluşturan gelişmelerin bir kısmına bir önceki bölümde değinildi. Bu zikredilen gelişmeler modern tandanslara sahip olmakla birlikte anayasal anlamda ilk modern gelişme hiç şüphesiz 1876 tarihli Kanun-ı Esasi (Tanör, 2000: 93) ve onun sunduğu kısa süreli Birinci Meşrutiyet deneyimidir.

İç veya dış sebepten olsun Osmanlı Devleti'nde meydana gelen hukuki değişimlerin ve bunların devlet faaliyetlerinde meydana getirdiği değişimin merkezindeki olgu devletin bekası olmuştur (Mardin, 2015: 26). Özellikle Üçüncü Selim ile başlayan modernleşme süreci ve Milli Mücadeleye dek geçen süre ve süreci yönlendiren aktörlerin temel gayesi devletin nasıl kurtarılacağı üzerine olmuştur. Durum böyle olunca Gülhane-i Hattı Hümayun'dan, Kanunu-ı Esasi'ye oradan da 1921 Anayasası'na kadar ilan edilen hukuki belgelerin de bu amaca hizmet etmesinin umulduğu söylenebilir. 1921 Anayasası hariç tutulacak olursa; Osmanlı dönemindeki metinlerin ilanındaki yabancı devletlerin etkisi de buna bir örnek olarak sunulabilir (Tunaya, 2016: 28, 34, 38). Bu amaca mukabil, Tanzimat döneminde gerçekleştirilmeye çalışılana yönelik atılan adımlar akamete uğramış; kozmopolit Osmanlı toplum yapısına, eşitlik, çare olmadığı gibi devletin asıl tebaası olan Müslümanların zararı ve neticesinde muhalefetine yol açmış, öte yandan başlamış olan toprak kayıplarına yenilerinin eklenmesinin nedeni olmuş, devleti yabancı

devletlerin ekonomik, siyasi ve benzer etkilerine açık hale getirmiştir (Tanör, 2000: 113-116, 122).

Tanzimat dönemi atılımlarının akamete uğramasının sonucunda yeni bir arayışın eseri olarak Kanun-ı Esasi de esasında dış baskıların ya da var olan baskıları def etmenin aracı olması düşüncesiyle duhul etmiştir. Ancak bu dahi gerçekleşmemiş ve Tersane Konferansı düzenlenerek neticesinde Osmanlı-Rus Savaşı başlamış oldu (Tanör, 2000: 150). Akabinde ise İkinci Abdülhamit iki yıllık bir faaliyetinin ardından Meclis-i Umumi'yi tatil ederek Kanun-ı Esasi'yi 1908'e kadar yürürlükten kaldırdı.

Buraya kadar zikredilenlerin de ışığında Kanun-ı Esasi'nin kurucu iktidarın onto-teleolojisi bağlamında kısa bir değerlendirmesini yapmak gerekirse; ilk olarak anayasanın fail nedeni olarak Cemiyet-i Mahsusa göze çarpmaktadır. Askeri ve bürokratik ağırlığın yanında azınlık ve ulemanın da temsil edildiği bu mecliste kurucu iktidarın maddi unsuru olarak toplum kesimlerinin temsilinden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca, her ne kadar bazı seçkinlerin baskıları neticesinde meydana gelmiş ve Abdülhamit'in iktidara gelmek için verdiği rüşvet görünümünde olsa da Kanun-ı Esasi bir fermanıdır ve padişahın tebaasına bir lütfü görünümündedir (Tanör, 2000: 133). Öte yandan formel açıdan bir anayasa mahiyetinde olsa da modern bir anayasa metni içeriğinden uzak olduğu gibi; kurucu iktidarın amaçlarını yansıtmaya ve gerçekleştirme gücünden beridir. Gerek anayasanın yürürlükte kalma süresi gerek de amaçladığı düzenin kurulamamış olması da anayasanın kurulmuş olan iktidara, potansiyeli gerçekleştirme imkânı tanımadığı gerçektir.

Birinci Meşrutiyetin kısa ömürlü varlığının akabinde İkinci Abdülhamit'in tartışmalı ve uzun süreli iktidarı süresinde özellikle devlet okulları, askeri ve bürokratik yapı içerisindeki oluşumların filiz vererek güçlenmeleri (Tanör, 2000: 168-170) ve nihayetinde Kanun-ı Esasi'nin tekrar yürürlüğe konması yönündeki eylemlerinin nihayete ermesi ile başlayan İkinci Meşrutiyet rejimi 1909 değişikliklerine kadar esas metnin uygulanması şeklinde olmuştur. Her ne kadar hususi şartların neticesinde gerçekleşmiş olsa da temelde Birinci Meşrutiyet durumundan farklı sayılamaz. 1909 değişiklikleri ise formda birtakım değişiklikler olması hasebiyle kurucu iktidarın mahiyetinde değişikliğe işaret eder (Tanör, 2000: 192).

1909 yılında Kanun-ı Esasi'de yapılan değişikliklerle, devlet düzeni meşruti monarşi formunu almış ve kişi hak ve özgürlüklerinde modern anlamda görece bir iyileştirme sağlamıştır (Tanör, 2000: 197; Zürcher, 2014: 154). Bu hususta kurulmuş olan iktidarın yapısı değişerek güç merkezi değişmiş ve iktidarın kullanımı yürütmenin diğer kanadı olarak Bab-ı Ali'ye yani hükümete geçmiştir. Bu değişim pek çok sebep ve sonucun amili sayılabilir ve fakat fail neden olarak öncelikle Kanun-ı Esasi'nin tekrar yürürlüğe konması ne kadar padişahın iradesi gibi görünüyorsa; 1909 değişiklikleri de –Meclis-i Umumi tarafından kabul edilmiş olması bir nebze meşruiyet sağlasa da- kurucu iktidarın maddi unsurunun onayından uzak olduğunu söylemek mümkündür. Şöyle ki; kurucu iktidarın maddi nedeni olarak toplumun onay merciiinden geçmemiş bir anayasa, toplumun yalnızca bir bölümü tarafından seçilmiş vekillerin fail nedeni olarak gerçekleştirdiği bir değişiklikle yine devleti ve haliyle toplumu şekillendirecekleri bir form verilmek suretiyle ve devleti kurtarmak için çıktıkları yolda, bu doğrultuda kurulmuş olan iktidarın yol açtığı savaş gibi bir neticeyle karşılaşmıştır. Bu ifadeleri destekler nitelikte olan bazı görüşler ise şu şekilde sıralanabilir; halk kesimi ile anayasanın ilanını talep edenler arasındaki dünya görüşü farklılığı ve buna bağlı olarak Avrupa'ya öykünme (Ahmad, 2015: 37), meclisin teşekkülünde oy sisteminin sakıncalı

ve seçmen olmanın maddi zorunluluğunun kapsayıcı olmaması ve hatta tek partinin hakimiyetinde bir parlamento görünümünde olması gibi (Tanör, 2000: 153-154, 218).

2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Kurucu İktidar

Cumhuriyet dönemi kurucu iktidarlarına odaklanmadan önce, 1921 Anayasası'na birkaç cümle ile değinmek gerekir; öncelikle Schmittçi anlamda bir olağanüstü hal olmasa da bir savaş durumu anayasası olarak bu belge incelemenin konusundan hariç tutulabilir. Ancak savaş süresince yaşanan gelişmeler göstermiştir ki; Türk anayasacılık hareketleri içerisinde kurucu iktidarın unsurları olarak madde –Misak-Milli sınırları içerisinde kalan topraklardaki her kesimden unsurun temsil edildiği (Tanör, 2000: 232)-, fail –seçim usullerindeki tartışmalı hususlar (Tanör, 2000: 231)-, form ve teleolojinin – vatanın kurtarılması- uyumunun sarıh bir örneği olarak kabul edilebilir (Tanör, 2000: 250). Bu unsurların uyumunun neticesinde ortaya konan iradenin tezahürü olarak var olan potansiyel edim haline gelerek amaçlar hâsıl olmuş ve Milli Mücadele başarıya ulaşmıştır. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kabulü hususunda bazı tartışmalar vardır (Tanör, 2000: 231-232) ancak bir savaş dönemi anayasası olarak bu kanun çalışmanın dışında tutulmuştur. Nitekim asıl tartışmalı süreç de savaşın kazanılması sonrasında ortaya çıkmıştır (Zürcher, 2014: 248-249).

Cumhuriyetin ilanını izleyen süreçte yenilenen meclis, 1924 yılında yeni bir anayasa hazırlayarak kabul etmiştir. Yukarıda kısaca değinilen ve savaş dönemi anayasası olarak nitelenen 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ve akıbeti belli olmayan Kanun-ı Esasi'nin birlikte varlığını devam ettirdiği yasal taban üzerinden yükselen yeni devlet kendisini ve toplumunu şekillendirecek esas ve temel bir norma ihtiyaç duymaktaydı (Tanör, 2000: 290). Cumhuriyet rejimine sahip modern bir devlet olmanın sorumluluğu ile bir anayasaya sahip olma gerekliliği çerçevesinde değerlendirilebilecek olan 1924 Anayasası'nda kurucu iktidarın fail nedeni olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni görmekteyiz (Tanör, 2000: 290). Kurucu iktidarın maddi neden unsuru olarak Türk Milleti, anayasa yapımına ancak ve ancak tek partinin katılımında gerçekleşen demokrasi vasıtasıyla katılma şansı bulmuştur (Ahmad, 2015: 70). Ortaya konan form ise yeni Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk toplumunu şekillendirmek ve modernleştirmek amacını bünyesinde barındırmaktadır (Tanör, 2000: 329). Ancak ve ancak rejimin değişmiş olması, toplumun kendisini yönetecek iktidarı şekillendirmede en büyük rolü oynayan anayasanın yapımına sınırlı katılımı bir yana, bu anayasanın madde ve fail nedenlerin uyumunun aranması gerekliliğini değiştirmemiştir bir diğer ifade ile son iki yüz yıllık dönemde devlet, Türk toplumunun merkezi olgusu olarak kalmıştır (Çaha, 2012: 187). Türkiye'nin modernleşmesi ve yeni kurulan devletin devamı için gerçekleştirilmesi gereken reformların bir an önce tatbiki için hızlı adımlar atabilmenin bir yolu olarak hâsıl edilmiştir (Tanör, 2000: 329). Daha sonrasında yaşananlar –Tahrir-i Sükun, muhalefetin bastırılması, vb.- da bunun bir göstergesi olarak okunabilir.

1924 Anayasası gibi gerek 1961³ gerek de 1982⁴ Anayasası egemenliği kayıtsız şartsız millete teslim etmekle birlikte fail neden olarak beliren belli kesimlerin uhdesinden vücut bulmuş; maddi neden olarak

³ 1961 Anayasası, Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi temsilcileri, baro temsilcileri esnaf, sanayi ve ticaret odaları üyeleri, üniversite ve yargı mensupları gibi kesimlerden müteşekkil Kurucu Meclis tarafından ortaya konmuştur (Eroğul, 2009: 286).

⁴ 1982 Anayasası, Milli Güvenlik Konseyi'nin onayından geçmiş isimlerin oluşturduğu Danışma Meclisi tarafından yapılmıştır (Zürcher, 2014: 405).

toplum anayasa yapım süreçlerinde dışarıda tutulmuştur. Ancak burada 1961 ve 1982 Anayasalarının halkın onayına sunulmuş olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Her ne kadar halkoyuna sunulmuş olsalar da bu anayasaların hazırlanışındaki olağanüstü darbe dönemlerinin akabinde gerçekleştirilmiş olmaları göz önüne alındığında yapılan halk oylamalarının demokratik yönü tartışmalıdır. Buna ilaveten Türkiye’de içtimai manada bir çoğulcu kültüre karşın asimile ve bütünleştirici bir devlet anlayışına vurgu yapan Tunaya (2014: 50), demokrasinin önündeki engellerin aranması gerektiği yönü farklı taraflara çevirir. Öyle ki; anayasanın maddi ve fail nedeni arasındaki bu kopukluk; kurucu iktidarın diğer nedenleri olan form ve amaç unsurlarının da havada kalmasına sebep olmuştur. Formda belirtilen hemen hemen her hak ve özgürlük, kurulmuş iktidarlar tarafından ya kısıtlanmış ya da kullanımı engellenmiş yine formda belirtilen devletin işleyişine yönelik kurumsal yapı da farklı iktidarlar tarafından farklı yönlerde değişikliklere uğratılmıştır (Karpas, 2015:8). Bu da anayasalarda belirtilen pek çok modern anlamda anayasal gerekliliği yalnızca formel birer husus, anayasaları da modern devlet olmanın bir gereği olarak var olan alelade bir metin şeklinde addedilmeye mahkum etmiştir. Bu hususta İşsevenler (2019: 172)’in Hannah Arendt’tan aktardığı şekilde; modern anayasaların Orta Çağ ya da daha önceki dönemlerde insanların iktidarı meşru sayarken ona atfettikleri kutsallık şeklinde bir kutsallık duymaları halinde kurulmuş iktidarların meşru sayılacağı varsayımından hareket edilecek olursa; Türkiye’de böyle bir durumdan bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Bu bir anlamda modern anayasaların seküler yönüne işaret eder. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi modern anayasacılık seküler bir temele dayanır ve insanlar bir Tanrı’nın kanunundan ziyade kendi yaptıkları kanunlarla kendilerini bağlarlar. Bu durumun Türkiye açısından bir sapması olarak Sarıbay (1995: 57), İslam’ın hala toplumsal anlamda belirleyiciliğine yaptığı vurgudan hareketle Türkiye’de kurucu iktidarın maddi nedeni olarak toplumun anayasaya atfettiği önem tartışma konusu edilebilir. Ne 1924 Anayasası ne 1961 Anayasası ne de 1982 Anayasası toplumda var olan potansiyelin husule gelmesini ve kurulmuş iktidarların tam manasıyla meşru kabul edilmesini sağlayamamışlardır denilebilir.

Son olarak şunun da ifade edilmesinde yarar vardır ki; fail neden üzerinden gerçekleştirilen pejoratif okumaya karşılık kurucu iktidarın maddi unsuru olarak toplumun, anayasa yapımına katkı sunmak yönündeki isteği de Türkiye için tartışmalıdır. Konuya, Heper (2012: 238-239)’in merkez-çevre çözümlenmesinden hareketle bakılacak olursa merkez çevreye karşı hemen her zaman endişe ile bakarken; çevre bu bakışlara ya radikal tepkiler vermiş ya da adeta merkez karşısında sinmiştir. Neticede ise toplum, merkezden dışlanmanın çaresini, çevreye yakın duran partiler ile ilişki kurarak çözüme yoluna gitmiştir (Heper, 2014: 240). Devletin dayatmaları parti ile savuşturulmak istenirken, devlet-hükümet arasında bir kısır döngü halini alarak tartışmalar yine devlet odağına çekilmiştir. Sonuç olarak da fail neden değişmesine karşın maddi nedenin bir kısmı hep dışarıda kalmış; ortaya konulan form amaçları kapsamadığı için potansiyelin edimselleşmesi mümkün olamamıştır.

SONUÇ

Kurucu iktidar, tarihin her döneminde yöneten ve yönetilen ayrımının teorik zemininin tespitinde ortaya çıkan bir olgudur. Ancak bu olgu ister yazılı olsun ister teamüllere dayalı, yasal mevzuatı ortaya çıkaran bir anlayışla kavranır. Bunda modern anayasaların hazırlanışında, devletler ve toplumlar

şekillendirilirken kişi, grup ya da kurumların bu görevi üstlenmesi etkilidir. Fakat anayasanın somut metni olarak formunu ortaya koyan bu fail neden kurucu iktidarın yalnızca bir vechesidir. İşsevenler'in felsefi bir boyutta ele aldığı kurucu iktidar nedenler teorisi bağlamında dört unsurdan meydana gelir ki; belirtildiği gibi anayasayı toplumun önüne sunan unsur olarak fail neden, toplumun önüne sunulan somut metin ya da teamüllerin muhteviyatını oluşturan formel neden, topluma ne yönde şekil almalarını öğütleyen teleolojik neden ve tüm bunların merkezinde yer alan maddi neden olarak toplum.

Kurucu iktidar analizlerinde maddi neden olarak toplum hep ıskalanmış ya da amiyane tabirle kal-e alınmamıştır. Türk toplumu özelinde değerlendirecek olursak bu husus daha da belirgindir. Özellikle devlet olgusuna karşı takınılan tavırdaki geleneksel anlayış, modernleşme gayesi taşıyan bir toplum olarak Türk toplumunu, hedef olarak kabul edilen Batı Avrupa modelinden uzağa düşürmese dahi bu amacın gerisinde bıraktığı söylenebilir. Yine modernleşmenin bir vechesi olarak dünyayı İslami kavrayışın – ki bu tüm kanunların bir tarafa Tanrı kaynaklı asıl kanuna atfen- bir tezahürü olarak sekülerleşmenin Batı Avrupa modeli ile kıyaslandığında 'tam manasıyla' gerçekleşmemiş olması da anayasalara özellikle Batı Avrupa ve Amerika'da olduğu şekliyle bir anlam verilmesini engellemektedir. Bu bağlamda İslam hukukunun ağırlığının hissedilir olduğu Osmanlı klasik döneminde özellikle kurucu iktidarın faili olarak Tanrı'nın görülmesi ve meşruiyetin bu yolla sağlanması gerçekleşiyorken modernleşme döneminde böyle bir onaylama bir yana yapılan kanunlar toplum tarafından 'gâvur icadı' olarak nitelenerek bunlara karşı direnilmiştir. Bu husus Türk toplumunun genel manada kanuna verdiği önemin; kanun olgusunun Batı Avrupa modelinde üzerine yüklenen anlam ile örtüşmemesinden kaynaklı olup; her iki toplumsal kavrayış karşılaştırmalı perspektifle ele alındığında gözlenebilmektedir. Bu durum Türk toplumunun kanuna atfettiği bir önem olmaması durumu olmayıp; bizzat kanunun kaynağının farklı kavrayışlara dayandırılmasından kaynaklanmaktadır denilebilir.

On dokuzuncu yüzyıldan itibaren tedrici olarak gerçekleştirilmeye çalışılan modernleşme özellikle Cumhuriyetin kurulması ile hız kazanmış ve kuruluş aşamasındaki gelişmeler kurucu iktidarın fail nedenine geniş bir hareket serbestisi sağlamıştır. Buna mukabil modernleşme, kurucu iktidarın maddi unsuru olarak toplum sathında pek muteber karşılanmamıştır. Bunda modernleştirici olarak 'cumhuriyet elitleri'nin yanlış modernleşme kavrayışları da etkili olduğu gibi daha önce zikredildiği üzere toplumda seküler bir zihniyetin olmaması da etkili olmuştur. Öte yandan fail nedenin ideolojik olarak uzağına düşen maddi neden, taleplerini muhalif partiler üzerinden iletme düşüncesiyle hareket ettiğinde merkeze ulaşmış ve fakat bu da çevrenin merkezde yeni bir merkez inşa etme gayreti ile eski merkezin unsurlarını çevreye itmiştir. Netice olarak kurucu iktidarın maddi unsuru olarak toplum yekpare olarak ortak bir zeminde bir araya gel(e)memiş, iki yüzyıllık anayasal geçmişe karşın üzerinde mutabık olunan bir yasal mevzuat zuhur edememiştir. Nedenler arası uyumsuzluğun sonucu olarak da toplumun uhdesinde potansiyel haldeki iktidar, edimselleşemeyerek gerçek manada meşru bir anayasal zemin ihdas edilememiş ve tartışma hep kurulmuş iktidarların mücadelesi şeklinde gerçekleşmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada içerisinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına

uygun olarak sunduğumu, çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, çalışmanın özgün olduğunu, bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma tek yazar tarafından hazırlanarak ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F. (2015). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. Alogan, Y. (çev.), İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akal, C. B. (2016). *İktidarın Üç Yüzü*. Ankara: Dost Kitabevi. 8. Baskı.
- Çaha, Ö. (2012). *Aşkın Devletten Sivil Topluma*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Doehring, K. (2002). *Genel Devlet Kuramı*. Mumcu, A. (çev.), İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Eroğul C. (2009). *Anatüzeeye Giriş*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Gözler K. (1998). *Kurucu İktidar*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gürler S. (2019). Anayasanın Onto-Teleolojisi ve “Bir Felsefi Mesele Olarak” Kurucu İktidar: O. Vahdet İşsevenler’in Kurucu İktidarın Eleştirisi (Anayasanın Maddi ve Fail Nedeni) İsimli Kitabının Tanıtımı ve Değerlendirmesi. *ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, Sayı: 10, 168-187.
- Heper, M. (2012). *Türkiye’de Devlet Geleneği*. Soyarık, N. (çev.), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- İnalçık H. (2017). *Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İşsevenler, O. Vt. (2019). *Kurucu İktidarın Eleştirisi: Anayasanın Maddi ve Fail Nedeni*. Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Karpat, K. H. (2014). *Osmanlı’dan Günümüze Elitler ve Din*. Timaş Yayınları., İstanbul.
- Karpat, K. H. (2015). *Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi*. Elitez, C. (çev.), Timaş Yayınları, İstanbul.
- Mardin, Ş. (2015). *Türkiye, İslam ve Sekülerizm*. Gen, G. ve Bozluolcay, M. (çev.), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Meriç, C. (2015). *Sosyoloji Notları ve Konferanslar*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Ortaylı, İ. (2012). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Cedit Neşriyat, Ankara.
- Öztuna, Y. (2013). *Osmanlı Devleti Tarihi: İkinci Cilt Medeniyet Tarihi*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Pehlivan, Z. N. (2018). Koçi Bey’in Sultan İbrahim’e Sunduğu Risale Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 5(23), 1179-1182.
- Sarıbay, A. Y. (1995). *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam*. İletişim Yayınları, İstanbul.

- Tanör, B. (2000). *Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Tekin Z. ve Okumuş G. (2018). Osmanlı Devleti'nin Düzen Arayışı: Anaysal Düşünce Gelişiminin Dinamikleri. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7 (5), 803-825.
- Teziç, E. (2009). *Anayasa Hukuku*. Beta Basım, Ankara.
- Touraine, A. (2016). *Modernliğin Eleştirisi*. Tanrıöver, H. U. (çev.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Tunaya, T. Z. (2016). *Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Unan, F. (2015). *Osmanlı İdare Felsefesinde Adalet*. Adalet Kitabı. Arı, B ve Aslantaş, S. (ed.), Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- Zürcher, E. J. (2014). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. Saner, Y. (çev.), İletişim Yayınları, İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

People have been living in a society for a very long time, as evidenced by information obtained from written sources. This state of society has caused certain social divisions in line with the uniqueness of each person. The most common form of this division arose in its governing and managed form. As an inevitable result of living in a society, the separation of governing and being govern is often seen as a process in favor of those who govern. But just as the governed ones cannot remain outside the system, the rulers have been bound by certain customs, traditions, laws or rules in every period of history. While all these rules, bases or commands make the governed ones a part of the constituent power that forms the basis of the established power; these rules or bases are also the source of the legitimacy of those who govern. This In line with this, the constituent power can only be used to make constitutions in the modern sense going beyond a reference, in almost every period of the exercise of political power legitimacy condition. The constituent power topic, which is very little studied in our country, has been handled in relation to modern constitutionalism in connection with the previous statement and only in relation to the technical part of the issue. In this direction, developments in the Turkish Constitutional History have been examined in various ways from the dimension of founding power. However, these studies of constituent power generally focused on one dimension of constituent power as well as technical. This is also the case in the Turkish Constitutional History, as seen in the studies examining the founding power. Işsevenler (2019), who handles the constitutive power in its philosophical dimension, examines its philosophy by going beyond the technical dimension of the subject. In this way, it has moved away from the technical analysis of the founding power, allowing the study of the founding power from a broader perspective in favor of the governed and an analysis for the entire society. The constitutive power is passed through a philosophical analysis within the framework of the theory of causes and the potential-effect opposition. This analysis allows us to reveal the difference between traditional and modern periods. In addition, as a whole of binding rules, the constitution, rules, practices, such as whatever name, make it possible to examine the legal legislation that determines the relationship between the governing and the governing

from all angles. In this study, in line with İşsevenler's perspective, the traditional and modern periods of the Ottoman Empire and the constitutive powers in the Republic of Turkey were analyzed. This limited analysis has shown that in the Ottoman traditional period, when there were no or very few written documents in Turkey in the pre-modern period, the social structure was considered static, and this stasis was riveted by an organic social structure. In addition, adherence to Islamic rules and pedestals, at least within the framework of the majority Muslim community, has given this element the opportunity to control the rulers, albeit in an implicit way. It is known that along with the modernization movements in the Ottoman Empire, the idea of constitutionalism gradually attracted the attention of some segments of society. But although this process was gradual and slow, this slow progress also prevented the idea of the constitution from reaching the entire society. All of society aside, as in the case of Europe, there is a search for a constitutional order that does not occur as a result of a demand even from a bourgeois segment of society. As the first constitution in Turkey, Kanun-ı Esasi and all previous texts took place in the form of diplomatic moves of the state, they were again brought before society by the hands of state bureaucrats. Despite all this, it is impossible to say that these bureaucratic cadres are not in an isolated opinion from society, but there is also no decision-making process with society or those who are managed. As the governing and managed relationship in the text of the Constitution is mostly unilaterally regulated, the opposite can only be said to have occurred partially through the extraordinary period in the "Teşkilat-ı Esasiye", known as the constitution of 1921. Both the previous and later constitutional texts were unilaterally arranged in the shadow of state power, and although demands from certain segments of society were met from time to time, these demands were prevented by the changes. This situation not only overshadowed the constitutional consciousness and the legitimacy basis of the constitution, but also led to the idea of a state independent of the constitution in the eyes of the ruled. As a result it can be said that; as an element of the founding power of the constitutions in Turkey, the society has not been able to actualize this power in itself, and the state has always looked at the possibility of this actualization with concern.

TEYD

TOPLUM, EKONOMİ VE YÖNETİM DERGİSİ

JOURNAL OF SOCIETY, ECONOMICS AND MANAGEMENT